

Kiddush Hashem

Nachal Chareidi III

Show# 151 | December 31st 2017

רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה י

כל העובר מدعתו בלי אונס על אחת מכל מצות האמורות בתורה בשאט בנפש להכעיס הרי זה מחלל את השם, ולפיכך נאמר בשבועת שקר וחילתה את שם אלהיך אני ה', ואם עבר בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים, וכן כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני הבורא ברור הוא כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו הרי זה מקדש את השם.

חzon איש יורה דעה סימן ב אות טז

ונראה לנו דין מווריין הלו' זמן שכשנחתו יט' גליי כהו זמן
שכיו נסיס מלוון וממסמך כת קול, ולדיקי כזוז חחת
כשנכח פלנית כנליהת לעין כל, וככופרין לו' כוות נמלחות
מיוחדות כבעיות סייר תחלומות וכפקמות, וכו' כי כיבוי ציטור
לשעים גדרו כל טולס שכלל ידענו כי כוותה כדורי מזיה פולעניות
טולס ומגיל דכר וחרכ ורגע גטולס, הלו' זמן כבעלס שגנחתך
כלמוניך מ' דלת כסען לנו' צמאנך כוותך גדר כפלוך הלו'
cosafta כפלוך זוכי צעיניכם כמענץ כבשחתך וטלחות חי' וכיון
שכל עולמו לחקון לנו' כוונת גטולס שלין זו תיקון ועלינו
לכחויס געזות מילכה ולכטמיס נקון הוויכ זמה צידינו
ungantha.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבירות סימן שס סעיף ד

אם מצאו ישראלי הרוג, יקברוהו כמו שמצוותו, שלא יחלטו בו אפילו מנעליו. הaga: וכן עושין לילדה
שמתה, או למי שנפל ומת (מהרי"ל סימן ס"ה).

ש"ר שם ס"ק יא

או למי שנפל וממת. במהרי"ל כתובadam דם יצא ממנו אז אין לטהר אותו כי הדם יסתלק ממנה אף יקברוהו במלבושים וכי הבהיר דהינו דוקא כשמת במלבושים אבל בנפל ולא מת מיד אלא לאחר כמה ימים שכבר פשט מלבושים וגם אין adam יוצאה ממנה שכבר פסק ומת על מותו מכח אותו נפילה אז ודאי מטהרין אותו ועושין לו תכريعין כאשר בני adam שמתין על מותן ובדבר זה יש חילוק בין נפל מן הגג להרוג דалו בהרוג בידי עובד כוכבים אף על פי שבשעה שמצאוו כבר פסק הדם קוברים אותו כאשר הוא נמצא **כדי להעלות חימה ולנקום נקם** וכו'.

تلמוד ירושלמי מסכת נדרים פרק ט הלכה ד

ואהבת לרעך כמוך. רבי עקיבאה אומר זהו כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר [בראשית ה א] זה ספר תולדות adam זה כלל גדול מזה.

פni משה שם

זה ספר תולדות adam זה כלל גדול מזה. משום סיוף דקראי נקט דכתיב בדמות אלחים עשה אותו וכשייתבונן adam בזה יזהר מאד בכבוד חביוו וכదאמר בב"ר אם עשית כן דע למי אתה מבזה בדמות אלקים עשה אותו וכן אמר זה כלל גדול מזה לפי שהוא כולל ב' עניינים שבהזהר adam בכבוד חביוו לחסוך על כבוד קומו שהוא בדמות אלקים מכ"ש שיזהר מלמעול מעלה בה' ולהיות זרי' בעשיית המצות לכבודו ית' :

מכتب מהרב מאיר שמחה בעל משך חכמה ואור שמחה

אולם זה במאה הزادה קוי אוור ע"י גודלי המשען, כמו מונטיפיורי וכיו"ב בהתעדויות רבה, ומהרבנים ר' צבי הירש מטההרן ור' אליהו מגריידץ, לבנות ולשכלי ירושלים ולהסיר שוממותיה, כמעט עד כי התרחב הדבר ע"י הנלהבים. ורבנים הרבה עמדו מנגד, **ואף אותם שהו ללבם לקרב את הדבר שמו יד לפה, מפני כי חרדו מהנלהבים שלא יגידיiso הסאה**, ומהג' שבועות שהשביע לבנות ירושלים (כתובות קיא, א ושיה"ש הרבה ב', פסוק השבעתי אתכם בנות ירושלים). אמנם כתעת הסבה ההשגהה אשר באספה הממלכות הנאוות בסאן רעמא, ניתן צו אשר ארץ ישראל תהיה עם ישראל, וכיון שסר פחד השבועות וברשין המלכים כמה מצוות ישב ארץ ישראל שスクולה כנגד כל מצוות שבתורה (ספר פ' ראה) למקומה. ומצוות על כל איש לסייע בכל יכולתו לקיים מצוה זו. ואולי על זה נאמר: עד מתי תתחמק (ירמיה לא), ואם ייתן הש"ת ויתרחב הדבר ייגדל ופרק כושונה כמו שנגדלו בימי ארתקשתטא, אשר הוי נתונין תחת פרס, דובא-ניידא (קידושין ע"ב) ואף כתעת תחת ממשלה הארץ ע"י בריטניה המתונה - אז בטח הוא עניין העומד ברומו של עולם. הן אמנים, שאז הוי הנבאים בנבואה מן השמים, מחזקים אותם. מי יודיע - אולי כמו חרבן הבית השני היה שלא עפ"י הנבואה (אשר

מהאי טעםא כשלו לא בטלה קדושת הארץ, דברי נועם של התוספות י"ט, בעדיות פ"ח מ"ז) - כן יהיה הנחת אבן פנה שלא עפ"י נבאים וכונטילטו -vr נתינתו. אכן במופלא מפרק אל תחקור, כי זה תלוי בהופעת או ראלקי' לראות אשר כל עניינים הכלליים וקניןיהם הציבוריים יהיו על טהרתו הקודש והצניעות, כמו שעשו אנשי כנה"ג אבל יהיה איך שהוא, מצוות ישוב ארץ ישראל לא נפטר מזה, כל מי שבכוו יעשה ודוכות מצוה הזאת תגן על עמו ישראל בכל מקומות מושבותיהם להצלן מכל רעה, ועיניהם ועינינו תחזינה בשובו לציון ולשםוע בעת יאמר לציון מלך אלקי' בב"א.

דברי המצפה לראות בתשועת ישראל, חותם פה דווינסקי

מairy שמחה כהן

<http://hadassahinternational.org/who-we-are/hadassah-international>

Did the Satmar Rov really mean it

Reb Dovid,

Regarding your conversation with Rabbi Lefkowitz, His critique on The Ohr Sameach is a valid one, but i would ask him if he is prepared to use that logic across the board. Throughout the centuries of the development of Halacha as brought in the Poskim and their Teshuvos, as well as the development of communal Hanhaga, couldn't we find other examples of Psakim based on Metzius which may have been understood or relayed incorrectly? Would he be willing to revisit those? or only when the Psak is Pro-zionist?

Aside from the examples in the Gemara, as brought by R Moshe concerning killing lice on Shabbos, and perhaps those from Rishonim as well, as i am sure most From Yidden understand that some sort of "Lo Plug" must apply, couldn't we go through other examples and see whether Those who espouse Rabbi Lefkowitz's shita are willing to do that?

I have a Maaseh to support your suggestion on how to understand the Lashon of The Satmar Rov. R Bezalel Rudinsky has said over this story many times. Once The Satmar Rov and the Telzer Rosh Yeshiva had occasion to converse in the company of other Gedolei Torah and R Bloch said something tacitly pro-zionist. The Satmar Rov cried out, "thats Kefira"! R Bloch was very upset and said that isn't mochel for being called a Kofer. The Satmar got very upset at that and begged him for forgiveness saying, "when we call someone a Kofer we don't

mean it Halachically, we are expressing extreme disapproval at the ideas." R Bloch replied that by the Litvish, a Kofer means a Kofer, and that there were many many witnesses, attendants, drivers, assistants and such, among the dignitaries.

The Satmar Rov looks at him and says, "so what can I do have you forgive me?" R Bloch replied, "it isn't for my Kavod, many people heard what the great Satmar Rov said about the Rosh Yeshiva from Telz, The Rov has to do something to restore the Honor of the Yeshiva. If you will come to cleveland and give a shire in the Yeshiva I will be Mochel you."

The Satmar Rov protested, "but I don't give shiurim in Yeshivos that have secular studies"

R Bloch insisted and the Satmar Rov acquiesced. When He flew into Cleveland, R Bloch and a driver went to pick the Rov at the airport, in the car, the Rov turns to the Rosh yeshiva and says, "So do I have your Mechila?" To which the Rosh yeshiva smiled and replied, "not until after the Shiur."

Thanks again for thought provoking shows.

Eli Nadoff

I will share a story with you that I heard from my Rosh Yeshiva, Rabbi Yecheskel Shraga Weinfeld of Yerushalyim. The story occurred with his father, Rabbi Avraham Weinfeld, who was a Rov in Monsey and the author of shu"t Lev Avraham.

He was arguing with a Satmar chossid about this precise issue, so he suggested a test. The Rebbe wrote that whoever votes in the Israeli elections is a min. So go in and tell him that the parshiyos of your tefillin were written by a sofer in Bene Brak who voted in the elections, and ask if you need to burn the parshiyos and buy new ones. His interlocutor went in to the Rebbe to ask him, and the Rebbe screamed at him that he is a shoteh, and the strong words he used in the sefer were just to emphasize the severity of the matter, but of course are not meant to be taken literally.

All the best, and keep up the avodas hakodesh!

דְּבָרְ רַבְּןִי יִשְׂרָאֵל

אל עם ד' בציון!

— לט הנדרשה שהעכמת. הנדרשות והשי איזהו בישראל.
יהיו לפני רוח החירות רוח אל כולם נתן יד להרשותם
הכטחין טמי' החברות. והכטפ' והכדינה גם אין עוד
לכטפ' וגם בין אדם לאדם. לאצטנו ולארכינו — יתיר טמי'
תהיין על מצפס. האמת, הנדרך והוישור שבחרות ישראל
ההגביהה שלום פל ישראלי.

...הננו פוניק בוה לכל הנאסנים לונבר ד'
ויתרחו

אל ימצא בתוכנו, לא פורשים ונתבדלים,
ולא מתרפים ופעודים מן האז'
אל נמצא בתוכנו נוחניים. יד למוחדים
ולפושטים.

כלנו יחד נעשה למען הכתיח' שכיל איש

ישראל יון יוז ל. **ח'ווית הדתית**
ה' מאנו דת.

זהה כל אחד עיטה ומפעלה לאען הרסמה של
הדתית הדתית הלאומית. גוא וביתנו. גוא יידיין ונטריין
— תלוכת המפזרו ותוערינו אמורים להארות בוגרים
ברשת'ם. הדתית הדתית הלאומית, ולהונריל ספער הדת'ין
רים אל ראייה זו כבשפת האכוננות ווונקה לאכוננות שכיר
ונ ד' בקדחת ישראל ולביות פלוי זדקנו כטנהה
ביטן.

הבו חיל ל. **ח'ווית הדתית המאוודה, ויד ד'**
תהי רוממה!

עדזה לד', על שעוכינו ברוב רחמי' וחסדי' לראות את הניצנים הראשונים של האתחלטה
דגואלה, עם הקתחה של מדינת ישראל.

צאת ד' וחותם צאת למדאות לנו כי הגעה שעת
ראון העמיה' אומני' גוזא לערת ד' בנבוחים. כו' זאנץ זפדיינטו יונגעט וטאנטן על סתימת האידא.

הויזת ישראל. חזקתו ובעוצמתה גאנטנו לנו נסיון.
הם שציבור לנו בוגת'ם ועם ציינטו לנו לסייע את
כידונינו והגדרה. זאנטנו על כן לסייע פליגט
ביחר שאג גאליכות היינו באזינו גאנזשעט.

הוואית הרוחית ואנאהודת. שהוקמה על-
ידי המפלגות הדתיות היא עתה מצוות עשה
שהזמנן גורבא. שטוחכה ווועסיביה מצוים להת-
לכו זיגלעטנעו נל בני ישראל לאומניזם בוח-
דץ גאנזון גאנז'ט בואכיה. למען טכל להשפי' מרווח התורה וממצוותה בתוך האספה המתכנס
שאקלבע את ארץ חיות לעציך. להנביא בה
את אור התורה והקדושת ולנרש סתון ארענו
את החושך והאפיקלה של תורות נכר שפרצנו
קוננו.

הויזה ד'. אם כו' היה יונטן הגאנרים בה יהין
ברונייס וונכאייה -- דבאים, הייא חדפס עזובה לונטלט
טלאפטע נאצ'ת גאנטונג, פל זמירות הוועו ווונכין;
הוואפטי אל פירען יזראל סיון פאנרים באזה של
תוניך. זה כירוט פספור והוועזים וינרל ספער ציריעס

הרב הראשי ר' יצחק הלוי ורצוגן
הרבה גראשי ר' בנ-צין באיז'ר חי עווייל

רבני ירושלים
הרוב צבי פאחים פרנק

צבי

רב יעקב משה חרל-פ.
ויצ' יצ'ו' זיט זיט זיט

הרוב יוסף גרשון הרכוביץ

זרוב שלמה-דוד כהנא

הרוב יצחק ראנט

זרוב יעקב קלפט

הרוב אליעזר מרכז וויל ולקובסקי

הרוב פישל כהן

הרוב ז'ילט'ן טיקציגיסקי

ויצ' יצ' ז'ילט'ן ז'ילט'ן

הרוב יהונתן סרנא

ויצ' יצ' ז'ילט'ן ז'ילט'ן

הרוב ז'ילט'ן פינקניצ'ין

זרוב ז'ילט'ן פוריצ'קין

ז'ילט'ן ז'ילט'ן ז'ילט'ן

הרוב גרשון לפידות

הרוב משה אפשטן

הרוב יצחק יעקב וכטמייגל

הרוב אליעזר ראם.

ויצ' יצ' ז'ילט'ן ז'ילט'ן ז'ילט'ן

הרוב ש. ת. גאטמן

און גאנט

הרוב יהודית גולדשטיין

הה' גאנט

הרוב יהודית לייב גולדומב

הה' גאנט

הרוב ז'ילט'ן גראן

הה' גאנט

הרוב גלוור

הה' גאנט

הרוב מאיר גליקין

הה' גאנט

הרוב מ. גלוור

הה' גאנט

הרוב אברהם גרטנברג

הה' גאנט

הרוב אליעזר גולדקן

הה' גאנט

הרוב אליעזר דושינצער

הה' גאנט

הרוב א. ב. הרץ

הה' גאנט

הרוב עבדיה וואדאה

הה' גאנט

הרוב א. א. גודו

הה' גאנט

הרוב יוסף צבי איגו,

איגו

הרוב שאול זיסלין

הרוב יוסלע זלבנין

הרוב כהןיאל פישל טנורש

הרוב דאוכן טרופ

הרוב טווניה יהודית טבוימי

הרוב ג. יעקובטן

הרוב שנאי יצחק יפתח

הריב' ז'ודזין

הרוב איזידור מרכז וויל ולקובסקי

הרוב ש. ג' צץ

הרוב פישל כהן

הרוב ז'ילט'ן ז'ילט'ן

הרוב טווניה לייטציג

אי. זילט'ן

הרוב יוסט'ן לייברמן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אברהם יעקב נימרכז

הרוב דvir ישראלי טנאל טנאל

הה' יוסט'ן פרנצה

הרוב גרשון לפידות

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב יוסט'ן אפשטן

הה' יצחק יעקב וכטמייגל

הרוב אליעזר ראם.

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הה' זילט'ן זילט'ן זילט'ן

הרוב אליעזר זילט'ן זילט'ן זילט'ן

פרק תשעה עשר

דבר רבני ישראל וכו'

בט"ו בשבט שנת תש"ט נפתחה האסיפה המכוננת הראשונה בכנסת מדינת ישראל. לקראת הבחירה הראשונות לכנסת התאחדו כל המפלגות הדתיות תחת אות ב', ונתפרנסמו ג' כרוזים לבוחרים, נדפסו להלן: א. מהרבנים הראשיים וראשי בתי דין וכל רבני ארץ ישראל מכל החוגים, אגודות ישראל⁸⁵ ומזרחי, מאותם רבנים. ב. מהאדמוריים. ג. מראשי היישובות (חלק גדול מהם גם בקו"ק של הרבנים). אלה האחרונים קבועים בבירור בגלוי דעתם כי כל המונע עצמו מלהשתתף בבחירה גורם לחיזוק שלטון מרימי יד בתורתו הק' ומסייע לעוברי עבירה. כולם מזrossים להשתתף ולעורר גם אחרים להשתתף בבחירה ולא להיות מן המתבדלים.

א.

יום שני כ' טבת תש"ט.

דעת תורה

דבר רבני ישראל אל עם ד' בציון!

נודה לד' על שוכינו ברוב רחמיו וחסדייו לראות את הניצנים הראשונים של האתחלתא דגאולה, עם הקמתה של מדינת ישראל.

מאת ה' הייתה זאת להראות לנו כי הגעה שעת רצון המחייבת אותנו לבוא לעוזרת ד' בגבורים, כדי שארצנו ומדינתנו תיבנה ותكون על טהרתו הקודש.

תורת ישראל חוקתיה ומשפטיה שניתנו לנו בסיני, הם שעמדו לנו בגלותנו והם שייעמדו לנו לקיים את מדינתנו וה坦מדתה. ומחובתנו על כן לשמר עליהם ביתר שאת בהליכות חיינו בארצנו הקדושה.

"החזית הדתית המאוחדת" שהוקמה על-ידי המפלגות הדתיות היא מצוות עשה

85. לפי מה שמסרו הרבנים החותמים על הקו"ק, שלחה או אגודה ישראל את הנוסח הנדפס, להרבנים חברי אגודה ישראל שיחתמו עליו, וכן עשו.

שהזמן גרמא, שבתוכה ומסביבה מצוים להתלכד ולהתאחד כל בני ישראל המאמינים בתורת ה' והולכים בדרכיה. למען נוכל להשפיע מרוח התורה ומצוותיה בתוך האסיפה המכוננת שתקבע את אורח חיינו לעתיד. להגביר בה את אור התורה והקדושה ולגרש מתחן ארצנו את החושך והאפילה של תורות נכר שפרצו לתוכנו.

חזית זו, אם כחה יהיה יפה, הבוחרים בה יהיו מרובים ונבחריה - רבים, היא תשמש עروبיה להצלחת מלחמתנו באספה המכוננת, על שמירת הדמות והצביו הפומבי של מדינת ישראל שייהיו מוארים באורה של התורה. רק ברבות מספר הבוחרים ויגדל מספר הציריים - לנו העروبיה שהשבת, הקשרות וח'י אישות בישראל, יהיו לפי רוח התורה. רק אם כולנו נתן יד לחזית זו, הבטחון שה' החברה, המשפט והמדינה, גם בין אדם למקום וגם בין אדם לחבריו, לעמו ולארצו - יהיו מושתתים על משפט, האמת, הצדק והיוואר שבתורת ישראל המבטחים שלום על ישראל.

הננו פונים בזה לכל הנאמנים לדבר ה' ותורתו:

אל ימצאו בתוכנו, לא פורשים ומתרדלים, ולא מהרפים ועומדים מן הצד.

אל נמצא בתוכנו נותנים יד למתרדלים ולפורשים.

כולנו יחד נעשה למען הבטיח שכל איש מישראל יtan ידו ל"חזית הדתית המאוחדת".

יהיה כל אחד עושה ומעשה למען הרשימה של החזית הדתית המאוחדת הוא וביתו. הוא, ידיוו ומכרו - כולם התעוورو ותעוורו אחרים להרבות בוחרים בראשימה "החזית הדתית המאוחדת" ולהגדיל מספר הציריים של רשימה זו באסיפה המכוננת, ונזכה להשכנת שכינה ד' במדינת ישראל ולבייאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

הבו חיל ל"חזית הדתית המאוחדת" ויד ד' תהי רוממה!

הרבי הראשי ר' יצחק אייזיק הלוי הרץוג

הרבי הראשי ר' בנ-ציוון מאיר חי עוזיאל.

בני ירושלים

הרבי שלמה יוסף זווין	הרבי מ.ז. חסיד	הרבי צבי פסח פרנק,
הרבי אברהם דוד רוזנטאל	הרבי זלמן سورוצקין,	אב"ד
הרבי שרגא פייבל פרנק	ירושלים	הרבי יעקב משה חרל"פ,
רב שבתי בורנשטיין	הרבי יצחק יעקב וכתפוגל	ר"מ ישיבת מרכז הרב
הרבי מרדכי גימפל בארגן	הרבי יעקב עדס	הרבי יצחק אל סרנא,
הרבי יצחק רוזנטאל	הרבי יצחק אריאלי	ר"מ ישיבת חברון
הרבי אברהם אדלר	הרבי יעקב יוסף הלווי	הרבי יעקב חנוך סינקיביץ
הרבי שלמה שריריבר	דזימיטרובסקי	ר"מ ישיבת שפת אמרת
הרבי יהושע גולובנץ'ץ	הרבי א. מ. הלווי ולקובסקי	הרבי גרשון לפידות
הרבי ברוך אבא רקובסקי	הרבי שמואל יצחק הילמן	הרבי בנימין ב"ר אשר לוי
הרבי אלתר יהודה צוויג	הרבי י. מ. טיקוצינסקי	הרבי ישעיהו זאב וינוגרד
הרבי מ. ראם	ר"מ ישיבת עץ חיים	הרבי משה חסקין
הרבי יצחק אברבוך	הרבי אברהם יעקב ניימרק	הרבי שמעון אפרתי
הרבי שמואל אליעזרי	הרבי ד"ר ישראל נובל	הרבי משה פריצקר
הרבי שלמה זלמן אוירבך	הרבי אליהו ראם	הרבי שלמה דוד כהנא
הרבי דב מועד	הרבי שמואל אהרן שזורי	הרבי יוסף גרשון הורוביץ
הרבי ברוך יצחק לוין	הרבי מאיר סטלביץ'	הרבי משולם רاط
הרבי א. י. שפירא	הרבי יהיאל שלזינגר	הרבי יעקב קלמס
	ר"מ ישיבת קול תורה	הרבי שמעון הלפרין

בני תל אביב

הרבי י. י. בוימינגר	הרבי איסר יהודה אונטר-
הרבי ש. בלום	מן, הרבי הראשי לת"א
הרבי לוי גروسמן	הרבי אדריך יצחק
הרבי י. גלוֹזֶר	הרבי חיים דוד אורבובּוּךְ

הרב יעקב רוזנטאל	הרב טוביה ליסיצין	הרב מנחם האגר
הרב רבייע	הרב יוסף ליברzon	הרב יונה הוכמן
הרב י. א. רפפורט	הרב צבי לוי ד"ר	הרב אפרים וינברג
הרב זאב רבינר	הרב אפרים לוי	הרב ישראלי יהושע הרצברג
הרב יצחק רבלסקי	הרב ח. ג. ליפקין	הרב שאול זיסליין
הרב ישעיהו רפלבייע'	הרב דניאל מובשוביץ'	הרב יוסף צבי הלוי, אב"ד
הרב שפירא	הרב ד"ר אברהם מליכסקו	הרב יהושע זילברמן
הרב יוסף שפרן	הרב יוסף פרבר	הרב כ. פ. טכודש
הרב יונה שטנצל	ר"מ היכל התלמוד ת"א	הרב ט. ג. טביומי
הרב זאב שורצמן	הרב ירמיהו פריד	הרב מ. יעקבsson
הרב יוסף שפירא	הרב היל פוסק	הרב שמואל יצחק יפה
הרב יהודה שלומון	הרב שמואל פולדמן	הרב יודסון
הרב שנידרמן	הרב בנציון פנדLER	הרב אברהם כהן
הרב ישכר תמרי	הרב אבעזר ציצובייע	הרב ש. מ. כץ
	הרב ג'. קייזר	הרב פישל כהן
	הרב דב רוזנטאל	הרב ג'. כץ

רבני הארץ

הרב שמחה בונים אורבן	הרב ניסן בן-ציוון	הרב הראשי
מושקוביץ, חיפה	שדה יעקב	ר' ברוך מרכוס, חיפה
הרב יצחק בן מנחם	הרב יצחק אברמוביץ'	הרב ר' יהושע קנייאל,
פתח תקווה	רמת יצחק	חיפה
הרב ברלינר, שב' ציון	הרב צ. ג. אידלשטיין	הרב הראשי ר' ראוון כץ
הרב אוריה ברוידזה	רמת השרון	פתח תקווה
שכונת שיכון	הרב משה אקסלרוד	הרב י. מ. אוושפייאן,
הרב רפאל בלזם, חיפה	רמת גן	נכלת גנים

הרבי יעקב לנדיי	מטולה	הרבי ש. ח. גוטמן
הרבי אברהם ורנر, נתניה	בני ברק	אבן יהודה
הרבי לויין, כפר סירקין	הרבי ד"ר פנחס וולף	הרבי יהודה גולדשטיין
הרבי יעקב ליטמן	פתח תקווה	בית שערם
נחלת יהודה	הרבי מ. וינגוט, צפת	הרבי יהודה ליב גולומב
הרבי שלמה ז. לנדרט	הרבי חיים ז'ק	גדרה
רמת חן	שכ' בורוכוב	הרבי זבולון גראז, חדרה
הרבי רקובסקי	הרבי מ. זמל, חירות	הרבי גלזר, אחוזה
גן שומרון	הרבי אברהם חן	הרבי מאיר גלזין
הרבי מובשוביץ'	הרבי גרשון חן, חיפה	כפר יהושע
הרצליה	הרבי מ. חמוי	הרבי מ. גלזר, חיפה
הרבי אליהו מישקובסקי	הרבי יוסף חן, כפר יצחקאל	הרבי אברהם גרשונוביץ'
כפר חב"ד	הרבי זבולון חרל"פ	בני ברק
הרבי בנימין מנדלבוים	ראשון לציון	הרבי אליהו דרבקין
כפר אתא	הרבי ישעיהו חלמיש	רמתים
הרבי צבי יהודה מלצר	נחלת יצחק	הרבי אליהו דושניצר
רחובות	הרבי יצחק טורץ	פתח תקווה
הרבי י. משורר	בת גלים	הרבי א. מ. הרץ, עקרון
מחנה יהודה	הרבי שאול ישראלי	הרבע עובדיה האדאייה
הרבי מאיר מזרחי, שעיריים	כפר הרואה	פתח תקווה
הרבי משה צבי נריה	הרבי שמואל יוסיפוב	הרבי הרשקוביץ
כפר הרואה	חיפה	גבעת שאול
הרבי דוד סלומון	הרבי שלמה יוסקוביץ'	הרבי דוד וין אגרובנק
כפר אברהם	(חתן האדמו"ר מגדור צצ"ל)	חולון
הרבי ישראל אריה ספיר	הרבי דוב יוסף כהן, חדרה	הרבי י. ויסבלום, חיפה
פתח תקווה	הרבי משה לויין	הרבי אשר ורנר, טבריה
הרבי אפרים סוקולובר	קורית חיים	הרבי אפרים וינגוט

רעננה	עפולה	חיפה
הרבי י. סודרי, כפר סבא	הרבי חיים זאב קרלנשטיין הרבי דובין, חיפה	הרבי דובין, חיפה
הרבי נסים עזראן	גבת	הרבי א. ריניק, כפר סבא
ראשון לציון	הרבי יצחק שלזינגר	הרבי יוסף קליש, בני ברק
הרבי מרדכי פוגלמן <small>לארכ' הרכבת</small>	הרבי פסח גרמוץ, חיפה	הרבי פסח גרמוץ, חיפה
קריית מוצקין	הרבי יעקב קושילבסקי	הרבי יעקב קושילבסקי הרבי תנחים ש. רובינשטיין
הרבי גרשון פישמן	זכרzon יעקב	גבעתיהם
הרצליה ג'	הרבי מנחם קופרטשוויך	הרבי משה שטרנברג
הרבי י. א. פלבניק, חיפה	הרבי פינס	כפר פינס
הרבי פיליפסון, חיפה	הרבי י. קרשין, כפר ברוך	הרבי ראוון שיר
הרבי אליעזר פטשניק	הרבי אהרון קלר, נהריה	נסדר יג'ור וטל חנן
חיפה	הרבי ישראל קולודנר	הרבי ברוך שליכטר, עכו
הרבי נתן פרידמן	נס ציונה	הרבי אהרון ויינשטיין
גבעת שמואל	הרבי אהרן רונדר	ר"מ בית יוסף ת"א
הרבי רפאל קוק, טבריה	קרית אליהו	הרבי יוסף זאב ליפשיץ
הרבי אשר קרשטיין	הרבי נחום ריבנוביץ	

ב.

קריאת האדמו"ר למען החזיות הדתית המאוחדת

לכבוד אחבי הנכבדים היוראים נ"י באה"ק תובב"א

באשר יום הבחרות לאסיפה המכוננת במדינה ממשמש ובא ונוחוץ מאוד להלחם
למען שמרית התורה והדת במדינה ולתת תחוקה המוסדת על פי ד"ת ובכן נבקש
מאת אחבי"י לפועל להצלחת הרשימה המאוחדת ב' ולהצבי עמדה.

דברי המברכים אתכם בכ"ט ויעוזר הש"ית שנזכה להרמת קרן תורה"ק ולגאולתנו
השלימה בב"א⁸⁶.

86. בספר דבר חן (ספר זכרון לר' דוב בעריש אורטנער, הפעולות לעליית האדמו"ר מבעלוז לארץ ישראל בדף 128), כתוב: "בעת הבחרות הראשונות לכנסת (בטבת תש"ט) חתם מrown להצבי עboro

ועל סילוק שכינה... אוֵין לנו שכך עלה בימינו, והוא האיום מצד ממשלה ישראלי גופה לחלק היושב בארץ' מאות שנים וחזקתו הועילה הרבה לקימום מדינת ישראל אחריו רדיות של אלף שנים, התנפלוות וגירושים משונאים האומות שאמרנו וחשבנו שנייצלנו מהם בהיות תחת ממשלה ישראלי כפזו علينا צרות אלה גם מצד ממשלה ישראלי שמכאיות שבעתיים, בהגיע הצרות מלאה שיצאו מעי יעקב, אנו מתיריעים וצוקים למשלה ישראלי: שובה ישראלי עד ה"א כי בשלת בעזונך.

להקנאים علينا להזהיר ולומר קחו עמלם דברים ושובו והשיבו אל ה... אתם המחזיקים גם כעת בדרך התנצלות מהזיין ומהנסק אף בימי חידוש הממשלה לא יהיו מעשיכם סותרים את דבריכם, ואם לכך אמיתיים הם, אבל אנחנו כוחנו בזה להתפלל אל ה' بعد החטאיהם שישא ויסבול עונם ויחשוב בחשבון את הטוב שביהם ועייז אולי ייטיבו דרכיהם, והוכיחום בדברים להמושלים: ש"אשר" לא יושענו — שונאים אלה זה לפני שנה לא יהפכו עורם בין לילה ואף הרחק תרחיקו עייז את כלל ישראל אפילו את החפשים בכל העולם! וכל פעלכם יהיה אפס. ובניכם — עצמכם ובריכם יהיו מנדיכם ושונאים! אל תאהרו את השעה! אהב"י איפלו אלה שנראים כשונאים שלכם (— המושלים) בפניהם והטעות בזה הם אוהבים ומחכים להצלחת המדינה, אבל "האשורים" הם להיפך, והטעות בזו מסוכן מאד, וכבר אמרו רז"ל הו זהירין ברשות (ברשת, קרי) נראיין כאוהביו ואין עומדים לאדם בשעת דחקו, אפילו לפרט וכ"ש לכלל, וזה יהיה בעזרו.

(תשכ"ד)

סימן קט

לא תעמוד על דם רעך

נרתעת בקראי ב"חומותינו" ביום ה' מרחשון תש"ט, דברי בעל שץ' למסור נפש שלא לעוזר למדינת ישראל נגד הקמים עליהם להכחידם. ופוסקים זה דין עפ"י תורה"ק. על סמך מה שאמרו חז"ל "למרוד באומות".

והוא גלי פנים בתורה שלא כהלכה, להביא בסכנה מיליוןים יהודים. חז"ל הזהיירו שלא למרוד באומה שכבר כבושים תחת ידם משומ סכנה, אבל לאחר שפרקעו על המלוכה, אף שעברו על האזהרה, צריך לעוזר במשירת נפש, וכן היה קודם חורבן בית שני שחכמי ישראל הזהיירו שלא לפרק על רומי, וגם מלך ישראל היה נגד המרד, ובכ"ז כספרץ המרד ונמשכה המלחמה עוזרו חכמי ישראל להמורדים.

ומבוואר בירושלמי רבבי שמעון בן גמליאל שלח צבא ומצביא להלחם, כבר אמרו חכמינו ז"ל על יעקב אבינו ע"ה: "לא היה רוצה שייעשו בינוי אותה מעשה

של מלחמת שכם, כיון שעשו אמר מה אני מניח את בני ליפול ביד האומות, עמד וחגר חרבו כנגדו.

וכל הרבניים שהיו נגד הציונות ויסוד המלוכה hei זה קודם הקמתה. אבל אחר שכבר קמה ונהייתה, המשתדל לסייע ביד אומות העולם אפילו לא hei בזה סכנה, הריהו מוסד גמור ורודף כל ישראל, וכל שכן כפי המצב שמש סכנה כליה בזה. ועבירה זו נגררת מעבירה אחרת שדנים את כל הציונים והמורים והאגודאים ורבניים לכופרים ואפיקורסים, וכבר אמרו חז"ל: איזהו אפיקורוס המבזה ת"ח. גם על רבי יוחנן בן זכאי ידם היה להוציא לעוז שרבי יוחנן בן זכאי עוז לטיטוס (למדו זה מהציונים הקיצוניים, שהיה מרגלא בפיהם, עפרא לפומייהו), וכשראייתי זה אשתקד בעונם, נבהلت לראות, וכתבתני מזה להගולים שתולים עצם בהם. והשיב לי האחד שלא ידע מזה ושיצא במחאה נגדם, ושבכל העלוי מתנהל מצערים בלתי אחרים.

ועתה חוזרים ושונים, ומידחים בניי מלעוזם. הרי אפילו יחיד כשהוא בסכנה מהויב כל אחד להצילו, וקרא צוח "לא תעמוד על דם רעך", וכל שכן להציל מהגיאות רבים ובמלחמה צריך ללבת בمسئלה נפש, ואף שכמובן הסכנה להם יותר מאשר אחרים, ומביאים ראייה מזה לשיטתם. שהרי הם נלחמים בمسئלה נפש, אבל כלל יהיה בידך שمسئלה נפש של רודף אין זו מסירת נפש, ואף שהם לובשים עור כבש, ואומרים שהם נרדפים, הנה רדיפה בדברים היא לפעמים יותר קשה מבסיבת, וגם הרדיפה על הדת מצד הממשלה החפשית יש לתלות הקולר בהם, ואין להאריך בדבר המובן. המדינה לא נכבשה מן העربים, ומדינות האו"ם ואלה"ב בראשם הסכימו עלייה ולא נתנה להחפשים אלא לכל ישראל. והממשלה החפשית היא זמנית, ובכגון זה אמרו: "בחד כי כבשי דרכנו למה לך". בודאי שהמהגרים צריכים לחשוב דרכם, שלא ליפול ביד החפשים ובלוי ערובה שיוכלו לשמר תורה אין להם לנוטע, ויש להשפיע עליהם בזה, אבל כתובSCP שכלל העוזר למדינה הוא רודף, וזה הרדיפה היותר גוראת.

ולא אליהם אני כותב — אלא פונה אני שוב לגודולים שתולים עצם בהם, שיפרסמו שידם אינה עמהם, ולא יאחו המועד, כי העربים ושותפיהם משתמשים בדבריהם, והימים ימי הרת עולם וסכנה גוראה מבחוץ וגם מבפנים מזה.

וכבר כתבתי שבחרופים וגופים לא נצליח עם שתקיף מאננו, ומקללים בזה. אבל צריך להכנס בפנים בכנסת ובממשלה להציג מה שיש להציג בחזוק התורה ולומדי התורה. וכאשר ימי הבהירות קרובים הרי מושכל ראשון עתה לעשות "חזיות דתית". כי יש לדוחות סכנה רחוכה משום סכנה קרובה.

המאורים שכתבתי קודם הקמת המדינה וגם אח"כ (שרבים מהם נדפסו כתוב בס' "לב איברא") ייעדו שאיני מחשידי הממשלה ושהתנגדתי בכל עז להקמת המדינה (ולכן אף שקרוב אני ברוח להאגודה אני נמנה על חבריה,

בכדי שלא לחשבי שהסכמתי עמם בהקמת המדינה), אבל עתה חובה כולנו לעוזר את המדינה נגד רופיה מבחן, ולהדריכה בדרך הדרך הנכונה שלום. והשומע דברי גידוףין של "חומרותינו" ושותק, חוותני לומר שנתפס על דבריהם, וכבר אמרו חז"ל שמצוות תוכחה אפילו תלמיד לרבות, ואפילו הדיות בכהן גדול, עליו להוכיח את הגודול שבגדולים, כי אין חכמה ואין תבונה וגוי' ואין חולקים כבוד לרבות.

והנה דברים מעין אלו נדפסו ממשי בשבועון "אידישע וואך", וב"הפרדס" תש"י תש"ט, ו"בחומרותינו" הנ"ל וגם ב"דער איד" בהריעים עלי, תפשו עלי שבדייתי מליבי בדברים שאינם.

א) שכתבתី בשם אחד הגדולים (הגאון רבי חיים עוזר גרויזנסקי ז"ל) שאומה הישראלית גם כן אומה היא, ואין למروع בה, "זהרי פטירת הגאון רבי חיים עוזר הייתה הרבה קודם קום המדינה ממשלה ישראלי" כתובים. אמנם דבר זה הוא מפורסם שבזמן שכיריו "באיקאט" על הנazziים פנה הגאון ר' אלחנן ואסערמאן צוק"ל להגאון רבי חיים עוזר (גיסו) למה איננו מוחה בהם, שהרי הזיהרו חז"ל שלא למروع באומות. והшиб "שגם אומה הישראלית אומה היא".

ונמנם באותו עניין נחלקו עליו רבים וגдолים, ואכם"ל בזה. אבל למروع במדינה שהוכרה בכל עמי הタル (חו"ץ מהערבים...). בפנים המדינה גם אם היא תחת ממשלה של חפסים, מרד הוא. ורק בדבר שגוררים נגד הדת אין לשמעם להם. וכן שביירו חז"ל על תשובה חנני מישאל ועוזרי לנובוכדנצר, ואין לכפול הדברים. וכל החרדים (חו"ץ מבعلي "חומרותינו") הולכים בדרך זה.

ב) עוד תפשו עלי מה שכתבתី "שבת האיסיים היו מקורבים לromei ושיש מהם שהגינו למלשנות". ותפשו על זה מספר הדורות "שהם היו נלחמים ברומי", והנה ערבעבו שתי כיחות. בת יהודה הנגיד, היא הייתה בת הברונים שמנתה נסתעפו שאר כתות הלוחמים, ולא היו איסיים, אף שאפשר שהנגיד היה מקודם שייך להם, ובדרך כל הקיזונים המוטיף גורע, תחת שהיה מקודם איש שלום, נהף למשחית, והם הסבו החורבן. אבל האיסיים היו "פאציפיסטים" כמו שכותב שם מקודם בשם פילון היהודי, יוסף בן מתתיהו (בן גוריון, או יוסיפון) היה אחד מהם כמו שהעיד על עצמו, והוא היה יועץ אספאנינות, וחילק מספרו "מלחמות היהודים" מלא שטנה על ישראל ותלה לromeim ולטיטוס שר"י שקוראו אותו בשם צדיק. אף שהמליצו עליו, משומ שספריו נגד אפיקן ותולדות היהודים בכלל יש להם ערך גדול. וע"כ מצאו עליו זכות שהיא מוכרת לכך משומ שהיה כבוש תחת רומי. אבל סוף סוף דבריו מלשנותם. ואף שבעצם הדבר היהת גם דעתה חז"ל שלא למروع ברומי כמו שכתבתី מקודם. וشكر הוא מה שכתבו ב"חומרותינו" בשם, שכתבתី שהאיסיים רצו למסור כלל ישראל לromeim. אנחנו כתבתី רק שחנו לכך (במחשבה) בכדי לעבור חי, "ויש מהם שלמלשנות הגינו". והנני כופל הדבר הנ"ל שגדולי ישראל, שבعلي "חומרותינו" דוגלים בשם, עליהם

לפרנסם גלי שאים מאתם ומחמייהם, וכשיכירו כה המלוכה כייתר שלומי אמוני ישראל, או יש תקוה שעוזת הנמר שלהם תהא לברכה בישראל. (תש"ט)

סימן קי

יונה מה לך נרדם – הכנסת ישראל כיונה נמשלת

דבר גלי וידוע לכל הוא שארץ ישראל עומדת בפני סכנת מלחמה וצריך לדעת שגורלו של כל ישראל הוא כת מקשר ותלי בגורלה של ארץ ישראל.

לעת כזאת נחוץ לכל יהודי שביעולם לאזרע את מתנו ולווער כל מוסד של תורה וכל יחיד שהוא בקשרים אותו בארץ ישראל כי העוזה ליהדים היא גם עוזה לכל המדינה כולה.

רבותינו מוסרים שבזמן חורבן הבית, כשצרו צבאות רומי על ישראל על "הוה כפנא" (גיטין ג'ו), היה רעב והביא אותם לידי הכנעה ובא חורבן בית המקדש והמדינה. זה מלמד אותנו, דבר שאנו רואים אותו בדברי ימי כל העולם, שרוב החורבנות באו מتوز רעב וחוסר מזון, לכן מוכראים לנו לקודם פנוי הרעה ולתת את הסעד טרם שבא החורבן, כדי למנוע אותו.

כ舍մדברים על סעד ועוזה, פונים ראשית כל את פניהם כלפי אחינו בני ישראל היושבים באמריקה וקנדה, מהם אפשר לצפות לתOMICת כלכלית וגם מדינית. לדאבוננו נמצאים רוב האפשרויות האלה בידי אנשים שאינם מהחנה שלנו וברובם הם בידייהם של הבלתי דתים ואחינו מרוחקים ממנו.

אם כי בזמנים נורמליים אנו מרוחקים ומבדלים מהם אבל בגל הטכנית הגדולה הנשקפת לפנינו, אנו מוכראים עתה להעיר על כמה דברים, כדי לעמוד בפרק ביחד ובכותות מאוחדים. מכל שכן במננו אנו, מוכראים כת להזדרז ולהשתיק את המריבות שהתקיימו באחרונה בגלל "פכים קטנים" בין חברי המקומות הגדולים והקדושים, שגורמים לידי חורבן וחילול השם.

אמרו רוז"ל דבר בעיר אל יהלך אדם באמצעות הדרך (ב"ק ס'). יתכן שיש בזה מחשבה מוסרית. למרות שבזמנים רגילים יכול אדם ללכת לבדו, "באמצע הדרכים" מובל ומופרש מאחרים, אבל בשעת חירום ובזמן סכנה אין ללכת בלבד אלא ביחד עם אחרים ועם הקהל כולם, אף שהוא אינו דתי ואפילו להצטרכו עם לא יהודים, אם זה יביא לידי הצלחה עדיפה, כך אנו רואים שהנביים עשו עם מלכים הרשעים, בדברים שנגעו להגן על ישראל בזמן מלחמה. גם חכמי המשנה שתפו פעולה עם הגברים-הברيونים בשנות המלחמה הגדולה נגד צבאות ממשלה רומי ובחנות התקוממות בר כוכבא בbijter, למרות שרוב חכמי ישראל ודאי לא הסכימו לדעתם ולהנחותם. מקובל היה מאן ומעולם: "תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם", לו לא התרחקו גדולי התורה ותלמידי חכמים שבדור מנהיגי

מושלם. ולכן גם לשונים נשאר בלשון הגלות — לשון ארמי, ולא חזרו לדבר בלשון הקודש, מה שהיה מראה כאילו הם נגאלו באופן סופי¹⁹. ונראה שזו גם הטעם מודיע נכתוב התלמוד הירושלמי בארכמית, דבשלמא הבבלי שנכתב בבבל נכתוב בשפה המדיניה, אבל הירושלמי שנכתב בארץ ישראל מודיע נכתב בארכמית, אבל לדברינו נעשה זה מהטעם הנ"ל.

[ועיין לעיל בפרשׁת ויחי [מ"ט פ"ז] שביארתי לפ"ז מודיע באמת לא קם מלך ממלכות בית דוד בתקופה זו, כי להעמיד מלך מזועם המלוכה הייתה באותו שעה כנגד רוח המקומות, כי המלכת מלך משפחת דוד המלך הייתה מתפרשת כאילו הגיעו קץ הימים והגאולה העתידה, וכך לא העירו חכמי ישראל לבית חשמונאים על שהמלחיכו עצם אף שהיה זה באיסור וכמ"ש הרמב"ן שם, ועיי"ש.]

לאור זה נבנין דבר תמורה בסדר הנביאים, שהרי נבואת חגי, המתיחסת ברובה על בניין

שאו בודאי לא יכול היה העם להשר בזוהותו המיחודה ושוב לא יהיה את מי לגואל, ולכן חמל ה' על עמו והוציאם מבבל והחזירים, באופין זמני, לארץ ישראל, ובנה להם את בית הבחירה, והכל בכדי שישבו ויתחזקו ביסודות האמונה ויהיו מוחסנים לקרבת תקופת הגלות המרה²⁰. בכך לחדשים ולהמחיש לעם שעדיין הם לא נגאלו וכי בעצם עדיין הם בגלות, לא העלו את הארץ, מקור הקדושה בבית הראשון, מקום שנגנו והשאירוו במקומו, כי עדיין אין הגאולה שלמה²¹.

מחמת הכרחם זו, שעדיין לא הגיעו הגאולה השלמה, הנהגו עולי בבל כמו וכמה עניינים שהיו עושים כמו שהיו נהוגים בתקופת הגלות, להראות שבאמת תקופת גלות בבל עדיין נשחת והבנייה הנבנה אינה אלא ארעי ועתיד להחרב. מחמת זה כשלו מבל חזרו לקרוא את שמות החדשים בשם שנקרוו בבל, כמו שכותב הרמב"ן: "להזכיר כי שם עמדנו ושם העלנו הש"י", ככלומר, כדי לזכור שבאמת לא נגאלו באופן

17. בחדשו על פרקי אבות [פ"א מ"א] ביאר רבינו שחילק מהסיבה שהחזירים הש"ת לא"י אז הייתה בשבי שיווכלו לאסוף ולעורך את התורה שבעל פה, כי ידעה ההשגחה שבשליל להחזיק מעמד בגלות שוב אי אפשר שתהייה התורה שכע"פ נחלתם הפרטית של חכמי התורה, אלא היא מוכרכות להיות נחלתם של כל ישראל, ולכן גם עמדו אז וגוררו על פתח ושםמן, והכל כדי להתרחק מן הגויים כדי שלא ישתקעו בתוכם ממש ימי הגלות, ועיי"ש שביאר הדברים היטב. עוד הוסיף רבינו בכמה הזדמנויות שכע"לינו להבין גם את הקמת מדינת ישראל בימינו, שלאחר החורבן הגדול והיואש שנאהzo בקרוב שאירית הפליטה, וכן לאור מצבים הנואש והאבוד של יהדות רוסיה, סיבוב הקב"ה את הקמת המדינה כדי לחזק את הזאות היהודית ולקיים את הקשר שבין יהדות הגלות וכל ישראל.

18. בחדשו על ספר שמואל א' [ז' פ"ב] ביאר רבינו לפ"ז מודיע אחר חורבן שילה, שהוקם המשכן בנוב גאולה שלמה אלא ארעית, ולכן עד שהחליט דוד לבנות את בית המקדש לא חזין את הארון, ועיי"ש.

19. עוד הוסיף רבינו שהזה טעם מה שמצינו ששמותיהם של חלק מהנתנים ורוב האמוראים הם שמות ארמיים ולא שמות יהודים ואע"פ שבמצוירים נשבחו שלא שינו את שם, והיינו מטעם הנ"ל. אבל הוסיף שכימיינו אין זה נוגע, ואדרבה צריך דוקא לקרוא בשמות יהודים וכדי שלא יבואו להתערב בגויים, אבל הם לא חשבו לוזה, ועיקור חשש היה שלא יפלו בזועות היאוש כשיודע להם שעדיין לא נגאלו, ולכן הדגישו את הגלות.

פרשת כי תשא ושבת פרה ה'תשע"ג

הגאון רבינו שלמה זלמן אוירבר צ"ל

הרבי רון טמיר

איןני אהוב סיפורים על מעשים טובים "וצאי דופן" - שהרי אין אדם יכול לעשותן כמותם. סיפור שאפשר בחוקתו ולעשות כמותו - את זה אני אהוב" (מורגלא בפומיה). הגאון ר' שלמה זלמן אוירבר, נולך בכ"ג תמוז ה'תר"ע בעשנות שעריו חסיד בירושלים, לאבוי ראש ישיבת המקובלים "שער השמים", הרב חיים יהודה לייב אוירבר שהייתה מצאצאי ה'תולדות יעקב יוסף מפולנה, מחותנו של הבעל שם טוב, ולאמו הרבנית צביה, שהייתה בתו של ר' שלמה זלמן ר' שלמה זלמן ניכר היה מילוחתו באהבת תורה ללא גבולות, לצד חשיבה מקורית, ועל הכל-רגישות עצומה לחולות. שרר אז עניו כבד בירושלים, ור' שלמה זלמן עצמן העיד על הרוב שעליו אותו בהדוחות: "בעזרותיו לאידיעתי מה הרגשות של אדם שבע. חולשת הגוף שלו נובעת מהתזונה שידעתי בילדותי". בפורים המשולש התר"ע, נשא ר' שלמה זלמן לאשה את הרבנית חייה רבקה לbitot ר' חיים יהודה לייב, הינה נהגה לצעד מיד' שבת שהיה משא להערכה בית משמחת אוירבר. אבוי הגאון ר' חיים יהודה לייב, הינה נהגה לצעד מיד' שבת לשבת של הרב קוק, כדי לשמעו את רשמי משועות רעה דרعني בביתו הרב: "מה הרגשת בسودה שלישית אצלך?- פשוט מאד, שמרגליות מתגללות בין השולחות!" הרב קוק צ"ל היה גם הסנדק בברית המילה של בנו בכורו של ר' שלמה זלמן, החרה"ג ר' שמואל אוירבר. הגרש"ז והרבנית חייה רבקה חייו כל ימיהם בחיה עצומה, עד כדי כך שבhalbו עתה, בשנת ה'תש"ט, אמר בהפסד: "רגלים לבקש מחלוקת מן הנפטר בשעת הלוויה. את יודעת, שאין לי על מה לבקש מחלוקת, משום של כל חיינו הוא על-פי השולחן ערוך. אך אם בכל זאת היה ביןינו דבר מה- הריני מבקש מחלוקת". לתמייתו אחד השומעים השיב ר' שלמה זלמן: "ניסיתי באמת להזכיר בכל הדרך מישער' חד' עד הר המנוחות, אם היה ביןינו משה- אך לא נזכרתי בכלל. אלא שלבסוף חמשת, שואלי בכל זאת היה מושה- ואלו ספור הראשון- "מאורי האש", על הלכות חשמל בשבת, בהסתממת של הריא"ה קוק צ"ל, הגאון ר' חיימ', והגר"ח עוזר גורדזנסקי.

ר' שלמה זלמן הקפיד מאד שהלימוד יהיה למשעה, וכאשר נשאל ע"י אחד המשגיחים בישיבת בmma צ"ר להתמקדש בשוחות מוסר, ענה ללא היסוס: "שהדברים יהיו למשעה". בשנת ה'תש"ט, נתבקש הגאון ר' שלמה זלמן לעמוד בראש ישיבת "קויל תורה", ומaza ועד יומם האחרון עמד באיש השבה והעמיד אלפים רבים לתלמידים. עם השנים, הלה ונדוע שגם ר' שלמה זלמן פוקע עצום, בעל חשיבה ישרה ומוקריות בכל תחומי ההלכה ורבים נתנו מכך צלען פוקע עצום, בעל חשיבה ישרה התורה: מדע, רפואי, שבת, הלכות צבא, טכנולוגיה - והכל בקבוקאות עצומות עד הפריטים הקטנים ביותר. לצד גאנזונט העצומה, בלטו אצלו מואוד שתי תכונות: חביבות ועונווה. ר' שלמה זלמן קיביל כל יהודין, קען כגדל, במאור פנים מופלא, בסבלנות ובסבירות פנימיות. כל מי שידאג עמו לא ישכח את חיינו כובש הלב, וכפי שסייע אחד מנהיגי המוניות שנגאו להטיסו בקביעות: אדם צזה סימפט' - לא פגשתי בח'! תמיד עם חווים, ונכנס ואומר בוקר טוב מהלך, ובונסעה מדבר איתי ושולא כל פעעם: איך האיש? איך הילדיים? אני מופיע הרבה רבענין, אבל עד לא ייאץ לי להציג עמו לא ישכח את חיינו בתהנה, שרך אני אסייע אוטו...". כל ימי התරחק ר' שלמה זלמן ממחולקות. אהבותו האגדולה גצתה מגדרים והייתה תולדה של תורה אמת גודלה וענוה. פעם, כשתנטקעש גששתת בכנס גודל של "זאל התורה" נגד תנעתה ח'ב"ד, סירב בנימוס אך בתקוף, ופעם אחרה, כאשר ברוח מישיבת קול תורה ביקש את רשותו לנושא לקבורי צדיקים בczp, השיב לו הרב: "בשביל להתפלל על קבריו צדיקים שיש צורך לסוע עד הגיל?". כשאני מرجיש אוצר להתפלל על קבריו צדיקים אני הולך לקבע החילים שנפלו על קדש השם". כאשר מישחו הוציא ספר וכותב בו מילות גנא על הרב קוק אמר ר' שלמה זלמן, שאסור לקנות ספר זה עד שהדבר יתוקן, וכך שלח מכתב אל המחבר בו דרש לתקן את המעוות. מפורסמת וניחוד היה העיטה ענותונו של ר' שלמה זלמן, צער גדול הצטער על תארים שנגאו להצמיד לשמו. הוא סלד כפושטו מטהاري אגונות שהובדקנו לו, וכשנכתב בעיתון אודוטו היכינוי פוסף הדורי היה מתקשר אל מערכת העיתון "להזוהר" שלא יעשה זאת שנית. מפורסם הסיפור בו שלח ר' שלמה זלמן ביד אח'ינו הרב יוסף ליזרסון מכתב ברכה לכינוס השנתי של 'אגודת ישראל' באברה"ב. כשחזר האח'ין הציג בפני הרב כתבה בעיתון "המודיע" ובנה נכתב: "ברכת פוקע הדור הגאון רבינו שלמה זלמן אוירבר הוקראה...". לאחר שהזודה האח'ין שכר הציג את הרב, הצטער הרב

מואוד שאל: "מה הרעיון לך, שאתה עומד ומבזה אותי לפני יהודים?!" הוא המשיך ואמר בכאב
שלא צפה שקר יעשה לנו, ועוד ע"י בן משפחה, ווים אבונו: "יתר לא תקבל ממני מכתב לועיטה"
באותה שנה, בכל בادر ה'תשנ"ה, עללה הגאון ר' שלמה למן אוירברג לגדי מוחמיים, והוא בן 85 שנה.
ensus הלויה העצם, בו ליווה למולחן 300,000 איש מכל חוגים והעדות בישראל, העיד על
מצבתו בהר המנוחות הרשה לכתוב רק מילים אלו, המבטאות את משוש נפשו:
"העמיד תלמידים בישיבת קול תורה והרבץ מעוז תורה לרבים". בנו הצעיר, ר' ברוך, שהיה צמוד לאביו
בשנותיו האחרונות, אמר בהספד: "איזהו מכובד? המכובד את הבריות. מה ראיינו מה בביטחון? מכובד את
הבריות - בכך פשוטות ובכך אונוטה ליהודי ברחוב, לבעל בית פשוט, לאדם גדול, ליד קtan - עם צזה
כבד אוי, אבי המתוק!ABA MATOK!"
הגאון ר' שלמה למן אוירברג צ"ל. זכותו תנן עליון, אמן.

רוב הדברים - מתוך הספר הנפלא "התורה המשמחת", לידידי ורعي הרב יוסף אליהו שליט"א.

לבבי עמלם אהים אהובים וידידי נאמנים. אמנם קשה עלי מאד מאד
לכתחזק דברי חזק ואני בrixוק מקומן עומדת מבהוץ, והאגת תבלבוני
עלי לאמור לנפשי "טול קורה מבין עיניך"; אם בהיותי כאן, וחששתי
מלחתוך בדברי, ואיך אוכל לכתחזק מכתב חיזוק? על כן לא החלטתי
בגדלותה, ורק דרך אגב דברים ברורים רשותי היה רצון שנייה בין הזוכרים.
יש בזה דברי בירור מאשר ראייתך בדברי חכמים דברים עמוקים. אך
חלק רוחי לא ירשני להאריך, כי טרוד בדאגה הנני.
והגנוי ידיכם עוז הדבק באחבותכם, ומתחכה יDAOG למכביר, ומחכה
ליידיעות תוכחות ותדרות מכם, ומצתפת לחסדי שמים כי יחוס נא וירחום,
אלוי אליטור דסלר

לא החזק לעד אףו

ב"ה, יום ה' תבא, תח"ש, ג'יטסח

ידייח חבבי יושבי סתר לבבי חבבי היישיבה הקדושה הי"ג.
טרדות רבות סבבוני הקיפוני, ולמרות עצם רצוני לכתחזק מכתבים
תוכפים לא יכולתי בשום אופן. לבבי עמלם, מהשבותי אצלכם, אבל לדאוני
רווחתיכם ריחוק מקום, ולא זכית להיות עמלם יחד בימי הדין והרחמים.
קשה מאד לכתחזק ולברר עניינים עמוקים מאד עלי גלון. אמנם רבית
הדברים אשר חשקה נפשי להשתוחח עמלם בהם. וגם את החלק מהם אשר
אפשר לבאר בכתב לא ירצה לי הפנאי לעשות כחץ לבבי. גם לטור
לי ליתוי התפרצויות טרדותיו, ותגונגה ממנה את האפשרות לקחת משועות
עבורכם יידי נפשי. אמנם בין כה הצלחת, הצלחה ה' הטוב בידי, להכין
בכתב את המאמר המבהיר יסודות בהרים בגדרי הדין והרחמים¹, והגנוי
מצרף אותו בכאן.

והגנה הראשונים לכם בכאן עניין ברור ובhair, והוא נורא מאד. אי אפשר לי
בשום אופן להאריך כתעת. אך מסחר עז חפצי לכתחזק אותו אליכם טרם
ימי הדין, הגנוי רושמו בקצרה.

מצאתך כתוב בסה"ק, כי הטעם אשר ביקש מרע"ה "הראנן" נא את
כבודך" תיכף אחר סליחת מעשה העגל, כי בסוד הרון האפ' או מתגלגים
דחמים מרובים יותר מאשר לא היו חרוץ אף כלל. ועי' ילקוט עקב (חתמ"ח) :
"כל מה שישראן אוכלן בעוה"ז בכח היסורין, אבל שכרט (פירוש: תוכנת
ברוחניותם) משומר לעתיל, והינו נעל". ועי' בספר "תומר דברה", במדת

¹. עי לעיל מאמר "גדרי דין וرحמים".

„לא החזיק עוד אפו“, וכבר דיברנו בזה דבר נפלא בדברי ה- „תומר דברות“ כשהיינו יחד בשנה שעבירה. אמנם יותר מות יש כאן. נסתכל נא בדבר היטב. לכאורה כשהשיות גורר יסוריין, היינו שילמדו מהם ויעשו תשובה. ימי שאינו חזר בתשובה אין לו עוד תקוה, כאמור „לשוא הכיתוי את בניכם מוסר לא לך“. אבל יש עוד עצה, דהיינו שהשיות פתאום מתנהג ברחמים גדולים למעלה מכל השערה, ואפי' לאוותם שלא למדו מהיסורים, כי בזה פתח גדול לפני האדם — ההתקפות מן הקצה אל הקצה, מקצתה היסוריין לקצה הנחתת, צrisk שיעורר זה את האדם כי מעשה ה' המה ואפילהו מי שלא שב מהיסוריין, אולי ישוב בראותו החסדים הגדולים, וירגיש בהם נפלאות בהיות הישועה גדולה כל כך. וזה גדר „לא החזיק עוד אפו“, כי כל מידה של הנחתת השית' אין בשבייל ה�性יות, אלא בשבייל שלימדו מזה, ויעלו ברוחניות.

وعיין בィלקוט שמעוני סוף מלאכי: אם ישראל עושים תשובה נגאלים, ואם לאו אין נגאלים. ואין עושין תשובה אלא מתוך היטול ומתחם היסוריין ומתחם שאין להם מחי', ואין עושין תשובה עד שיבא אליה". ותמהה, איך יבא אליו קודם התשובה אם לא هوיעלו היסוריין. ובגמ' (סנהדרין צ"ז) לרי יהושע אפילו אין עושין תשובה נגאלין, אלא הקב"ה מעמיד מלך קשה כהמן עד שייעשו תשובה כו'. והקשה מהר"ל: אם כן הרי ייעשו תשובה? אלא בחסדים גדולים, אולי אתחלה דגאולה. תה"י קודם התשובה, ובזה יישמעו לקול אליו ז"ל, וחזרין בתשובה.

מה שאנו בו עכשו בארץ הקודש קשה להגידרו בעת כאתחלה דגאולה, אבל על כל פנים חסדים גדולים מן הקצה אל הקצה הם. מקצתה היסוריין של חורבן שת אלפי אלפיים מהחינו (יגדור ה' את הפרצחה) אל קצה השני — התישבות עמנו במדינתו בארץ הקודש. מזה צrisk ללימוד ולקבוע אמונה בלב, אוイ למי שיבא ליום הדין ועודין סומה הוא מלראות דבר מוחשי כזה.

השיות יסייעו להתחזק באמונתו ועובדתו ונדבר עצמנו בתורה הקדושה בכל לבבנו ונפשנוacci"ר.

והנני בזה יידיכם חובבכם עוז מבריככם בכוח"ט ודוח"ש
בכל לב

א"א דסלר

To see what Rav Ovadia Yosef wrote [click here](#)

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ד סימן לג

אם ללימוד תורה בישיבה או להתגיים לצבא

מע"כ התלמידים החשובים מישיבת נתיב מאיר בירושלים מר דניאל קראוס נ"י ומר עפר טויבר נ"י.

הנה אף שענין צבא ההגנה הוא עניין גדול, אבל עניין לימוד התורה לומדי תורה עוד יותר גדול גם מהגין על המדינה כמפורט פ"א דברא בתרא ח' ע"א הכל לאגלי גפא (לשערי חומות העיר להציב בהן דלתות - רשות) אפילו מיתמי אבל רבנן לא צרכי נטירותא. וכנראה שהממשלה הכירה ג"כ את זה, וכי שולמוד בישיבה גדולה וועוק בתורה פטור מעניניו חיובי הצבא. ולכן ודאי מי שיש לו תשוקה ללימוד התורה ולהעשות גדול בתורה ובהוראה וביראת שמים, יש לוليلך לישיבות הגדולות, ויהיה ברכה לכל ישראל והגנה גדולה לכל ישראל.

והנני המברך אתכם להתגדל בתורה וביראה לתפארת בישראל

משה פינשטיין.

Selected emails from our listeners

Rav Dovid,

I am so enjoying your discussion of the Nachal Chareidi. I am also so pleased that you bring ALL opinions - that is my own personal measure of greatness. Yasher koiach!

I heard your recent guest, Rabbi Lefkowitz, say there was *always* an anti-state position by *all* the "gedoilem". It just reminded me of some amazing articles about what happened in the Charedi community in Israel and the US in the post-1948 period. Fascinating. I am attaching them here. Articles in Hebrew and English.

[To see the article in English [click here](#). To see the article in Hebrew [click here](#)].

[It also reminds me of a (harsh) joke I heard: So, one of the "Kanoim" says he is tired of being told every other month to add new sectors (Zionists, Chabad, Kookniks, Agudah) and Rabbonim (Shternman, Shternbuch, Auerbach) to his Kavvos in "L'minim Ul'malshinim" - so from now on, he is just going to "Michaven" on all of Klal Yisroel and that's it!]

A Gut Voch and Zei Matzliach!

Nissan Katz

And again, your comments on the show got me thinking. When you mentioned the mature understanding of Yaakov represented by the mixed sheep, it reminded me of a drasha I have heard a few times in the name of Rav Zvi Yehuda Kook (son of RAYH). Here is one version:

הנה מצינו בתלמוד הירושלמי במסכת קידושין (ד', א'): "אמר ר' אבא בר זמונה בשם ר' הושעיא: גדול הוא קידוש השם מהילול השם." וכי עלה על דעתנו WHYא חילול השם גדול מקידוש השם?!
עוד בהיותו בישיבת מרכז הרב שמעתי מפיו של מ"ר הרציה"ה קוק זצ"ל שני הסברים לירושלמי זה, ושניהם משלימים זה את זה:
בעת שעורבים קידוש השם וחילול השם זה זהה, יש לרובם את קידוש השם שבדבר ולהבליטו מעל חילול השם.
הרציה"ה דיבר בעיקר על יחסינו למדינת ישראל, שאור וצל ממשמשים בה בערבוביא, ובכל זאת קידוש השם שבה עולה לאין שיעור על תופעות חילול השם שבה, ולפיכך علينا לדבוק בה ולהאריך את קידוש השם שבעצם תקומת המדינה.
אך הרציה"ה לא הסתפק בפירוש זה, והוסיף לבאר את הירושלמי, וכך אמר:
לאות היחס 'מ'ם' בעברית, יש דרך כלל שתי טמיונות – שונות זו מזו:
מ"ם היתרון – הקובעת דרך משל, כי דבר פלוני גדול יותר מדבר אלמוני.
ומ"ם המקור – המציגת כי דבר פלוני נבע מתוך דבר אלמוני.
את מירמת הירושלמי ניתן לפреш אפוא, לא רק במשמעות: 'גדול קידוש השם יותר מחילול השם', אלא שגם גדול קידוש השם המתגלה מתוך מציאות של חילול השם.
כך גדול קידוש השם של שבת ציון המתגלה מתוך חילול השם של הגלות האפליה

And again - yasher koiach gadol!

I look forward to the straightforward halachic discussions coming next with similar enthusiasm.

Shalom uvracha,
Nissan

Hi.

I very much enjoyed the most recent program with Eli Beer and Nachal Charaidi. It's so nice to hear good and positive news for a change!

You mentioned in passing regarding Rubashkin, how it's so nice that the Litvishe (and Satmar) community helped a Lubavitcher, notwithstanding the "**Cherem of the Gr'a against Chabad**".

Please correct that on your next program.

The Cherem of the Gr'a was not against Chabad, for Chabad wasn't even an independent movement until approximately תקנ"ג and onward, which is well after the first Cherem, and even the second one wasn't against Chabad per se, rather against the chassidic movement in general.

True, under this general context the Gr'a refused to meet the Baal Hatanya, but this wasn't specifically against him.

Of all Chassidic movement's, Chabad is the closest in many ways to the Litvish community.

Some examples:

1: Some of the students of the Maggid were of the opinion that it is ok, or even recommended to belittle the Talmidai Chachomim of the opposing camp.

The Baal Ha-tanya was staunchly against that. He insisted that his Chassidim need to respect the opposition as well, and only open debate and honest discussion are a proper means to disseminate the Chassidic teachings. (Hence his attempt to visit the Gr'a) Under no circumstances are we to belittle our fellow man and of course not a Talmid Chachom.

2: In his Siddur, the Baal Ha-tanya puts in tremendous effort that the Nusach be compatible with Kabbala, Dikduk and Halacha, a very daunting endeavor indeed.

In general, of all the Chassidic communities, in Chabad we are much more concerned and almost obsessed with our Minhagim being compatible with both Halacha and kabbala and try to find a practice that harmonizes both Halacha and kabbala. In other communities an approach in prioritizing one over the other is prevalent.

A consistent theme in Chabad Chassidus is to synchronize the many seemingly opposite faculties of our world Emuna with Yidia, intellect with emotion, (Intense study - which is the proper path to true - passionate fulfillment of Mitzvos) המעשה הוא העירך עם עליונותם, תחחותים ותכליתם, culminating with עליונותם.

This is an endeavor to attain complete Achdus אחדות ישראל and Achdut haTorah אחdot haTorah. For this goal it is necessary to learn both the revealed and Pnimiyyus parts of Torah, to discover how they are ultimately one and the same, and cannot be at odds with each other. This inherent Achdus also exist between all Yidden, as a result of our Neshamos coming from the same source in the world at large. (See Tanya chapter 32)

Indeed, this is the very purpose and goal of creation, when the complete achdus between all parts of Torah, Yidden, and ultimately the world at large will be actualized. "וראו כלبشر ייחדי...דבר."

As one of many Chabad listeners to your program, I'm happy that you will be sharing our view regarding shaving. I'm sure you will mention also the **Halachik** view of Chabad on the topic, namely, the Psak of the Tzemach Tzedek. (ז"ט צ"ז ז"א ז"ב ז"ה)

May we be Zoiche to the fulfillment of "זהו לעז Achdut" very soon!

Your program is definitely leading us toward that direction.

Mendel Sasonkin

Hi Reb Dovid,

Great shows about nachal chareidi. but i think a point which you yourself brought up in part 1 and was dodged by your guest is the crucial point that was totally ignored in part 2 and 3. And that is: Whether it is good or bad for the shvache bochurim is not the main point here. The main point is that we have shown the Israeli's that there is room for discussion. For decades they didn't dream of drafting bochurim and now all that is gone because of Rabbi Shteinman. That firewall that we had in place from the chazon ish and brisker rov is gone! They are not scared of the chareidim anymore! Just this week they started talking about drafting the girls.... I wish you would have asked all of the pro Rabbi Shteinman guests the following question: "Do you honestly believe that if the Brisker Rov or Chazon Ish was alive today, they would agree to this?" It is no wonder that it is not mentioned at all on their side. At the end of the day, if it's the Rov and Chaazon Ish or Rabbi Shteinman, we will take the former.

Thank you for your time.

Daniel

Excellent. Your drasha about shlichus brought tears to my eyes, as a doctor. Really hit home. Series on nachas chereidi extremely well developed. Interview with hatzola founder in Israel very moving. "yeshiva shel Maala". Yaakov Ulano

-----

<http://www.bhol.co.il/mobile/Article.aspx?id=128979>

Dovid Bluch described as founder of Nachal agrees Rav Shteinman never supported Nachal for a regular Bocher another witness

<http://www.bhol.co.il/mobile/article.aspx?id=127718>

The guy who said Rav Shteinman supported them is misrepresenting his position

Moishe Rothschild

Also see attached article

Dovid

I have been listening quite a bit recently to headlines. A few comments

1) Re the nachal-I had friends who went to the Israeli army/nachal programs. They do have ethics/hashkafa courses to mold you, Rabbi Lefkowitz did have a point (I actually found rabbi Lefkowitz pretty rational, not that I agreed with everything he said). Rav Avigdor Miller quotes many secular Israeli books describing this in great detail (re the Israeli army molding their soldiers) and was pretty against the army as well. As an avid reader of Israeli military history (I own many books on this topic) this theme is repeated throughout (that the army is a melting pot to create the "sabra").

In books on the mossad(I've read many), pritzus is a repeated theme. My father, once had a former Israeli chief of staff take us to the Mossad training base/museum, where we were escorted by former agents. I asked them about several points from an infamous book written about the Mossad. They "denied" everything but said, on their own, that the part of that book which discusses the rampant promiscuity of the Mossad is true....yes this is the nachal and there aren't women on the base, but when there is a strong army culture and if the cadets advance into the ranks....

2) Dovid hager I didn't find much meaning in his interview , he ultimately never heard Rav shteinman say anything "he was always with others"-good excuse.

3) My Rosh yeshiva, Rav Dovid Cohen of Chevron, who I am very close to and he was very close to Rav Shtieinman- he was one of the select few that Rav shtieinman put on the moeztes-i asked him, he told me that the whole idea that Rav Shtieinman was pro the nachas is a falsehood popularized by his opponents and the Peleg (I attached a mini biography of Rav shtieinman which interviews his Gabai Dovid Shapiro who says this as well).

4) I thought Rabbi Yehoshua Feffer and Eli Beer were amazing. Please get them on the show more often.

5) Gary Apfel was superb as well. Re shalom Mordechai, even if Gary is incorrect that he should have sat for a bit-the fact is he did a lot more than his time, and had an above average attitude. SM's emuna and bitachon is inspiring and impressive. Also, if you

Dovid

I have been listening quite a bit recently to headlines. A few comments

1) Re the nachal-I had friends who went to the Israeli army/nachal programs. They do have ethics/hashkafa courses to mold you, Rabbi Lefkowitz did have a point (I actually found rabbi Lefkowitz pretty rational, not that I agreed with everything he said). Rav Avigdor Miller quotes many secular Israeli books describing this in great detail (re the Israeli army molding their soldiers) and was pretty against the army as well. As an avid reader of Israeli military history (I own many books on this topic) this theme is repeated throughout (that the army is a melting pot to create the "sabra").

In books on the mossad(I've read many), pritzus is a repeated theme. My father, once had a former Israeli chief of staff take us to the Mossad training base/museum, where we were escorted by former agents. I asked them about several points from an infamous book written about the Mossad. They "denied" everything but said, on their own, that the part of that book which discusses the rampant promiscuity of the Mossad is true....yes this is the nachal and there aren't women on the base, but when there is a strong army culture and if the cadets advance into the ranks....

2) Dovid hager I didn't find much meaning in his interview , he ultimately never heard Rav shteinman say anything "he was always with others"-good excuse.

3) My Rosh yeshiva, Rav Dovid Cohen of Chevron, who I am very close to and he was very close to Rav Shtieinman- he was one of the select few that Rav shtieinman put on the moeztes-i asked him, he told me that the whole idea that Rav Shtieinman was pro the nachas is a falsehood popularized by his opponents and the Peleg (I attached a mini biography of Rav shtieinman which interviews his Gabai Dovid Shapiro who says this as well).

4) I thought Rabbi Yehoshua Feffer and Eli Beer were amazing. Please get them on the show more often.

5) Gary Apfel was superb as well. Re shalom Mordechai, even if Gary is incorrect that he should have sat for a bit-the fact is he did a lot more than his time, and had an above average attitude. SM's emuna and bitachon is inspiring and impressive. Also, if you

didn't see the clips via social media of SM speaking, he carries forward great messages. When a Rav says something we hear it, goes in one ear comes out the other. shalom Mordechai is one of us, went through difficult times and in pics taken of him, even in prison, he was never crestfallen. Maybe you should interview on the show....

6) On the Mesira show, you tried to push an agenda that maybe it's worth talking to the authorities by interviewing Rothschild. You could have interviewed Jonah R who did talk and we all know how that ended.....

Once again, I really enjoy your show and it makes my commute a lot more productive. Thank you.

Kol tuv

Aaron Zelefsky

Gut voch!

To R' D. Lichtenstein,

I am reaching out to you with the knowledge that my thought may never be read by you. I still feel like it is the right thing for me to do.

Your weekly show is informative, interesting and covers fascinating topics. Some of those topics are sprinkled with a bit of controversy, but I can understand the reason for doing so.

I just finished listening to an old recording of your show on the protests that were held in Israel during October/November. Your arguments were good but you definitely weren't staying away from being Pareve on the topic. What I found most ironic was that you seemed to have developed very strong opinions on a idea that is so foreign to you. You are a real American. How can you claim to grasp the controversy when it has no direct relationship to you. In the past generations when political correctness was nonexistent in the Frum community, protests were ten times more intense than they were today. The difference was that no one was videoing it and putting it on social

media and YouTube. How do I know this you may claim? I do not come from a American family but rather my relatives of past generations were the ones to go out and protest. You argued about the wedding that people came late to because of the protest. While I can deeply understand especially because my cousins in Yerushalayim had that issue as well, there are numerous reasons for street closures and these are annoying things that we Americans deal with all the time and swallow.

I was mostly shocked when you claimed that my uncle Rav Michel Yehudah Lefkowitz Zatzal held of different Shitos....NO HE DID NOT....just like the other Gedolim you claimed in that sentence. I think that when it comes to Machlokes between Gedolim it's best to shy away from getting involved.

Hatzlacha with your show and everything else you are involved with.

Chevy G

Selected audio from our listeners

Comments on the show 1 [click here](#)

Comments on the show 2 [click here](#)

Comments on the show 3 [click here](#)

Comments on the show 4 [click here](#)

To see documents regarding comment 4 in English [click here](#) **in Hebrew** [click here](#)

Comments on the show 5 [click here](#)

Comments on the show 6 [click here](#)

Comments on the show 7 [click here](#)

Comments on the show 8 [click here](#)

Comments on the show 9 [click here](#)

Comments on the show 10 [click here](#)

Comments on the show 11 [click here](#)

Comments on the show 12 [click here](#)

Comments on the show 13 [click here](#)

Comments on the show 14 [click here](#)

Comments on the show 15 [click here](#)

Comments on the show 16 [click here](#)

Hatzalah- Is it Muttar to save other people? [click here](#) & [click here](#)

Show suggestion- How to concentrate [click here](#)

Show suggestion- Liberty Health Care [click here](#)

Show suggestion- The new Sefer on Techeilis [click here](#)

לְאַתָּה תִּמְלֹךְ עַל הָאָרֶץ כִּי יְמִינְךָ מִזְרָחָן

שׁוּבֵר שְׂתִּיקָה

בורד את מילוטיו במשגננת קפדרנית. גם משהתרצה לדבר, לא הכלול ניתן להיאמר, והיה בשיחה ההו יותר שותיקה מאשר דיבור, יותר כיiso טפחים ממש ג'ולי טפה. החלק המרכז בشيخה אורוכה זו היה הפרק הראשון שלה, שעסק בנושא השמייה על עולם התורה, היישובות ובכוללים, שאთם ניוטן מון זוק"ל בין הגלים הסוערים, והביאו אתם בחכמו, חכמה התורה, אל חוף המבטחים למשך מן ארוך, ובמהלכה שיכלים ופתוח אתם למדרים עצומים, לצד זה עסקנו גם בהנחיות והודרכות בנושא השמייה על חינוך הבנות שגם זה נועד להיות במקביל לבניית והרחבת עולם התורה.

במשך השנים הארוכות והעשויות הארכות בהן וכיתתי להיות במחיצת מון זוק"ל ביחס עם בני החברوة הקדושה של נאמני ביתו, למתרדי גם להזכיר כיצד מסתובבים גם גלגול המוח של יידי האמתי ר' דור - ובכל זאת, ואולי ודוקא בשל כך, בחרתי לפתח את השיחה שלא נערכה כראין אלא

מן זוק"ל", אמרתי לו. "זה לא הספר, אלו לא דברי שכח, ואת פשוט אמת. אמת לא רק מותר להגיד, אלא חייבות. וכי יכול לעשות זאת טוב מכך?" שאלתי בכאב. אנחנו לא הורשו של מון זוק"ל, וגם הקירבה האישית בינו לא עורה להגיש לומפתה. הוא היה נזכר אהוב וקרוב, ואיש סוד וסתה. לא אחת נסגרה הדרת ההוראת מון ראש היסיבה והמושג "ארבע עיניים" היה בולט מאוד. היו כאלה ברות. תמונות הסתగויות שהתקיימו לבקש מון זוק"ל, עוזר עומדות אבל אנחנו כן חיכיבים את הלאוון, ואלי אמת גם לקרוואיט מול עינינו. הוא הבין את הספר, רק הרבה זמן אחרי שהוא קיבלתי הסכמה, הסכר של ר' דור היה עשו מאבן גזית קשה ורק כעבור מספר ימים והיהית את הפירצה. הוא איש כי קרוב למון זוק"ל, הכי שותף, הכי נאמן והכי אמין, הסייע שליחיות עולמות, גם אלה שהשתיקה עדיןיפה להם. הוא לא יאמב את מה שאני כתוב כאן, אבל לעומת הפעם היא חסר, בלי שיחתו של ר' דור שתק.

ובכל זאת, לאחר שעבלי אנטוס הרעליו את הארץ בענני כוב ורמיה מתור ניסיונות לעשות לעצם הון פוליטי באיצטלה של "לשם שם", מישחו חיב פוגג את הערפל. אסור שהשקר ההשכתי והעוברתי הסמיך ישאר בחלל האויר. זו חובה קורשה להעמיד את משנתו הציורית של

א שלית"א נכרו ואיש אמוני של רשכבה"ג מון ראש הישיבה וצוק"ל, לפתח את סגור ואות כספת הזיכרונות. "זונואה" המורהרת נעה את הכלול הוא לא יספר את הסבא הגדור בשום צורה ודרך, כי זה הירצונו. שעה אורכה ישבנו יה, גם הקירבה האישית בינו לא עורה להגיש לומפתה. הוא היה נזכר אהוב וקרוב, ואיש סוד וסתה. לא אחת נסגרה הדרת ההוראת מון ראש היסיבה והמושג "ארבע עיניים" היה בולט מאוד. היו כאלה ברות. תמונות הסתגויות שהתקיימו לבקש מון זוק"ל, עוזר עומדות אבל אנחנו כן חיכיבים את הלאוון, ואלי אמת גם לקרוואיט מול עינינו. הוא הבין את הספר, רק הרבה זמן אחרי שהוא קיבלתי הסכמה, הסכר של ר' דור היה עשו מאבן גזית קשה ורק כעבור מספר ימים והיהית את הפירצה. הוא איש כי קרוב למון זוק"ל, הכי שותף, הכי נאמן והכי אמין, הסייע שליחיות עולמות, גם אלה שהשתיקה עדיןיפה להם. הוא לא יאמב את מה שאני כתוב כאן, אבל לעומת הפעם היא חסר, בלי שיחתו של ר' דור שתק.

היה קשה לשכנע את הרה"ג ר' דוד שפירא שליט"א נכוו ואיש אמונה של רשבכה"ג מרן ראש הישיבה צייק"ל, לפתח את הכל והוא לא יספיד את הסבא הגדול בשום צורה. "הצואת מהלהדת נעלמה" לאחר שבعلي אינטראס הרעילו את הארץ בענייני ציב ודרך, כי זה היה רצונו. רמייה מתוק ניסיונות לעשות עצם הון פוליטי באצטלה של "שם שםים", נוצר הכרח לפוגג את הערפל. אסור שהשקר הקדושה להעמיד את משנתו הציבורית של מרן האויר. בשעה זו מוטלת חובה קדושה להעמיד את משנתו הציבורית של מרן צוק". זה לא הסוף, אלו לא דברי שבח, זאת פשוט אמת. אמת לא רק מותר להגיד, אלא חייבים משנתו של מרן צוק"ל בסוגיות הקשות שעמדו על הפרק. האמת לאמת

ישראל פרידמן

בוחן תורתה ומתחה הוראה שליחות דרבנן הדיך ייכו בה

משנתו והליכותיו, אני רואה ההודנות להעמיד את הדברים על מכוננו כארוי בפניהם לאלו הממעינים לעת האמת. אך אקרים, כי בכמה הזרומניות שבקשו ממוני לנפץ את השקර הגורי הזה, באמצעות מכתבים או שליחים וכדומה, הוא הסביר במתיקות לשונו שהיה פעם אדים שראה מולו אש מתרפזת, לך צינור שהיה מוחubar לקיר והחל להחרים לכיוון האש, אך הרכבתה פיליאתו שבמקום שהשתתקה, היא גדרה ומתחזמת. עד שברך את הצינור וראה שהצינור מלא בנטף... כשמכבים אש, צירק לו וואו שצינור יש מים, כי אם יש נפט, זה רק מגבר את האש. כך הוא הדבר גם בזה, כשים אנסים שכנו בנינים ומגדלים שלמים, אם תוכחה שכל הדברים בנויים על יסודות של שקר ודברים לא נכוןים, הם יתאמזו יותר להוכיח שהם צורקים ובצעם אתה מוסיף לשקר רוח ולא מגעמן.

ולכן אני אומר גם כעת, הדברים שאדרב מיעדים רק למי שרואה באממת למשוער, ורוצה באממת להכין. אבל לאוatoms לא שארוחותיהם עקשנים ונולאים מעגלותם, לא יעוז כלום, כמו שאמר החכם מכל אדם "גם אם תכתוש את האoil במתוך לא תסור מעליו ואולתו".

אולי נגש ישן לעצם העניין, מה היה הדבר שעליי מרן הפקיר את עצמו בצוורה בזו? ומהוינו לך את דברי?

אטחיל דוקא מהסוף, מהמערכה האחורונה אותה הוביל מרן צוק"ל לתיקון החוק הנורא שנחקק ע"י לפיד, כשהוא

דברים אלו, זה בכלל מהחטאי הרבים שנגידו שבלוני התיר את הדבר ויש להם היתר, וזה הורבן, וגם נוקב זה עניין של איילול ד', שארם מבני הтир דברים אלו, אני לא יודע מתי זה יפסק, ולבן על זה אני יכול למלול גם בבא".

כך התבטא, מילה בamilah. באותה והזאת דיבחה מכוונות, שמהו, והוא הסביר מלייעזים שפרנסו דברים אלו על החורבן שיזוא מצאות מליעזים החילונים השתמשו ויישתמשו באותו הזרע והזרע, אך הרכבתה היה לו התבטאות נספה על החדרים, יש כבר הבנה שמה שהיה כבר לא יהוה, ואי אפשר עוד להמשיך חלילה והס עם דרכיו לזרע תורה עפ"ל. היילה על הדעת וחמאן ליצילן למעט לו מרד תורה אחד מכל שדראל? אדרבה, הרי אנו צריכים עוד ועוד לזרע את מה שורית ושמותית, שהוא לא נכלל הזרע שלם, ושלא לדבר, ייון שבברור זה הוא בבע"מ בפנינו לא אחת את מה שדראל, עליון ההיא אני מוכן לדבר ולהסביר ואשר הרהרת אסתרי, לבן עניינו ההיא אני מוכן לדבר ולהסביר את מה שורית ושמותית, שהוא לא נכלל הזרע שלם, שלא לדבר, ייון שבברור זה הוא בבע"מ בפנינו לא אחת את מה שדראל על הזרעים השקרים שמפיקים בשמו.

היום כל מני התבאות שלו על כך, אותן כאן דוגמה מסיפור אחד שהיה שעה נושא של קומת הפגנות על חוק הגוים, אמר לנו מרן צוק"ל בזה הלשון: "אני לא מוזול לא זהה ולא בא לבן אלו שאומרם שאינו מותר באיה אופן או שאינו יותר קלט (ק) עניין של ההליכה לצבא".

אני נhardt מחדדים והתפלאתי, הרי שמענו מה הרכבת מרן על כך שארם צירק למחול, וכמה שהוא סל' אמריות של "אנן לא מוזול גם לא בעולם הבא", והיה רגיל על לשונו תדריך רבי חיים ויטאל ב"שערי קדושה", "אם עניין שלך לך להפש מי שצערך כי החיים אתה מבקש לך", ועוד ריבות כיווץ בז, ושאלתי אותו על קר מיר: "בבא?"

מרן השיב לי בנהרצות: "בבא! ואומר לך מודיע, אני יודע במה שנים עוד כ"ב, בא". ייון השורש השרק הזה שעניינו התרתי ייוח עד שייערך מן השורש השרק הזה שעניינו התרתי

התכנסות ל'י'יאת ישיבת מוענג'ת' בראשות מרן זצוק"ל בבית "היל הדרה"

ראש הישיבה מרן החוץ"א זצוק"ל בענייני הציבור דומה להלטוט להנחת מרן החוץ"א זצוק"ל, בשום שכל, בתבונת, בישוב הדעת וברוך בכוד נוגעים בדבר. ואף הוסיף וביקש שנמסור בשם את הדברים למרן זצוק"ל. ידוע לי שהางן הגדול שליט"א גם כתם דברים אלו בכתב. אך גם העידו עוד מגדרי תלמידי מרן החוץ"א זצוק"ל.

"מוביל למקומות שהובילה ההשכלה"

זכרנו שראש ישיבה אחד נכנס למעונו של מרן, ניסח בהוא בהצעות שנותן איך לרעתו אפשר להתנהל בוגירות הגיים. כשהעה להצעה שאם יוזו לגעת בחורי ישיבה יצאו להפנות טוועות, האג בנהחותות, והלא והוא הייתה עצת הנז בירוחים' ייפיק ובעידן קרא באחדו, וכחמי ישראל סקרוoso לא הדרך ולא מסתיעא מילאתו, ונעיבר שלמא בהדריהו, ולדרוש? תנו לי' יבנה וחכמיה. וסימן מרן זצוק"ל: "מי היה צדוק?..."

ברח' חד רהריך והונחה, להתנגד מול השלטון כמו בגלוות, לבקש ולהנחו ברכבי השתרדיות, ולשים בראש המעניות את הדאגה לשילימות' "יבנה וחכמיה". מרן ראה בכל דרך פועלה אחרית, קול ואפרידה נוראה המכונסה לכenna עזומה את קיומו של עלם התורה ואת האפשרות לגדל את בניינו דרכ' התורה, בעוד החומר האמתית היא הדרך שורגת באחריות כבירה הוועפים לתבאיו למוקם מכתחים. כשאלתי אותו בהודנותן מואהדרת יותר, לנוכח הוראה מסוימת שנתן לפני שפרש מן הציבור, בהשמעת ביקורת (שביטורה שקרים כמוכן) מודיעו הוא נקט מלים בgesche כה נורצת, ל'עומת עניינים אראים בהם הוא מתנגד בסבלנות יתר וברור. השיב לי מרן ברבים כדרכונות כללהן: יש אנשים שגדלו בקהילות שנות מתנו, איזה תלונותינו עליהם, שחו' זו הדרך שום יכול. אמנם ולא דרכם לפ' הבנתם, אך אלו שהתחנכו גם מטעים, אבל זו דרכם לפ' הבנתם, אך אלו שהIAS שפה נטילת שפה נטילת ע"ה, והוא גפש מקומות את היחידה שהתקיימה בראשותו על גוררות גיס נבות, והוא הזכיר לו מרן הגרי"ז באתו זמן, ושאל אותו שוב על התאים שהתנה מרן הרב מבריסק לאישור קיום ההפגנה על פטירת שטחו והרבנית ע"ה, והוא נכח בזמנו לאחר רב מנהך פרוש ו' שהיה מהעסכנים ששחו' בחדרו של מרן הגרי"ז באתו זמן, ושאל אותו שוב על התאים שהתנה מרן הרב מבריסק לאישור קיום ההפגנה להפגנה התנה תנאים רביים לפני שאישר את קיומה.

ברבות הימים בעת שהה מרן ראש הישיבה זצוק"ל בניחום אבלים אצל הגרא"ז, והוא גפש מקומות את הנטילת שפה נטילת ע"ה, והוא נכח בזמנו לאחר רב מנהך פרוש ו' שהיה מהעסכנים ששחו' בחדרו של מרן הגרי"ז באתו זמן, ואמ' כשהסכים לעשות זאת, ובתחלת הtantz' זאת, וגם כשהסכים להפגנה התנה תנאים רביים לפני שאישר את קיומה.

ברבות הימים בעת שהה מרן ראש הישיבה זצוק"ל בניחום אבלים אצל הגרא"ז, והוא גפש מקומות את הנטילת שפה נטילת ע"ה, והוא נכח בזmeno לאחר רב מנהך פרוש ו' שהיה מהעסכנים ששחו' בחדרו של מרן הגרי"ז באתו זמן, ושאל אותו שוב על התאים שהתנה מרן הרב מבריסק לאישור קיום ההפגנה על פטירת שטחו והרבנית ע"ה, והוא גפש מקומות את היחידה שהתקיימה בראשותו על גוררות גיס נבות, והוא הזכיר לו מרן הגרי"ז זצוק"ל. ברצוני לציין, שבאחד הימים עליית יהוד עם יידרנו מקרנו הווותיק והנאמן של מרן זצוק"ל הרב יצחק רוזנגרטן שליט"א אל ביתו של האגן הגדול רבי רוב לנדו שליט"א, והוא אמר לנו שהנחתו של מרן להזה שום גבול. והוא אמר לנו שהנחתו של מרן

עמד על כך בכל תוקף, שיפטרו את כל בחורי היישובות ללא שום הגבלות, בעלי להוציאו מן הכלל אפילו בחרור בודר, גם אם תחרבה הכותות בעוד ועוד אלפיים כן ירכבו. לא ייקום ולא יהיה עד שהיהה ברור הדבר שאין שום אגבלה על בחורי היישובות, ובו על כל הדרמות בזורה הכי תקיפה, שלא תהיה מנעה והגבלה לאף אחד מכל בני היישובות עד האחרון שביןם.

זה היה כל יסוד המהלך שלו בעניין זה, כיצד ניתן להביא לידי כך, שתוכל להימשך הדרך שקבעו גורלי"ז ישראל בדורות הקודמים, ובראשם מרן החוץ"א והగרי"ז זצוק"ל, שבני היישוב יושרו משרות צבאי, וממד על כך בתקופת ובשכל אחד ואחד יוכל להיות חלק מעולם היישובות ולא יצטרך להגיע לצבאות"ג.

"תנו לי' יבנה וחכמיה"

כדי להבין את כל העניין, מן הרاوي אולי לשוב להחלה הדרבים.

בחודשי החורף בשנת תשנ"ט ביטול הרג"ץ את חוקיות הסדר שהיה כהארות שעה מיימי קום המדרינה, לשחרר את בני היישוב והאבלים מהשירות הצבאי על בסיס הסדר "תורתו אומנותו", ובקבוע כי הדריך ציריך להיות מעוגן בחקיקה.

בקיץ של אותה שנה, נערכה מערכת בחירות שבמהלכה נבחר כראש מדינת מושל אהוד ברק, וכשעמדו להרכיב קואליציה, ישבו מועצת גורלי' התורה בראשות מרן זצוק"ל, ועל דעת כל חברי מועצת גורלי' התורה ובהתיעצות עם רבניו מרן הגרא"ז אלישיב זצוק"ל, הוחלט להיכנס לkoaali'tsia, בכדי להשדר חוקית את מעדמות של בני היישוב ושוררים מהשירות הצבאי.

מרן זצוק"ל הנהה את שליחי הצביר בזמנו, הרוב אברם רביב' זל' וירדלה"א הרב משה גפני הגרא"ז שורבר העקירי לו צדיקים לדאוג הוא להמשך קיומו של עולם התורה ולדאוג לכל אחד ואחד מלומדי התורה שלא יצטרך להתגייס לצבא. ככל הדרמות השלטונו הרומי שרצה להכיר את שארית ישראל: ואמר ד' יהונתן "תנו לי' יבנה וחכמיה". זו הדרישה שלנו וזה הוא ציפור נשנו.

"עם שלטון לא מנהלים מלימה בכח"

המציאות משנתו של מרן בנושו והעל פיה הוא התנהל, נבעה מכוח התפיסה שאנו מוצאים בגלות, גם אם בין יהודים היא אבל עדרין גלות על כל המשמע, ועל כן עלינו להתנהל מול גזירות השלטונות ומרשעי הארץ, בדוק כפי שהנחנו תмир גורלי' הדורות לבוהג בגלות מל הגזירות של הגויים על התורה ועל עם ישראל.

הוא היה רגיל לומר, כי את הדברים קיבל מרן הגרי"ז זצוק"ל עד בכרותו בעת שהותו בבריסק. והוא אמר לנו: "אני ירע' למה, אבל בילדותי ובחורתי שהייתי הרבה בביתו של מרן הגרא"ז זצוק"ל, ונמשכתי לשמע את מרן הרב מבריסק בזמניהם שנכנסו להיווני עמו בענייני ציבור בדרבי הפליה, ומשום מה הוא לא הוציא אורי מיש". מרן היה מוסף ואמר "ורבה קיבלי תמייד גורלי' העותות". אחת היסודות שהוא שחה באותם הרג'ז מארותם

היחיד שהפריע לו היה רק שחו' כאלה שהשתמשו
באותן שמות שוו', כדי לטעון שככל יש יותר
לשלהן חזרויים חלשים לאיזו שהיא מסגרת במצוות",
ונילך הרבה לא מילך

כדי להמחיש עד כמה ראה בכך שביוניות זה דבר טוב, ובו רודריך כורן לרך הרוב פרידמן, שאירוע פעם שמעל דלת ביתו נכתבה באישון ליל ע"י ריקום ופוחזים כתיבומשפייל, ואתה ראת ואת נהדרת, וגיררת את הכתוב והוא הבהיר בכרך, וקרוא לך וזה אומר לך בכרא, מדווע מחקת? מדווע עשת לי זאת? הרוי הפסדיין בכרא! אני זוקק לביוניונות כדי לכהר על הקבר ששהה בעת שנסעתי לאמריקה. והוא והארבע שנים לאחר מכן...

הנקרה שהדריך אותה באופן תמיין על כל צעד ושעל, והוא רודריך מונאי רובי היימס מואלאוין זי"ע במכתב לנכדרו, "תורה שלאל להבנין שם קרייא ביליכ' על שם אDEM, ואין ציריך לומר שלאל להшиб בקדנות לשום אם, ע"י מורת החבלנות משיח האחים וויתר יותר מלתקיפות שבעולם, ודרכ בצל לחיות נח לבירות". אהאב אלוי עוזו ולומר שהוא היה המוטה המרכזי של כל תהallocותיו. ואגב, מרי זצוק"ד להרים מכתב זה בספר "עלמה של תורה" שעמד מאחריו והציגו לאור ע"ג הגה"צ רבי שלמה ברעוריא זצ"ל.

איזו ווגמה ניתנת למסרו לצייר על חוראה בלתי שלמד ממה שקיבל בצעירותו בשישמש את גדרלי ישאל?

"אפשר למסור הרבה דברים, אבל לא על כך באתי לדבר, והם גם פחות חשובים מאשר איזייר. אkeh ורגמה אחת, לאו דוקא בהקשר המדבר, מארח הדברים שהחיה חור עליהם בהזמנויות שונות, ובמיוחד כשהשיינו נכנים אליו רבענים ומורי הוראות שהתמננו לתפקידם וביקשו את הדרכתו, מימה שהוא היה עדר לך בעזירותו כשהשאה אצל בן אמי, רבו הגאון הגדיל רבי שמחה וליג' ריג'אל זוקט'ל".

זוכה דעובדא hei הוה. והבנית של הגדרש ז' זוק'ל היהיטה משותקת שנים ארוכות, ונזכרה למטפלת צמודה. בעקבות קר חשת הגדרש ז' לאיסור יהוד בלילה, וביקש ממזר זוק'ל שישחה ויישן בכיתו בלילות, וכך אכן במשך תקופהמושכת, למעללה משנה, היה מזר זוק'ל שווה בכל היליות בית הגדרש ז', שא' הנחיל לו באותו ימים הרבה אוצרות של תורה ויראה ומה שקיבל בעצמו מרבותיו, מרדן הגז' ב', מוהרדי' ר' דיסקין, רבי יצחק אלחנן, הבית הלוי ו��. מן התבטה אז

במילים: "זכית לקידור מהויהת ממנו".
על כל פנים, מזמן היה מספר את שקייל מהגרש' ז' באותם ימים בעניני הורה לאחים ולדיבים, שכן על אף שהיא מחייבת גדרול בהלה בכל הנוגע לעצמו, עם זאת דרכו היה לחפש צרכי קולא בשאלות שנשאלו לפניו, והורה לו על כך את דברי הרא' ששהרואה יהימר לעצמו ויקל לאחים. מזמן הוסיף על כך וצין כי הORAה תופעה מעניינת אצל הגרש' ז', שכאשר הגיעה שאלה בכהמה אם להזכיר או להסתיר, היה יושב שעות ארוכות אל תוך החלילה וממחפש נזדים לחייתר. ואם לא הצליח למזוא צרכי היתר, הוא לא הצליח להידריך באופןו ליליה, וכל כמה דקות היה קם ממייטו...
וזכן הנהגה זו בעצמותינו אצלי מזמן זוק'ל, שבعود לעצמו החמיר באופן מופלג וחישש לכל צד וספק ספיקא ולא הסכים לשמעו על שם קוליא שהיא, חרי שביחס להורה לאחים היה מփש את צרכי הקולא, במזוני הצדק והמשפט.

הדברים האלה, כיצד לחתנה מול ראי השלוות
בגלוות, ובכל הנוגד מזה, הם מסורים באחריות
הבלעדית של גדרוי ישראל, והסוגיאו הזו הנוגעת
ומשנתנית בברדים התלויים בשערה, ותליה בשיקולים
רבים ובאחריות כבדה, אינה יכולה להיות נח' לת
 הכלל.
 ואכן לגרDOI ישראלי ולראשי יישובות שעלו לمعונו
 לשוח בנושאים אלו, כשביקשו לשמע את האמת,
 מרד היה מסביר להם את הדברים ואת הקבלה שקיבלו
 מגדרוי ישראלי בדורות הקודמים, והדברים היו
 מהווים כשלמה.

לפנֵי כמה שנים בא אליו למעונו רב מירוחלים, וביקש לשמעו את דעתו בנוסח החתנהות מול הצבא באותם ימים, ומרן סבר או כי יתכן והיה תועלתו להסביר את משנתו ובכריות, ואכן הוא פרס בפניו את דעתו, כשהוא אחד נעה למрон כי הדברים פשוטים מאור...

אך מעבר לזאת, לגופם של דברים, בנווא זה במיוחד מרגע גדור על עצמו שתיקה ציבוריות מכלמה טעםם, ובעיקר משומש שעל כל דבר שיאמר, מיד יזכירוفالו שישלפו ונגסו להוכחה בכל דרכך שהיא את זדרתכם, מפני שהמניע שלהם הוא מאינטלקטוסים שונים ומשונים, ולא בקיוש האמת יעמדו לגדרם.

פעם בא לפניו הרב שכלה לורינץ צ'ל, וביקשו שיחתום על מכתב תקify נגר גנשא הנמה"ל החרדי,

בעת שעלה נושא של קיומם הפגנות על חוק הגויס, אמר לנו מרז' זוק"ל בזה הילשון: "אני לא מוחל לא בזזה ולא בא בא לכל אלו שאומרים שאין מתיר באיזה אופן או שאין יותר קאלט (קר) בעניין של ה哈利כה לצבא. זה בכלל מהחייבים שיגידו שפלוני התיר את הדבר ויש להם היתר, וזה חורבן, וגם נסוף בזה עניין של חילול ד". שאים כמונו התיידם דבריהם אלו. על זה אני יכול למלחול גם בסבא"

על אף שבשנים עברו עד הר כורין עצמו מאחרו
הקמתה הנה "ל החורי שליחותם של חלק מגודולי
ישראל באות תקופות לפ' צורך השעה, למרות שגד
ישאו כמה מஸילות מכר. רבר לוין טען, שאא אם
מן סבור שלטעות העניין עצמו עדרי לשtopic ולא
לצאית במלחמה, הרי שכיוון שיש גורמים שמחמתם זאת
מצאו להם עילה להכחיש את שמו, הרי שלמען תועלות
כל ישראל, והוקם להנוגתו של מושג, עדיף שמנור
בעצמו ייטול עט מלחמה בירדו ייציאת בתקיפות רבה,
בכדי שהפעטהו הциבירות לא תחולש. הא פცיר ברמן
וזامر, הרי רק למן יש את האפרשות, הכו ווהחכמה
להוניג את עם ישראל בתפקידו אכן, והבל להסידר את
ההשפהה הגודלה הו בשל אותם מליעיים, אף אם לגופו
של עניין דעת תורתו של מושג נזהה מהייצאה
למלחמה בנווה, אך כי אם סכנה יש בדבר, הרי
שהסנה מכר שיפגע בהנוגתו של מושג גודלה יותר.
מן השיב לו על ראשון וראשון, ראשית כי עניין
ההנוגה איננו דבר שנתקבע לפ' דעת בני אדם, אלא רק
מהמשמים, והביא לכך ראיות מזו". אך מעבר לכך
אם לדן, שLAGOFו של דבר אין לפחות אחד דרך להוכיח
מהיזיונות שנגורו מלהמשמים, ואם זה לא היה בבר

זה, חמי שוה יייה בדבר אחר...
מן וצוקל לתמי היה החוד ואומר עוד, שביזנות זה
דבר טוב, ועל עצם הביזנות שנגרמו לו מכך הוא מוחל
בלב שלם, בדרכו למוחל בכל מוחփיו ומוגדרפיו. הדבר

לשם לגלוג לא שם תועלת מלבד הנגיעה האישית...
זו הייתה דרך של המשכילים כשלגלגו על הקוש
והיקר לישראל בליקנות נוראה רח".
הווסף ואמר כי גם אם היהודת התרבות התמודדה
כמו פעמים מול 'הפטות מוסר' של קנאים כאלו
ואזרחים, אבל הם לא עשו כך ברור של ליקנות, וכשאנו
רואים שיש ליקנות לשם ליקנות ולגלוג על ת"ח וכל
יום מהפכים את דברך הירוש לגלוג עליהם, הרי שהוא
סימן מובהק לדרכי המשכילים.
היה רגלי לומר על כך בשם אחד מגודלי הדורות, את
מי אמר ח"ל אין אדם חוטא ולא לו, משמע שכשר אדרט
ברמא צירב לרתקין הגוינו וציאץ ה"ל.

בדרכי הנהגה

משנתו ההשპחתית של מרדן זוק"ל, כפי שקיבל רבות עוד בעציירתו כהסתופר בצלילו של מרדן הגרא"ז זוק"ל, וכן גם בדברים שם מען וקידב בעציירתו מהרבה שהיות שניהל עמו הגאון הגדול רבי שמוחה וליג ריגר זוק"ל הדין דבריסק בעיקר מהנהגותיו ואמרותיו של מרדן הגרא"ח מביריסק זוק"ל, וגם בהמשך השנים כשנקשר בעבודות אהבה ממשך שנים ארוכות עם נברד מרדן הגרא"ח זוק"ל הגאון הגדול רבי משה סולובייצ"ק זוק"ל שעמד בראש היהדות התורנית באידרופה, ומסדר בפנאי אף הוא רוחבה שמעוזות מוקני זוק"ל, לא באחה לידי בטיטוי רק בשנים שבהם עמד

בראש הינהגה בעmericות היצירויות. רבי משה שנפלד וצ'ל, שהתפרנסם מהדרים שפירסם בביבאננות החדרי הגרי"ז זוקק לחייב את קורת רוחה מלבד עם מון זוקק לווד בעציווילם עלהם עמד לכתוב, לעתים בלבד ותפילה ולעתים במגוון שבתות סדרות.

הרבנית ע"ה סידרה לנו, כי פעם אחת אמר מרן זזוק'ל מאר לעשיית הקדרוש, ואשר הביעה בפנינו את פיליאנו על איזורו, התנצל שם הרברט מפריע לה רוא לא' עישה זאת. אך לאר שטעה מהודרים עם מי הוא הטעכב ועל מה, הדיא אמרה לו שהיא מתמיה בחפש לב על כן, ושבושים אופן לא ימיד בגלה, בשל השיבות הדברים. כmobin, אין הכוונה לומר שככל מה שהרברט שפכל כhab היה מרבי מזון זזוק'ל, אבל דרבנה נספה לו גם נמה שלiben עמו במסך שעות ארכוט. את זה סיפרו לי בני מזון זזוק'ל וביהם אמר תלייט", שם וכורדים ואת היטב.

"ע' מדרת הסבלנות משיג האדם
יותר מכל תקיפות שבעולם"
לנוכח הדברים אנו מבקשים שוב להזכיר, מדרען מrown
ז'וצק'ל לא חדיד בעצמו פני החיבור את משנתנו
בנהגנותו היבירורית בפי שקובל מגודלי הדורות
הקדומים?
דבר ראשון חשוב לדעת. מrown ז'וצק'ל סבר שככל

בקב הדריך את דרכי המלחמה בתחכחות, והבהיר
שבמסגרת הדאגה לכלל לומדי התורה, אפשר לעשות
כחות עניינים בנושאים אחרים ללא להיתרpear על
מאמאה ח' כמובן, העיקד שככל לומדי התורה יוכלו
לפעול בנסיבות מיוחדות

ולוקם לאפשר היה לדבר, היה ניתן להבא דוגמאו
דרכות מודרני המלחמה והתקיימות שביהם נקט בכדי
להציג את המבוקש העיקרי של המנוח והשלווה לכל
עוילם הישוב והכובלים ולכל המסתופפים בצלילו,
אך הוא תמיד הביא את החשש מאנשים בלתי אוחדים
שבכדי להציג את דרכם השקרית עלולים לлечט
ולהוכיח לנורומי השלטון ואנשי התקשות צמא דמו

של עולם החתורה, אך שעוברים עליהם. לימים הר' הוכה בר לעין כל, כאשר מאותם גורמים בעבלי אינטנסיביים, עמדו בנסיבות עיתונאים חילוניים, ואמר להם בצדקה גלויה, שהוא מודיע להם שלא יהיה נגיף והדרים בשום צורה שהוא וכל היישוב ימשיכו בעולם הישוב ימישיך יגדר, והבהיר להם בפה מלא: "עובדים עלייכם", שכוכנו על המפלגות החדריות, והוחזק מודיע להם זאת, רק כי ברגע שהחילונים י賓ו שהחרדים באמת לא מוגיסים אלא הערימו עליהם, והוא חוש שפרטיו מלחתם אותם בין חרדים וחילוניים, ולכן הוא והבריו עושים את כל הדעת עכשווי, כדי לבלوغו אם מילויו האתמי.

לכן אין אפשר להוציאו לצייר את הטקסטיות שבזה
הנהג מול גורמי השלטון, כשבנויותיהם הצליה להציג
התפתחות מופלאה של היחסות והគולים בהשקט
כברתחה, בלי להשאיר איזור מהוותים בצללים.
מן זו נזקק ל'אף הורה מפורשות במספר הזרמוניות
לנצליגי הציגו, שהקליקס אף פורסמו ברבים, שלא
לבדר מליליה מטופ ועד רע בנושא זה, כדי שלא לעורר
את הרוב האודכ מרכזיו, וכבר שכל הדיבור והעיווק
הציצירוי הרחכ בנוסחאות והאריך קיומו בארץ
הבדורש חליין כי סוכנות מרכזיה עד איזור

בעצה אחת

מי היה שותך לפעלותו של מרון צז"ק' ל' בנוואא'ה?
בתקילת הרכך כל גודלי ישראל זצ"ל היו בעצה
אתה ייד עם מון צז"ק' בעניין, וכןם היו שותפים
לזרבר, ובמאלך כל הדינונים בוועדה שהכינה את החוק,
הוועדה שותפה כל גודלי ישאלן, כשמון הנהה את
הנציגים לירעד ולהוועץ עם כלום.

מן הרואין לציין כי מזמן זצוק' ל' סבר מלכתחילה, שאין מן הרואין שנציג ווד היישוב יהיה החלק מועודה זו, שכן מtopic היותה וערדה שמנותה על ידי המושלה

ישוחם בחורדים שאלבו את מתיותה ק', ענה לו
רביינו: "אם יש לך פטנט לגורם להאהוב את התורה
הקדושה, או תהא בבחינת קריינא דאיירטא ותתיחיל
בஹומרי מקום שצוא משם..."

מן זוקק^ל גם גורה שכובנו זורכים גם לעשות הכל להציג כל בחור מפיקרים שמציב הצבא וגורמיו ללבוד בראשם בחורים שגלו מabit המדרש, וגם על זה אמר שאין מהילה וסיליה גם לאותם שפטים בחורים להגיא לצבא, וכמו שכתב במכחטו שהוו עזון לא כופר, וככפי שהתבטא גם ביחס לאלו שאומרים פלוני התיר את הדבר.

במאמר המוסוג אצ"ז, כי כואב הלב במינויד לדאות ולשםוע את כל פרטומי התעוללה האינטנסטיבית והשקרית בתקופה האחרונה, ככיוול בשם הדאגה להלשים יוצאים למאבק קולני ורוועש נגד האפשרות להסדר את מעמד היישובות בחו"ק. והרי כל עיקר מלחתתו ודאגו של מוץ זוקק^ל היה להיטה לדאג לבכל דוח מננו נידח שאלו לא ילכו חלילה לאיבוד, ואם הדבר לא יהיה מוסדר בחו"ק ויהיה נתנו לחששות איומים ונסקציות אלו יהיו הראשונים ליפול חס ושלום. ובשבורו לכל בר דעת שרואה את המצב לאשרו שיש לצערנו התופעת נשירה שאינה קשורה כלל לצבא ולפעולותיו, (אם כי מכובן שהבא מאנצל את זה להזכיר ולהזכיר נשמה אומלחות אלו). והתפעה קיימת לצערנו גם בחוק^ל באופנו ניכר.

בתחבולות תעשה מלחמה

נחזיר לעניין הדיונים בוועדת טל, על מה הטיל מրן

"מתוך הדאגה להמשך קיומו ושבוגשו של עולם
התורה, הוא פעל שיווכל להמשיך הסדר שהיה נהוג
כל השנים לשחרור בני הישיבות, ולפיכך הורה לאיש
אמוננו הרב מרדכי קרלייץ להשתתף בוועידה שחוקמה
בכדי להזכיר את הצעת החוק על פני הממשלה, וזאת
כדי שיימודר על המשמר בנוסחה אחת של צייפות הנפש
ההונגו לבכת קיומנו, והוא הבטחת המשך שלום
לשחרורים של כל לומדי התורה באשר הם, ומתוך

לבל ידח ממנה נידח

נזהר בראשותך שוב ליטופור הראש בשוחטקה
ועדרת תל, מה היו הנחניות של מון זוק'ל ומה
הנחנה את פועלו באוטם ימי?

"מה שעמד בראש מעינו כל השנים, היה הדאגה
ללומדי התורה ועולם היישבות אותו כינה ה"תיבת
ננה" של דרונו, ובמסגרת זו דאג לא רק שלא יגעו
בקניים, אלא שיכלו להוציא עלייהם עוד כהנה
והכהנה. זה גם מה שהדריך אותו בכל הפעולות סביר
ונושא, וה"ז לא יצרכו להוציא אפ' לומד תורה אחד
ממחוץ לפסיפלי בית המדרש.

בכמה הזרמנייםות התבטה שהמלחה האמיתית היא לא על הילדים שנלו אלא על הנכדים שנלו ועל שמאים מכתים שלישים יותר. והסביר זאת בדעת ובתבוננה, שכן על ילדים שנלו יהיה מעוגן בחוק, שיש מקום לחושש אם הדבר לא יהיה חוקו וכך שוחחנו לדבוק בלימוד התורה, והם יעדמו בתקופ גם מול פיתויים וגם מול איזומים. אבל הדאגה העיקרית היא על החלשים יותר שר שיפלו, על הילדים של המשפחות מהפריפריה ומהמרוכז, שלא קיבלו את החינוך החוק, ולעתים אף הסבכה שהלומדים לא תומכים בהליך לישיבה, והם הולכים לפעמים לישיבת קורשה אפילו בגיגו לדעת משפחותם, והם עלולים קרוב לוודאי להיבטל מכל איזום וליפול מהפיתויים.

זה היה אחד הדברים המרכזיים שכיוונו את דרכו של אחד תהיה לו האפשרות להסתופך בישיבה ובכולל ככל שיחזק ולא חש מגוון, כולל אלו שבאים מכך ימם רתימתם יותר

כשהר בא אליו או מארשי הishi'ות והזיע לו שאלת
נזהרו שנכלן כללא ולא נתגייסים, וכןו על חיקת
החווק אמר לו מון וצוק^ל: אתה תגלו בסוף שוק החוקים
ילכו לכלא ויהיווק עםנה, ואילו כל התיר לא יהיווק
מעמדו ויתגיטו חילילה, כיוזן שעולם השיכות בני הווים
ב"ה מהරבה סוג משלחות וחרבה סוג בחורמים, בינויהם
בחורמים שלא באים למקום שבאפונ טבעי השאותה היא
לגדול או רוק כבורה כל יידיהם, ואילו לא יהיווק מעמד
ויפלו, ואנו חיברים לדאג גם להם, ולא להסתפק בכך
שאנו מושבם ייל בדורותם כללא ולהלן.

שאן בטוחהם עלי הוקחים עלי פון. שום הסביר את הדברים מווית נספת, כאשר ענה בתשובה לשאלת דומה, ואמר לשואל: "עליך לחשוב האם היה היה מכך את בנד בירועין לתשכחותך, רק בשיל לחיות גיבור מל השلطן ולאיים, גם כשאתה יודיע שיש דרך מלוט שהבן של יוכל לצאת מפרק בלבד קושי? הרי בודאי שלא". קר אנו צדיקים להסתכל על כל אחד ואחד מרכיבות לומדי ההוראה, כדי הוא בן שלנו, שננו רופאים לדאג לרווחתו שיכיל לשקו על תלמידו בקשפט ובכטחה ולקיים את התורה והמצוות כלל לעמד בניותונות שעה שיכולים להפטר מהם,

בזהדמנות אחרית הוא הוסיף והוכיח את הקושי לערוך
בניסיניות ופיתויים, מהותה הקשה של הנשירה
שהתרבה לצערנו בשנים האחרונות, הדבר מוכיחה עד
כמה קשה אפלו לבעליים ממשותות טובות להתמודד
מול ניסיניות השעה ופיתויי הרחוב, וכלל אלו עיקר

הדגאה של לא יצטרכו להתמודד עם ניסיונות קשים. וכשבא אליו לפני כמה שנים אחד מהחכמי התורה באלה"ב ונתן "עוזת" אין להתמודד עם הצבא שלא

אסיפות ראשי הישיבות שליט'א

זאת עולם התורה מגורת הגוים בארץ'ק

אסיפות ראשי הישיבות שליט'א

הוא היה מרגיש שני במריבה עמו, ולא הייתה משיג כלום, לבן לקחתי זאת ממנה,بعث שיתמzn לתשובה... אין צורך להזכיר במילים עד כמה בסופו של דבר החוק הטיב עם כלל עולם התורה שהתחפחה וגדל ב"ה במורדים עצומים, בהשקט ובתחה. וכך ערים תעיד על אף העודבה שהגבג' ב"ז בסופו של דבר ביטל את החוק הזה, מה שבחן שהוא לא מביא לשום שניין מכובד שהיה נהוג עד אז, שבחרוי הישיבות כולם ללא שם האבללה משתחררים מהשירות הצבאי. תיריה על כך, משבטי הרג' ב"ז את חוק זה, והעקה של כולם הייתה, שאריך לדריש שליא יהיה שם שניין מהמצב שבו החוק הזה הסידר את המצב כדיוק כפי המתוכנת שהיתה קורם לנו, כולל מכאלו שצעקם בקולות וברקדים טרם חיקת החוק הראשו, ואין יותר להוסיך מילול על כך.

"כמה חילול ד' יש בדבר"

סבירוני שמן הנכון להתייחס כאן לנוקורה כאבנה נספפת, שכמה שקשה לדבר עלייה, אך בוכרי את הדמעות הדבות שראית אל מין על כך, אי אפשר שלא למסור את הobar לציבור.

באותם ימים קשים, שבhem מרדן וצוק'ל הקיו דמו וחלבו לעמונן הצלת עולם התורה מיידי מבקשי רעהה ולמנוע את גזירות גוס בני הישיבות שריפה באורי, ובעוד מרדן וצוק'ל היה עסוק בתכיסי המלחמה והဟרמה על קיומו של עולם התורה, היו גורמים יודיעים שמכוח אינטנסים שהיו להם יצוא קקל ריש גדור בעילות שקר כאלו יש מי שמכונן להקל ואש בנוסה. אדם מסויים אחד שהיה לו כוח רב בעיתונות החזרית, תידרך עיתונאים חילוניים וחרדיים, והסביר להם שמן פרטוח לשינויים, ואך הגיד אותו רה' בთואר "פרומטור" עפרא לפומיה.

יום אחד הגיע אחד מאותם עיתונאים חילוניים ונכנס למרדן וצוק'ל בזמנן קבלת הקול מוביל שהותו הייתה ידועה, כי שוכר שחדלה היהיטה פתחה לכל הרוצה לבוא, ואל מרדן שאללה כלשהי. ובקבילו את התשבח, שאל בתמיינות את מרדן בזורה ישירה וגוללה? איך זה מסטר עם זה שאמורים שאת'ה "פרומטור"? מן הדועע, ושאל אותו, מי אומר? והחוא ענה ממי שמע זאת.

מן עוב מידית את החדר והנאה את השואל לנפשו ואת כל הציבור שהיכה שם, נכנס לחדרו וסגר את הדלת אחרי, והיינו רק אחים מבני הבית שנכננו עמו, והוא החל לבכות בכיו מיר כשרדיות ולגו מעוניין, ווועק מנהמת לבו: "לא מפרק לי מה שאמורים עלי,

אך משכננו גורמים אחרים והחולו לבחוש בקרה עם אינטנסים שניים, מרדן וצוק'ל גוד על עצמו שתיקה מוחלטת, ולקח הכל על עצמו, ובכל מכך מרווחת ברדומית גבורה. מרדן הגרב' שאלישיב' צוק'ל שלח אליו שיליח מיוחד מיר באתם ימים, שבו הוא הסביר מיר מועד ועד הישיבות מול גורמי הצבא, אם אישרו לו את השתפות. ואכן ב庆幸ה המשלה על פי החייב את גורמי הפלג'ה על משלולים בצבא המותאים לשומרי תורה וממצוות, והשלTON המליך על משלולים בראש מעתונאי, ועליהם מסר נשאו כדי שיוכלו לגדול ולהתרחב ללא הרף, אלא לאותר על אף נשמה אחת.

המלחמה בחזיות העיקרית

חלק מדיניו הווודה שנועדה לגבות את נסח החוק לשחרורם של בני הישיבות, נסבו על פיל החלטת גורמי השלטון עוני הדרת, על אפשרות פיתוח משלולים בצבא שיתאים יהודים שומרי תורה וממצוות, במקביל לשחרורם שלם.

במהלךימי הדינונים בוועדה אף הגיעו חברי הווודה לשמייעת דרכיהם של החק מגורי ישראל, וכל המעין בפרטוקול יוכח שהתקבלו בבתיו של מרדן וצוק'ל ובביתו של מרדן הגרב' שואנור ז'ל, ואצל ראש ישיבת פורת יוסף הגאון הגדול רבי שלום כהן שליט'א כיים נשיא מועצת חכמי התורה, וכן אצל ראש ישיבת מיר הגאון הגדול רבי נתן צבי פינקל זצוק'ל ועוד. כמו כן מרדן הגרב' שאלישיב' וצוק'ל שלחה את הגאון הגדול רבי ברוך מרידכי אורח לישיבות ולמוסרי התורה להמשיך בתלמידו. דבריו של מרדן וצוק'ל שנאמרו בפני חבריו הווודה על הצורך להגנה לישיבות ובני הישיבות, מתועדים להגנה למלומדי תורה ווועדי התורה להמשיך בתלמידו. דבריו של מרדן וצוק'ל שנאמרו בפני חבריו הווודה על הצורך להגנה לישיבות ובני הישיבות, מתועדים להגנה למלומדי תורה ווועדי התורה להמשיך בתלמידו. ברשומות, ומוכחות עד כמה הוא היה תקין ביזור, בשלו של לילה גורפת כל אפשרות כל לשלוח עלי אף כמונן שהייתה זו ריק צורה איך להילחם בדורך שתביא לתוכול להסתופר באחלי תורה, ולא נשאחת מישראל לתוכול להסתופר באחלי תורה, ולא נת שונם פתוח והנה הבניין זהה, שלא להגביל את מסדרם של בני הישיבות ושליא בירקו מי כן זומדומי לא לומד.

משום כבוד תלמידי חכמים גדולים, אי אפשר לפרט את התהරחותו שהייתה סביב וודת טל. אך דבר אחד זכרני שהיה מעשה בתקופה מאוחרת יותר, שאחד מנציגי הציגו באהלוי עם קצין אחד מוצבם של תלמידי דוחו"ת הווודה, נשלחו נציגי הציגו להבאים לעיונים של כל גודלי הדרור וחכמי מועצת'ה' וצוק'ל וילב'ה, שאף העידר את העורותיהם. כל העורותיהם כמוני יושמו, ולאור מכון הובאו הרבנים אף לעיונו של מרדן וצוק'ל, שעמד על כך שירדו דרכם נספסים שמאם. הביע החש שעלול לצאת בהם פגיעה כלשהי באין מי מלומדי התורה. אפילו ביום האחרון לפני שהוגש הרו'ה, עוד ישבו שניים מקורבי מרדן וצוק'ל בהרואנו על הביסוה הסופי, והוועפו עוד מספר תיקונים לנוסח שכבר אושר ע"י גודלי התורה האחים.

הנשיבות להוציא יק"ר מollow. כמה פעמים ישבו אצל ראיי היישוב הילו באסיפות של ארגון מת' (ארגון שעסוק בהשגת תקציבים לנוער מותודר, ועמד בהכוונתו של מרנו אז"ה) להציג מצעדים למוסדרון אל-

וכורנו, שנשאול על ידו או על ידי הרב הגאון רבי שמואל פרידמן שיט"א, וכווייז באלו, שפלו בתחום זה על פי הוראותיו והכוונתו, מה לעשות עם בחור שנטאפה בכל מני עבירות המרות ר' הל, והה נראה שכבר אין אפשר עוד להחיקו בישיבה, ורצו להשליכו ממשם, ומ戎ן זוקק ל' ענה לו בכרא רב, ומה היה עליון? הרי אם תזרוק אותו הוא יילך לצבא, והרי אתה מוסר אותו לאברהם בר בירבון.

מייתה רוחנית!

בכללו שליטי אשעוסק יומם וליליה במסירות מושל להצלת הנורו, ואפשר לומר שירדו לא זה מיד מרכז ויזוק'ל בכל הבודדים הללו, שהגיא פעם לריבוני ומשה הוחתן לפניו שיזכיא מכוב מפורש נגיד כל השמורות שמתירים בשם. ואמר לו מרכן זוק'ל: "אם האמת בעצמה החשובה לך, אז תדבר בישיבה שלך שביה ישנווער שמתבקש קצט יותר ותסביר להם על חומרת העניין של הליכה לצבא אפיילו כשאיין טעם בלימוד תחוללה, ואונז מוכן לתג'יג' בשטברבר".

וכך אכן היה מון צז'יק ליגע לישיבתו, והרב בולי דיבר בוגנחווט או כל הדברים המתבקשים, שאפלו אם בחור אידער חיללה את התעם בלימוד התווה", קדרי שהאכזר הוא מסכני עבורי מבוגנה רוחנית.

וכמו שכותב מרדן זוקן' בעצמו במכותב שפודסם

בימים האחרונים אף התפרנס מנה שהייתה כהשתחילו דבר עמו על הנושא, כשיום הקטנה שהייתה גורם לצבי איאני שומר תורה ומצוות נכנס לחדרו בעיצומה של שעת קבלת קהל, שדרבים נכח בביתו, ושח לפניו על כוכנתיו לייסר מסגרת זו בזבב עבור נערדים שנפלטו לרוחוב, לא הגיב לו מושג מאומה על הדברים, והיסב את שישחה על מוצאת משפתחו מהעיר גרוונא. על בסיס זה הומצאה הכרותה זו שכאליו הוא תאריך בריעון הקטנה, ובופחתה ולובתה על ידי אותו גורמים ידועים, בזמן שלא היו דברים מעולם.

כשהג' מ טרנבווק שלט' א' בישק באותה תקופה
ברור את האמת על דעתו של מרון, הסכים מרון ז'זוק' ל'
איאיש אמוני יידרנו הבלתי נשכח, הרה' ג' ר' ז'חאך
יוניגשטיין ז'ז' ל' יתוב מכתב לבנו רביה חיים עוזר
טליט' א', דברים כחוויותם, כשמוני עצמו עבר על
אליל מליה מהכתב. באוטו מכתב אף נכתב בתחליה
פפני שנשלחה, שהסיבה שמרון לא גער בומו נמי
הזהציג לפנוי את היומה, היהיטה ממשום שנאמר לנוינו
ליל' ידי' אוטו גורד שמרון הגרי' ש אלישיב ז'זוק' ל' כבר
נסכים לה, וرك לאחר מכן התברר שהדברים לא היו
គוננים. לאחר חשבה הורה מרון ז'זוק' ל' למחוק שורה
ו מהכתב ממשום בכודו של מרון הגרי' ש אלישיב
ז'זוק' ל', כשהותבטה שאינו רוצה לערבע שמות אחרים
ונושא, ועדיף שהוא יפסוג את כל החיצים, מאשר
יכובנו ואת לכינויו של מרון הגרי' ז'זוק' ל'.
לצערנו, גורמים שעמדו מאחריו הקמת הנה' ל'
וחדרי, שלמרות שלא קיבלו ממון ז'זוק' ל' שם אישור

ההיגייל לומר, כי את הדברים קיבל ממן הגרי"ז, "זוקק" לעוד בבחירהו
בכעת שהותו בבריסק. "אני יודע למה, אבל בילדותי ובבחורותי שהיתה הרבה
שנכננו להיוועץ עמו בענייני ציבור בדרכי הפעולה, ומשמעות מה הוא לא
הוציא אותו שם". ממן היה מוסיף ואומר "הרבה קיבלתி באוטם שיחות".

בביתר נאמן: "שעacz השות במסגרות הצבא היא סכנה רוחנית גדולה".

התרומות ברשעים

על רקע מה בבל את הצלicho להוציא את שמועת השואה, הוו? והרי הדברים היו היפוכם המוחלט של הממציאות,

ביצד הצליחו למכור ולשווק בדיה כזו מופרכת?

"מן וזקק" לדאגתו בראש מעינייו להצלת עולם התורה מוחרב גוריות הגיס שהייתה מונפת כל העת על ראשו, לא הסכים לחותם על כורזו שמטטרו היה החרות מללחמה כוללת בגורמי השלטון, ולא הייתה בה שום תועלת מעשית מלבד הסכנה שאותה כינה "התగורות באמנות", וכפי הדרך שקיבל מגודלי ישראאל וזקק".¹ אגב, גם מן הגרי"ש אלישיב וזקק² מאותה סICA עצמה לא הסכים לחותם על רוזומים אלו, בדוק מוחלט כמו מן ראש הישיבה וזקק³, אך אותו בעילאי אינטלקטוס הפסיק כיודע אך ורק איך לחדיקן ואית עלמן מן וזקק⁴.

זאת הייתה הדריך שלחם להפיז את הברותא המרושעת כאלו הוא והו מונך ממסגרת זו, ניצלו את העובדה שהייתה יודהה להם שהוא לא יהו חותם על מכתב שאינו דבר וחזי' דבר מלבד התగורות בשלטון לשם

הדריך אף הוכח לנו באופן מעשי. שהינו פעם באותה תקופה לזרוך עניין כלשהו אצל אחד מושאי היישובות והתגורות, ועל ידי כך הפיצו את הבביה הום.

וְגַם יָכִי כֶּלֶשׁ שָׂהָם, נִצְלֹ אֶת הַעֲכָרָה שָׂהָם
אֵין יָצָא לְמַלְמָה מְוּלָם, לְהַדְחֵיק לְתוֹךְ קָרְבָּן הַדָּעָה
כְּאֵלָיו גַּם הוּא סָכָר כָּךְ, בּוֹ בָּזָן שְׁלָא הִיא בְּכָךְ
שְׁלָמָץ שְׁלָמָם, וּבְשְׁמָרָן בְּעַצְמוֹ אָמָר לִי וְלֹכֶל אָחָר
בְּכָבֵד הַבְּשָׂר שְׂיִיחָה בְּאֶתְמָתָנָה יְמִים.

הדרך להצלחה מפיתוי הרחוב

היוונה היהירה שבאה מבית מדרשו של מרן זצוק"ל בטיפול באותם נערמים שנשרו ממסגרות היישוביות הרגיגות, הדיטה עירוד הקמתם ופיתוחם של מוסדות شبויות ונטיפות שמויות עזות לטיפול ולויו של אותם וחורים, כשמאות ואלפי נשים טהרות כבר ניצלו תוצאות התוצאה מכך והקימו בתים מפוארים של תורה ויראת שמים. ממש שעוט רבות היה מלאוה את אותם בראשי شبויות ומוסדות, בעזה ובתבוננה, אך לעשות עוד ועוד לכל נפש ונפש, להציגם מורת שחת. זו הדרך שבה הוא השיב מלחמה נגד יומות שנות שבאו מכחץ מטרה לבלוטה בחורים שפלטו מabit המדרשות, ודרך

במלחמה זו הוגם הצליל.
אי אפשר להזכיר את כל אותן ראשיות מוסדרות ובמים
שתקייבו את המונוטני ויעירוני איך עלפתה מוסדרות שכאלו,
כך אוכיד איך שהרבה פעמים כשהיה נכנס אליו הרוב
אגואן רבי היקיל מליצקי שליט^א היה קודא לו בחכמה
לוליו' מהיה מותים במאמריו, שכוננותו על הפעולות

אבל כמו חילול ד' יש בו שאומרים שיש מהיגר חרדי שהוא רפורטטור, ועוד כמו זה מזיך מול החילונים בשימושו מסביר להם שהוא שעומד מולו הוא רפורטטור, ומילא אפשרות להוציא על החרדים ובכך יכול לפתח לפשרה..." והמשיך עוד לדבר קשות על מי שעשאה את החילול ד' הזה.

ומן העניין יציריך, שהיה נדרר מאר לראות את מרן זוקל' בוכה ברדמאות ממש. רק ברכבו על כבورو של השם, או על לקרבר עד לילד לאכביו שבסחים שהוא מלווה להחזרה אבדה לך"ה, היה מתרגש ווכה ואך מגרי' דמעות. כמו כן כל עת שהיה מדבר בחשש על גוזרת גיזים בני ישובת הרה בוכה ברדמאות. גם באותו פעם שראינו אותו בוכה על הלווי של הילוי עלייו, היה זה כי נסער על החילול ר' והונק המשי שיכל להיגרם מכך לבשל ארכון ברם.

השתיקה ריחפה בחלל החדר רקota אדרובות. בן שיחנו, אף הוא סבר בחיזורו באוטו דמעות נוראונות. הדמעות שלוי אף הן זולגות, מוקשות על הכתיבה, ומעצימות בעיניו הלהות את המהלך הרצוף של עשרים שנות שתיקה, אל מול גלי הירופים וגידופים, בהם ובויצאה בהם, ולא על עצמו בלבד, אלא על בדור שמים שנרמס בתוצאה מכך, ובכל זאת: שווינגן.

השקר שכבר התנפץ

אם כבר פתחנו את הנושא הזה, אי אפשר שלא להזכיר את נושא המכ"ל החדרי, שבמישר שניים הוכיח בכוח רב על ידי גורמים אינטנסיביים יוציאים. מה ניתן היה לומר על כך?

תשובה: "הרי היום כבר הכל יודעים שלא היה
דברים מעולם ועד כמה השקיף היה גדול, ויתירה מכך,
היום כבר ידוע עד כמה למרות שמן ניסח בכמה
הזרנמיות להדרוף את השקיף הזה היו כאלו שבכל הכוח
דואגו להשוויש את השקיף הזה עוד ועוד ולטשטש את
כל מה שמן ניסח לעשות כגד זה. ואותם גורמים
שדואגו להפיץ את השקיף הזה שכאליו מון או שהנהן"ל
החוורי הוא דבר כשר, הם אלו שצידיכים לבקש מוחילה
מההקב"ה על כמה נפשות שהשיבו לעצם על ידי הפצת
השבר הזה באילו תהייר פרושים את דברך

ב' בחלהו הנסים השקר הזה כבר התגנץ, והו
כבר דוע לכל שהוא אף פעם לא תמד תמייה כלשהו
בתכנית קורואה נח' לה הדרוי, יותרה עלי כך והוא גם
לא התייר אף פעם למן שיק שאל אותו אם לлечת
לשם, בניגוד לאחרים שכנו התירוע במרקם מוסמיים.
וכור לנו מקרה שבו הוא טיפס מספר קומות לבית של
משיחו שבחר בהדר לлечת לנח' לאחר שנפלו ממסגרת
ישיבתית, ואך קבל אישור של אחד מואשי הדשיבות
לכך, וממנו זוקק' טרחה ובא לשכנע את הבוחר שלא
יוציאו נזיר ריב

מכתבו המפורסם שכתב למשגין הגאון הצדיק רבי דן גאל שליט"א בשנת תש"א בנושא, שנשלחה על רשות הקראותו ברבים בהפגנה ציוריות שנערכה נגיד הנה, לא ואთם גורמים עצם שהוו ממארגני ההפגנה לא נתנו למשגיח שליט"א להזכיר אותנו, כדי שלא לנפץ לעצם את השקר שהאכילה בו את ההמוןנים. ולימים פורסם בספריו קובץ אגרות (ס' תיל"ט) ובכמה נוספים, מדבר بعد עצמו, על גורל החומרה שכבה ייחס לאפשרות שיש מי שליח לשם בחור שענייניו משתיך לציבור שומרי התורה והמצוות.

אספה במעונו ובראשו של מני ריש דיסיון זטוק'ל בענייניהם מטעם מדרשת מעדני היישוב, בהשתתפות גדולי המתורה והכרי דבונט של יהדות התורה ויש'

המודרשת מלאים יומס ליליה הבלאגה בתעניינות דיברנו, אמר כי זה הביעו "הביא לבלגוג הגזירה". כמו כן מעת לעת עורר על הצורך להתכנס לימי תפילה מיוחדים, מכתבי הנרגשים והנסערים מדבריםبعد עצםם. דבריו בכל הכתינוסים שנערכו באותו יום, שנאמרו מותך כאב עצם, גם הם וכורדים וידועים. "בעת יש דבר שrox'צים לחסל את כל ישראל, אם לא לומדים תורה ומקיימים אותה, זה ח' חיטול כל ישראל". אלו היו דבריו בכינוס מעלה למאה הראשי הישיבות הגדולות בארץ הקודש, לווכה הגזירה. באסיפות מועצות גדולות הדרשה פרץ בכבי העיני בכל גודלי ישראל בעית שדריבר מנהמת לבו על החשש מקומות התורה.

זעקו במערכת הבהירות הגורליות באotta תקופה שעשה שכנים את כל פעילוי עסקי "דגל התורה" בארץ יהודיה, מהדרות עד הרים הוה, בשזקתו הדרים מהמת לבו: "יש שריפה, רח' לש סכנה, אם כלבים לעשות דברם שנגדרם את התורה, וגם ביטול תורה. אם חס וחליל יבטלו מה שהוויה עד עבשין, וזה ביטול תורה מושראל, אוו ואבוי, כל ביל ישראל תלויים עניהם על זה שיובילו למלוד תורה. אם לוקחים בחור צער ולא נותנים לו למלוד תורה, מה היה ממן? מה היה מבעל שישראל? אנחנו אחראים על כל יהודי שוביל למלוד תורה, כל אחד אחרא על זה".

על כל אלו אין אני רואה צורך להאריך, הדברים הללו חוטאים בנפשותינו, וудין הקרים הדברים על להו, לבם של רבים מנתנו, רובי המכתבים והדרשות כבר נדפסו בספר.

אך מה שאנו ריאנו בבית פנימה, את סערת רוחו ונפשו, כשבכל אותה תקופה ארכבה, הוא לא ישן אף שינה של ממש, שנותיו היהיטה טופעה עליון, והיה מתעדր מידי פעם ומפרט בחשש גדול "מה יהיר עט בני היישיבות???".

בכל אותה תקופה הוא הרבה באמרות ספרי תהילים, לא הרף, לא אחת כשהיה שוכב על מיטתו, הינו שומעימ' איך שבל כל מיל מי' מצבים מותך נים ונאנס הדא, מדבר עם הקב"ה ומנהל מולו בכיכל שלשות ישירות, ואומר "ריבונו של עולם בניך רוצים למלוד תורה, מפריעים להם, לא רוצים שם לימדו, אנה תנן להם שיוכלו למלוד". או שהיה מカリ ומקבש "ריבונו של עולם אנא תנן לנו את היכולת שנוכל לסהוב את העגלה עד ביתאת המשיח".

אל אדרני שעריה", כשהוא התבטה פעמים רבות, שתפקידנו הוא "לזרוף את העגלה" עד בית משיח, כפי שגמר את הדברים בישיבת מועצת גדולות התורה שהתקיימה במעונו.

בכל אותן שנים, למרות השקט החומני שהושג, עדין היה חרד מרן מהמשך, כיצד ניתן להבטיח את המשך קומו ושבוגשו והתעצמותו של עולם התורה לביל יונפ' עלייו וד'דים.

כאשר שלוחה דרבנן הרב יעקב אשר כיהן בראש עיריית בני ברק, הגיע לבקר בעיר נשיא המדינה דאו שמעון פרט, והוא רצה להתבלב במעונו של מרן. בהתחלה מון סירב לשמעו על כך, ולא רצה לקבל אותו. אך למחרת הוא חזר ואמר, אולי כן קראי לקלב אותו, הרי יום אחד עוד ישוב ויעלה הנושא של גיס בני ישיבות, והוא בעל השפעה על היציר החילוני, והוא יוכל אולי להוציאו כמו שעבר הוא הוועיל בנושא זה, ולכך הסכים לקבל אותו במעונו.

כך היה בכל הדמנות כאשר מיראשי המדרינה היה מפצר להתקבל במעונו, הוא היה מרבה לדבר באופןו על השיבות המשכת קומו של עולם השיבות, מונע ראגה לעתיד קיוומו של עולם התורה.

"יש שריפה, רוצים להחל את כל ישראל"

אחריו עישר שנים ה'ז שוב לא נתן להחויר חוק זה, ביוון שהויא לא סיפק את הסהורה" בלשונם. איך נהג מון זטוק'ל מול מזיציות זו? "כומר לביל, בכל אחת תקופה התחוליל רעש ציבורי ממלגות שונות וארגוני שקרו לבטל את החוק הקיים, והדבר היה בסכנה גדולה. במיוחד התעצמה הסכנה מאו עלייתה של ממשלה לפיד, כשהרב הגזירה הונפה על השלחן נבשין.

אין צורך להאריך הרבה בדברים על הפעולות הפומביות בהם נקט מרן זטוק'ל, הרי הדברים לא ניתנו לפניו ומן רב, והמילויים וידועים לכל. אין לנו לפניו ומונ רב, והתשובה שהוא בקריאתו בכל אותן למה הבן שלם נהרג, התשובה שהוא בקריאתו אותה ודיטב, לא יכול לשמש כתשובה מאננו בהסביר שיתישב על דעתם מרן דרשו אנו שונים מהם, כיון ששאלתם שאליהם למה הבן שלם נהרג, לא יכול לפועל בכל דרכיהם שיתקבלו כיוון שהשאלה בא מה הכרה לפעוט בלבם גם עלי אש ורחוב, וכיון שהכרה לנרגי ולשכל. וכיון בונשא זה מן ההכרה לנרגי זמנית, ושוב דחיה הרמה"בלימוד שלושה ימים רוצפים, כשבחילה התהיל את והבמושדות ישיבותי, ואה"ב העבר את הבקשה לכל עולם התורה, ושוב הרחיב את הבקשה לנרגי חמישה ימים מון זטוק'ל היה מציין על כך את הנטה לתהיל שנתיים. בгалות, בדרך של "ואני אנתנה לאטי עד אשר אבוא

בירושלים, שניצל את הדרונות ושאל אותנו מודיע לנו אנו חותם על כבורי שהתרמס באוטנו וכן בונגעו לנח"ל, והסבירנו לו את הדבר, כפי ששםנו ממן. כשחויר שאל אותו ראש ישיבה, ומה היה אם ישנו את הכרו, ובמקום לתקוף את ראש השולטן במקום זהו אמרנו לו, כי איןנו יודעים לענות על כך, אך ניסע במיוחד למן ונשאל, ונשיב לו מיד תשובה.

אכן כך עשינו, ומן ענה לנו בחוויב כי ייחותם על כבורי כזה, וחזרנו לאוטו ראש ישיבה עם התשובה. עד היום הוא לא חזר אלינו עם נוסח חדש, ואכן גם הוא עצמו לא תחתם על אותו כבורי. הרבר היהוה וכוחה ברורה, כי מרטמת של אותן מוחתמי כבורים, לא הייתה העניין עצמו, אלא עניין אחר לחלוין.

ואגב, במכחנו הנזכר משנת תשס'א, מון בעצמו אכן כת בטיוטים חrifim ביחסו, כתבי אותם שמשתתפים שאינם מחל שבוט ועור חיבי ביחסו להימצא שם. אסיים נושא זה, במילים שנכתבו בעיתון "תדר נאמן" לפני כ懦 20 שנה, כשהתחילה כל הספרות הוה, כאמור שנכתב ע"ג הגאון הגדול רבי חיים שאל קרייז ז"ל בהכוונה המלאה של מרן ז"ל שא עבר עמו על כל מה שכתב לפני שפורים: "לא ניתן לפגוע בעולם התורה לא ע"י גויס למסגרות מלאות, ולא למטרות חלקות, אף לא כל גער חרדי הוא ללימוד התורה הקדושה בהיבלי היישובות היל', ושם בלבד".

ואני אנתנה לאטי

אם נחזר להוק ריאשו, למעשה ההוק התקבל רק לתפקידו קדרה של כמה שיטים, ושוב הוארך לשיטים נוספים, מודיע לא נאבק על כך שהויא יהיה חוק קבוע? והנה את נגינ' ציבורי לפועל גם לאורח חיים חרדי. התשובה האמיתית היא, שניסו בכל דרך ולא הצלחו, ומון זטוק'ל הנהה את נגינ' ציבורי בזיהויו באופןו, והנהו שתוכננת להעיבר את הדרבים בזיהויו באופןו אופן קבוע יouter, אך לא עלתה בידים. אמנים מלבד זאת, האמת העוברת היא, שכך זה היה מותחית ימי ההסדר, שהחביבת היל' לא הצליחו לקבע את הヅורה חיקית גדרלי הדור, שואה היה הסדר של "הוראת שעה", והיה תליו תמיד בכל רגע נתון בטוב לבו של שר הביטחון שהסמכות המלאה היהיטה בידו בכל רגע לבטול או לצמצם את הסדר, ללא הצליחו לקבע את הヅורה חיקית תליו הדור, ביוון שהויא לא סיפק את הסהורה" בלשונם. אין מה שתוכננת היהיטה בידו בטל או לצמצם קביעה יouter, אך לא עלתה בידים. אמנים מלבד זאת, האמת העוברת היא, שכך זה היה מותחית ימי ההסדר, שהחביבת היל' לא הצליחו לקבע את הヅורה חיקית מרדן זטוק'ל התעים כי במאכק זה בנגיגו למאכקים אחרים של עניינית, מן הכרה לפועל בכל דרכיהם שיתקבלו על לבם של אנשים השלטן כו גם על אש ורחוב, וכיון זטוק'ל הטעים כי במאכק זה בנגיגו למאכקים הונפה על השלחן נבשין.

שיתיישב על דעתם מרן דרשו אנו שונים מהם, כיון ששאלתם שאליהם למה הבן שלם נהרג, לא יכול לשמש כתשובה מאנו בהסביר את הדרישה לאטי עד אשר אבוא שיתישב על השלחן נבשין. וכיון שהשאלה בא מה הכרה לפעוט בלבם גם עלי אש ורחוב, וכיון שהכרה לנרגי זמנית, ושוב דחיה הרמה"בלימוד שלושה ימים רוצפים, כשבחילה התהיל את והבמושדות ישיבותי, ואה"ב העבר את הבקשה לכל עולם התורה, ושוב הרחיב את הבקשה לנרגי חמישה ימים מון זטוק'ל היה מציין על כך את הנטה לתהיל שנתיים. בgalot, בדרך של "ואני אנתנה לאטי עד אשר אבוא

הדרך, כפי שנמרשו במשך השנים הארכות בצלול של מרן זצוק"ל בקורס פנימה, וכדי לא לפגוע בрезיפות והירות הדברים, העדפנו לחתם לדברים לדבר בעוד עצם כמשנה ברורה במקום אחד בלבד קיטיעם בצוות שאלות ותשובות.

להעמיד "דאוענקעס"

"מרן זצוק"ל היה תמיד גיג ולומר, כי בדורות קודמים נתקבַּל, כי הייתה רק איתה בעיר ושנים במשפה [מתפללת], כי הייתה רק איתה בדורות לומדים, והמלמות של העיירה הייתה נקאת "דאוענקעס" כו שירעה להתפלל מותך סידור, וזה הייתה אמרה להיות השפאה של כל אב בישראל, שבתו תגדיר להיות "דאוענקעס". זו הדמות של אהיה יהודית. המתפללת ומוגרת את בניה לתורה וירא"ש ואת בנותיה ליראות שמיים.

אבל, כאשרו הגרש"ז ריגר ה"ד אמר לו פעם, כי בעוד אמו של הרובנית באשה ע"ה הייתה מלומדת ובקייה בספרי

כל יכול אותה עצרת ענק של קרוב למיליאון יהודים שהתכנסו ברכבות רוסלים בראשות מרן זצוק"ל וכל גורלי ישראל, בזעה ותפילה שישיר הקב"ה את הגירה מעליינו. ואכן לא ארכו הימים והתפילה עשתה רושם, ובסיועה דרשמא בתהלכורת הכהנות ובנהיותו של מרן זצוק"ל עד ששוב חונפה ידו של הבג"ץ לבטול זאת. וערין זקנים אנו לרחמי שמיים שנובל להמשיך גדול את בנינו וצאנינו בדרוך התורה בכל כל הפרעה".

"האם נותנים להם עדיין למדוד?"

גם באותו ימים התקופה האחרונות, אף התקופה של תיקון החוק, מרן היה שרוי כל העת בחורדה עמוקה, שמא שוב תגבר ידים של שניאי התורה בממס לבטל את בני היישובים ואת האפשרות לתلت כל אחד לשבת ולימודו ללא חשש, כפי שאכן להוונו אירע בחודש אלול האחרון כאשר בג"ץ שוב ביטול את החוק. היה זה שנה שעברה בימים אלו, כאשרן זצוק"ל אושפו במחלה קשה לע"מ חום גבוה וחולשה אינמה,

מוסר, הרי שאחותה הרובנית עלקה גראונא ע"ה אמה של אם ממן מורת גיטל פיגא ע"ה, עוד עולתה עליה והיתה בקייה בתנ"ד...

גם מההכריעו גורי הדורות הקודמים שקב המציאות השונות היום, נשים צריכות אף הן למלמוד בכתי ספר ומוסדות לימוד. עם זאת הרגיש מרן, שייחו כמה שפחת לימודים, שלא היו לימודים לשם לימודים וርישת ידע, כי דמות של אהיה יהודית היא זו שהכי קוכה להיות כבודמתה "דאוענקעס".

מרן היה חזר וואמר שוב ושוב כי תפקידה של עקרת בית יהודית הוא ליהות "דאוענקע" לגדל את הלידים לתורה, ומtower זה גרס כי הליימודים המורובים בעצם מהווים מכשול בפני התפקיד העיקרי של אהיה יהודית בחינוך ילדיה לשפחתות לתורה.

אם גם מכה עת לעשות לך', הכריעו גורי ישראל ובראשם מרן החוץ חיים י"ע, שכדי להוות טריס ומגן לכל מה שמצויר הירחוב בחוץ, צריכים ללמד את הבנות במוסדות החינוך בין לימוד קורש ובני לימודי חול, ולתת בכר לבנות ישראל כלים להתמודדות עם ניסיונות המן.

מרן זצוק"ל היה רגיל לחוזר בשם המינסק מגיד צצוק"ל, שצירק להעיר את ימי הנערות של בניית הונגה הכלכל, כפי שהשתקף בימי הארץ במחציתו. שאלנו שאלות הנוגעים לענייני הגדרות שהציב מרן צצוק"ל בחינוך הבנות, ומה הייתה התפיסה שמכונה פעול בנותאים אלו?

הדברים נענו במשנה סדרה ובבהירה לאורך כל

ושלווא דרבנן הותיק והמנוסה, הרב משה גפני, נכנס אל חדרו של מרן זצוק"ל, ובשל חלשתו הגורלה בקשתמי מהרב גפני לפניו כנישתו, שלא טריה את מרן לשוחה עמו על עניינים מעונייני השעה. אך משך ראה מרן את הדבר גפני, נזעק מטור מיטת חוליו ושאל לו בהרדה עמויקה: "מה קורה עם בני היישובים? האם נתנים להם עירין למלמד?"

זאת הייתה דאגתן, ועל כך הוא חזר בכל שנוטנו מתוך אחריות עצומה, שיתאפשר לceil אחד ואחד לגדל את בנו לתורה בלא שתורתם מעליהם סכת גיט"ח. הוא חרד לכך כדי לצל נפש מישראל, ולא הסתפק בקיטים, כשהיה חזר תמיד ואומר, שא' שנדרה שיש ריבוי לומדי תורה בעולם, עם זאת ביחס למה שזכה להיות אהיה יהודית יישראל, אסור להיות מזרצים מכך, וצריך לשאוף כל העת להגביר ולגדיל את עולם התורה ואת לגינו של מל' יראי' ד' שומר התורה והמצוות.

חינוך הבנות

בחמש שיחתא על ענייני משנתו והציבור של מרן זצוק"ל, בקשנו להעלות נושאים נוספים הנוגעים להונגה הכלכל, כפי שהשתקף בימי הארץ במחציתו. שאלנו שאלות הנוגעים לענייני הגדרות שהציב מרן צצוק"ל בחינוך הבנות, ומה הייתה התפיסה שמכונה פעול בנותאים אלו?

הדברים נענו במשנה סדרה ובבהירה לאורך כל

"קטרוג לא מלכבים עם הסברה"

לצד זה הקירוש שעת ארכות לשבע עם כל העוסקים ברכב ברכבי השתרדות. הוא ישב עם ראש ישיבות, עם ראשי ועד הישיבות, עם נציגי האצ"ב, עם שלוחי דרבנן של תנויות "גאל התורה" ובבג'ני, דבר אורי מקובל והרב אשר, וכיוון ושל מה עוד לא הונפה לומדי תורה, באלא אמר נאש, וקיים שאלי ישור ור' הגירה. כשאחד מנציגי האצ"ב הודיעו שאל' בפנוי שאלי נקים מרכזו הסברה לציבור החלון באמצעות אנסי תקשורת חילוניים שביביעו ובעבירו את עמדות היהודית החרדית, הוא אמר, "כ'י מקבלנו ממן ה'א סדרנו הי' בשם ארנונו ה'גרא", שऋוג לא מכבים עם הסברה, אלא רק עם חזוק בתורה ותפילה ומעשים טובים".

בכל אותו זמן שבו והעלו העצמות לעורר עציות ומפנין רוחב הארץ ונח"ל, ודרתו היה שלה זל בבדר שהוא יועל אלא יש השולש עליל להיק. לגבי קיום הפגנות בח"ל, הוא הסביר, ואמר כן גם בשם מרן הגראמ"ש זצוק"ל, שכאשר מביצים את השלמון מול אומות העולם בזמנו שם צדיקים אותם, הם עלולים להגביד את הגזירה, גם כדי להוכיח שהם לא חושים, וגם כדי לנוקם את נקמתם על כך שלicho בהם ויבישו אותם.

מרן חירד והבהיר, כי תקופתנו אינה דומה לתקופת הקמת המדינה, וכן נזירות חשובות אחרות שלו בזמנים אחרים, עליהם יכלו להשפיע במכונאות תעלולה שוניות. וזאת משתי ייבות, האחת שמוס שכח מדינתה הייתה בראשית צעדיה, היה אלה אינטרס לוחכיה ליהדות העולם שהיא פולעת בשם כל העם, וכך רצתה שיעורו נגדרה תעמלוה בדעת הקהלה, ודבר כוה יכול להזכיר פ"ה אותה והשניה, שככל אחד מהדורות הוא עד ה"סבא" שהיה שמר תורה ומצוות, ומtower זה ניק מכת אבירים מעש שנתן לחם להבין מה מדברים, ולכן התעמלוה יכולת היהודית להשפיע, אך בדור זה אין שום השפעה להעמליה מסוגה זה על דוחוקים מתרווה וממנוח וועל הרשעים שורצים לפגוע בעולמיים כלשהי. אפשרות לקוטר שמעשים אלה ביהדותם, ולכן תעלולו לאפשרות אחרות סכיד מרן, כי מפגון רוחב נועד לעזוק שאנו גיבוריהם ואין זו המלה מהאמנויות על חוווק וחוון של עולם התורה, אלא ההיפך היא אמירה של "הני בירוני" שזועקים לשלאון "אנחנו גיבוריהם", כמו ילד בדין בעירה שזועק למושל עיר אני לא מפחד מך. רק המתפלל המכיד בך שעת צזה היא, והוא זה שמדווד בתקופת ופועל להביע את רוע הגזירה בדריכים אמיתיים, והוא הוכיח האmittiy בירוחו שום רוח שביעולים לא ייזו, כי הוא נכנע לך"ה.

קיוש ד' כנגד חילול ד'

אמנם משלכו כל הקיין ונחיק החוק הנורא, שהגביל את מספרם של לומדי התורה, הדוק ואגדיל לקובע סנקציות פליליות ללימודיו של תלמיד, והוא הגדיל לחייב הילול ד' שכד עשיים יהודים בא"י ללימודיו של תלמיד, ובכח הרבה באתם ימים ללא הפוגה, על מיעוטם כבוד שמיים בעולם. לנוכח זאת הורה שציריך כגדוד קיוש שם שמיים בעולם, וצריכים שככל החדרים לדבר ד' יתכונסו ברוחבה של עיר לזעוק שרצוינו לעשורת רצונו יתברך, ואני רוצים להמשיך לגדל את בנינו בתורה.

להיכנס למקומות שבו יש את אותם לימודיים, כך אסור לנו להביא את אותם לימודיים אצלנו.

פגיעה באמונה זה ירג ואל עברו

אפשר מה שהיה לנו עמו רק לפני שנה בערכם של ימי ההנוכה, כשהתקיים בהוראותינו כינוס גדול לכלל בנות הסמינרים להסכמת חומרת האיסור להיליכה לאקדמיה, וביום הכנס נקבעו, שכבר היה הלווש מאוד לע"ז, וכבר התחיל החוליה הקשה שמהנתנו אושפזו ימים ספורים לאחר מכן בסכנה גדולה, שאלנו אותו מספר שאלות ביריעתו שהדברים מתוודים ומיועדים להרבה

כששאלנו מה לענות לבנות הרכזות לлечת לילמודדים
במכילותן הדרויות, שמסוגנים את חומרי הלימודים
והמטריצים. היגיון בנהוחציות, "זהו דבר אחר עם שטרויים בלבד,
ובci משום שלבדר אחר יהיה שטרוייםיל יהיה מותר
לאכול אותו?"!

כששוב שאלנו על כלאה שמקבchatת לлечת לילמודדים
 אלו בשל קשיי פרנסה, עזק מדים לבנו ממש, שזה יכול
 לקלקל באמונה וקלקל באמונה הוא יחרג ואל יעבור,
 ובכהה דבר אין היתרים. ושאלנו שוב, יחרג ואל יעבור?
 השיב לנו, כל החש של קלקל באמונה זה יחרג ואל
 יעבור, והוא על זה הספר פעמים, כשהושopic שמדוברות
 אלו שומעים מה שאסור לשימושו ודוואים מה שאסור
 לראות. אמנם כששאלנו אותו אם לפרטם דיבורים אלו,
 אמר כי בהוראה לדבים בדברים כלאה צריך והירות
 יתירה, כי לפעמים הדברים משנתנים מעניין לעניין.
 אבל בעיקර הדבר נכון הוא שכשיש החש של פגיעה
 באמונה ח'ז' וזה כרוך ביחרג ואל יעbor, וכך גם אם
 יש קשיי פרנסה גדולים אין שום התר לדבר, וצריך
 להתרחק מזה כמו מאש. ואומר דברים אלו תעדנו
 בגדישות.

כל כך היה נהוץ בדברים אלו, גם כשהשאלו אותו על ימיה להכניס בסמיירם תאומים אקוויילנטיים מוגורייל שכר, שהם מקבילות אקדמי, ולא לימודים אקדמיים, אמר שאם ייגרילו להתייר כה דבר, יבואו כבר להתייר בדברים אחרים, ואין לדבר סוף.

בכל נושאים אלו יש עוד הרבה להויסף, כגון ביחס לתכנית� עוז לתמורה שהורה למשוך את המגניע מהה כשל שתהטאש הרדר, וכן בנסיבות רבות נספנות, אך לא כאן המשגרת הרואיה לךך. לא בגין אלא לחדר את היסודות של טהרת החינוך לבנות ישראל, ומה צדיק להורות יי"ד.

"תורה בטהרתה"

זהמן שהקבינו לשינה זו מתקדם במחוורות, וגם
ההינו רוצים לשבת עדר שעוט ארכובות, בלתי אפשרי
לדבר על מכלול הנושאים שבתוכם מrown ז'וק'ל האיר
ובוינו את דרכך. אך לא פסק, עקר העתקרים במשנת
הנהגתו הציבורית של מrown ז'וק'ל היה הרחבות
גבולי וקורשת, ברמות הופכות מוקמות וה תורה עד
אין מספר, ובמיוחד בחותמו המיעוד שהשאיר על
המהפכ בדמות רשות הענק של בולאי אברבים
הפרוסות בכל ארץ ישראל לאורה ולורבה. היה
זה בבחינת החטא לעיקר, לדבר על משנתו הציבורית
של מrown ז'וק'ל, בלא להתיחס ولو בשורות קדroot.
לנושא המהוות זהה שתפס את עיקר משנת חיו.
ובקשו איפוא מאיש שיחנו לתמצית נושא זה
במשנתו של מrown ז'וק'ל.

"כֹּךְ הַתְּחִילוּ הַמּוֹרָחִי"

מצד שני, גם בפתרונות של הוספה מקצועית הוא שקל דרכות עיר שחתיר דברים מסוימים מגבלות רבות, ואחד השיקולים הגדולים ביותר יהיה לו בתוך זה, היה גם עליך יוזו תנאי העבודה של אותו מקצוע שודצים להוציאו, שהעבורה בהם תהיה במסגרת כשרה. כמו כן חקר וברך אם חמורי הלימודים יכולים להוות טהורים עברו בנות ישראל כשרות, ומתוך וזה סג'י למדדים שקשוריין בעקבין אפילו באופן רחוק לפיסיולוגיה,

והוא לא התייד בשום אופן אף שהוא שינו להתיידם. היה פעם אחת שהגיגו כמה רבניים להסביר את הדבר להתייד למידרים במקצתו מסוים מפני שאין בכך נמצאו בעלי מקצוע שומר תורה ומצוות תחתם הו. ואמר לקלורא למנהל הרב ר' זאב ולוף שליט"א, ואמר לו שהם יטנו לו טענות מטענות שוננת של "נמצא החוטא נשבר" ורק אלו שלמודרים במקומות לא כשרים יקבלו את המקצוע, ועוד, שלא ישמע לה, ולא יעשה שום חישוב של האילה בעתיד על השבעה ביום יתרון

"הערך החשוב ביותר שהבעל יכול לשאלה ללמדו"

מן היה מטעים עוד, כי בדורנו נוצר צורך מסוים
בתלמידים, שציוו שהרוחם היומני פרוץ וקשה יותר
והণיסיות מדורבים מאריך, לפיכך נוצר ההכרה אצל
הഅרכיים ונושאים שימושיים כמו שוחרת שבת בבית
המדרשה ולהיות שקרים על התורה, ואפילו كانوا
שבדורות קודמים היו יצאים לעבוד לרוכנותם, כיוון שלא
ראו ברכה בלמידה ולא התעתדו להיות מובייצי תורה
והוראה, המצב בדורנו מחייב לעשות כל אמצע ככל
יכול מהשיך בלימודו, כיוון שאין להשות את הণיסיות

ישש ברוחן בדורנו, ליעומת הניסיות שהוא עבר מזמן אף הוסיף והתבטה, שאף אם ינסם עבדות מסוימות שלכאורה לא מעיגעים במגע עם הרחוב ויש בהם פחת בסכנה, בכל זאת כיון שהיומין יש יותר רוח טומאה בעולם, צריך את כוח התורה שצונן, וצריכים כמה שיורט לומדי תורה שיזויפו קדושה בעולם. אמר רבנן כיון שאין לך לזרע נזיר אין לך גבר

מן השיב בדברים כדורבנות: יש אנשים שגדלו בקהילות שונות מנתנו, אין תלונותינו עליהם, שהרי זו הדרך שלהם לקבלו. אמם זו לא דרכנו ולדעתנו הם טועים ולעתים גם מטעים, אבל זו דרך לפיה הבנותם, אך אלו שהתחנכו במשך שנים ודורות כדי פשט על דרך מסוימת שהיא דרך התורה, והיום הם צועקים נגד אותה דרך עצמה שהם הילכו בה בשל נגיעות שונות, הרי דרך זו מובילה לאוטו מקום שהובילה להשכלה רח"ל

כשהאחד מאותם גורמים בעלי אינטלקטים, עמד במסיבת עיתונאים חילוניים, ואמר להם בצדקה גלויה, שהוא מודיע להם שלא יה' גישת חרדים בשום צורה שהיא וכל היישובים ימשיכו ועולם היישובים ימשיך ויגדל, והבהיר להם בפה מלא: "עובדים עלייכם", שכונתו על המפלגות החרדיות

להbicא פרנסה לביון, כד' שהבעלום יכול להמשיך ולשכת בבית המדרש ולהיות שוכנים בדורות.

מזור כך שלל כל אפשרות של לימודי אקדמיים, בשל העובדה שבילימודים אלו יישן בעיות גדולות זה בחומר הילימודי והם במעבידי הדיאזות, ועמד כחומר בצדקה שלא להתייר את דברם בשום צורה שהיא. זכרו לי כשהגענו מנהלים לדון בנושא הבא' שונזרה בכך שהתרבתה כמות של בנות שלצערנו יצאו ללימודים במלכולות, מכיוון שנגובה המקצועות ואיכות הלימודים בין גבואה יותר, מה שחייב לאפשרות גדורות יותר להשגת פרנסת, כשהמדובר כמכובן במלכולות הרדיות. המנלים הציעו, שאלו יתירו יותר מקצועות במסגרת הסמינרים, ובכך יפחתו הבנות הורלוות למלכולות. מזו נזק'ל הודיע על כך, וענה כיון שהცיבור גדול בלילה'ר, ולא שיידרך הבנות עוסקו בהזראה וגננות וכיווץ זהה, וזאת תוך חשב להוסף מקצועות נוספים שכיננו את הבנות לכלים לפרנסת, כדי שעולמים התורתה וכל המשיך ולהתרחב. מזור זה הקדיש מזמן הרבה מאוד זמן, והוא הרבה מעבר למזה שהיה רגיל ברכבים אחרים, ושב עשרות ישיבות עם מנהלים והרבנים האוגנים חבריו ועדת הרבניים לענייני נינוח, לצורך קביעת הגדרות של האמור והmortor בענייני זה של הויסט לימי מקצועות, וشكل בוורכה ומזור זה פיתח והוסיף לפיז' זרך השעה. זכרוני בהזמנות שנכנס אליו אחד הרבנים, חבר ועדת הרבנים לענייני הנינוח, שהוא ריה אצל גונדרליינו'ריאל, וזה הגינויו'ר ברבר הצעיר בברזיל.

גם בהקמת מקומות התורה בארץ^ק, הוא בעצם קומם
ככיוון הדיריך מקומות שאיפת לבו ונפשו לרום את
מושגי בני התורה, הן ברכישת ידיעות מkipot בענייני
ההשׁ^ס, והן בעמידה על צורות הרואה של בני הישיבות,
על אופיים ומהות הנחגמות בין בתוכי כותלי בתיה.
המדרשות, ובין בצורת הופעתם ברחבה של עיר.

כמה היה השב בעניין חכמים של בני היישובים בראשי,
שלא יגררו אחריו רוחם ולבצורת הריבור וההנאה
הרוחנית, וכמה השקיע בכך. הוא ריכר בתוככי היישובים
על מאיסט המושג של "חו"רים פותחים", שצמאר שמדובר על
זהה בא לבטח פהות על תורה ומלכות שמיים, וזה מראה על
חוק מהחיים והאמתים שהם רוקחי תורה ומצוות, גם אם
אין עשיים אסורים ממש ח' כי סופו של דבר שהוא מביא
ררביה ברתתינו

יש עוד הרבה מה לדבר על שעות רבות של הדרכות
לשכונות הקדושות ועל כל מוסדות התורה והחנין,
פעולות הקיוורובקי העולם שבהן חולל מהפך אדיר,
בככל ענייני הizziro הנוגעים לכל, מל מה שיברנו
היה קצה של קצה בדברים שנוגעים אל הכל, וביעיר
הבדי להעמיד את הדברים על ידיוקם לנוכח הדברים סוסלו
מיון

את רעתו הברורה בכל נושאים אלו של העמדת הדת בתיליה ועל מלחתנותו ועמידתו בפרץ בנושא ריבוי התורה בטהורתה והגולדלה והארdotו, אפשר ליאוות ולקבב בחלקם גדורל בשיעוריו ובאגודתו, שרים מהם כונס בהוואתו הכהונות המוריקת על כל צער ושביעל, בסדרת ספרי "מלא תחולתך" ובפרט בחיל ענייני הצביר וקובץ אגדות. הוא עצמאי בזון ועמד מואהורי הדפסת הדרברים עד לפרט הקסן שבdom, כאשר אפללו את צורות האותיות וגולם הוא אישיות בחר, וחותם את שם מעלייהם. הם ספריו, והם דבריו, באלו מוכחת דעתו רעת תורה בהירה, ואלו הם הנחיתות, לרבותיהם אזן ברוח מלכובת ופה.

דברים אלו היו נכונות לא רק למן שבו וכינו והוא זוק"ל בקשר על כתפיו באחריות כבירה ובאהבה והמלאת משא עולם התורה כולם מגדול ועד קטן, אלא הם יפים לשעתם לדורות, לגדרת תורה ולהתדריה כפיה וודרך שבה היא י"ע" פועל ועשה של תא תשכח תורה מישראל ח'ו, רך בכך נוכה שדרכו הענקי ופעיליו המרובים ימשכו ויללו אותנו עד בית הגואל, וכפי שהוא זוק"ל התבטא, "לדרוחו את ציון לה עד ראה המשיח".

השיה שאננים בא להקיצה בשל מגבילות הזמן, הותיר
אותנו עם טעם של "וד", לשמעו ולהחכים בכל מה שפועל
עשמה מזמן זו"ע שלא תשכח תורה מישראל. אך הזמן דוחק,
וומם השלושים לאבלות קרב ובא, והזיכרו הרחוב של רכבות
אלפי ישראל, ההרומים באבל הכרך, כמה לדעת על פועלות

תורתו שכתב של מון זוק"ל תלמד לדורות, זה זו שבർhashvi ים התלמיד בספרי "אלית השחר", וזה זו שבכומקס של אוצרות יראה ורעת ד', בסדרת ספרי "מלך פי תהלהך", ובכללים גם משנתו הциוריות ההוקעה בעט שמייר עלי ספריו ואגרותיו. גם תורתו שבעל פה, ובמרוכם ההוראותיו והדרכותיו במרוצת עשרות השנים שבהם עמד והודח ריך את העם, יועברנו ווועתקו לדורות על ידי אנשי אמונה, ומוהם ישלו העדרים.

עכבה למד בנעריו, והכליל אותה בכל מוסדות ישיבתו ארחות תורה", ועמד על התפתחותה המופלאה, כשהוא עצמו ביקר בה מספר פעמים.

כך היה זה הכל עיר ועיר, ואפשר לדבר יומם ולילה רק בדברים אלה, אך כאמור לא באתי לספר סיפורים, אלא רק להעמיד את יסוד תמצית משנת הליכתו של פיהם וורה את הוראותיו הציוריות, ודבר זה של הקמת מקומות תורה בכיסים על צרכי הדת בכל מקום ומוקם, היה אצל אש וראשון במעלה, מלבד עצם העובדה של הגדלת ריבוי ומידת התורה ושומരה, והגברת חילימ לتورה בתלמידו תורה והישיבות הקדושות, שעלה הדבר עצמו מנגד מורות השנימ.

"על טהרת הקודש"

כבר דברו הרבה על החזון הגודל שחוללו מסעתי
חו"ל, שבם לטלט את עצמו למקום כדי להביא
רומה את דבר התורה בטהרתה. אך הנקרה המרכזית של
כל אותן נסיעות, הייתה הוספה והגדלת מקומות תורה על
הרת הקודש.

בערך בא דבר ליר ביטוי בנסיבות נדירות, שכן מפהכה שלמה במקומות. לפניו שנגע לשם פעם אשונה, עמד על כך שהולך לתבע הקמת ישות קטנות תחרות הקודש בלא לימודי חול, לאחר שהגיע למקום, ואו שב לאסיפה עם רבינו צדקה וענסקייה, והללו אמרו לו זהה לאילך, תרבות המקום של לימודי חול חקקה מדי, כבר מושרשת בהם בזורה כזו, שלא ניתן לשנות זאת. אך הוא אמר בתקיפות שהוא יילך בכל מקום, אם רק יקימו שבויות כאלו לשם שמיים. וכן פעל שם גודלות וגזרות נושא זה.

כל דרישתו באות מסעות היו על החשיבות והחובות
חנוך את הבנים ללימוד התורה בטוהרה בלבד שום תערובת
ולול, ועל חובת האדם לדאוג שבנו יגדלו גדולי תורה,
לא להכenis בהם בצעירותם את השαιפה למיקצועות
נוןונים. זה היה המאפיין חישובי של בראש יהורי צרפת
האהיה מושדר בהם ההייפך מכך, והחותצות לא ייחרו לבוא
ששלום היישוב באرض אף הוא התמלא בוגרי היישוב
צרפת, שנפכו לבני תורה מובהקים.

באותה נסיעה ראשונה למדינת צדפת, הוא נסע בימייה סיעעה ארוכה ומתיisha של שעות ארכוט ברכבת מהירה עיר אקס לע, כן, כשורופאים הזהירו שיש בכד סכנה בשל ילו המופלג, בכדי לשנות שם תפיסת עולם מושרשת. ייתה שם במקום ישיבה של פ' הוראות גדרוני הדור קורם, למדו בתוכה לימודי חול. מן וצוק'ל הורה להקים ה מסגרת חדשה של ישיבה ללא לימודי חול כלל, וגם ישיבה הוותיקה הורה לציגם את הלימודים הכלליים

הו נסע נסעה מיויחדות עד לפנמה הרחוקה בדרום אמריקה, או לארגנטינה, לא רק כדי לורום את היהודים גולה והרוחקה עם האגדות העדר לתורה, אלא בעיקר לחזת אותן מקומות תורה על טורת הקודש, לא גדולים, רקייםים במקומות, כשהוא ראה בהם עיר ובסיס מובהק קיימים של הפוזה היהודית במקומות. בכל מקום כזו, הוא שב באסיפה מיוחדת עם ארכיל הכהלים שקיים בהם באתרים קומנות וחוקים, ודבר בלבת אש ובבדרים ממוקמי לנו, לחשיבות לימוד תורה מתוך הרחק, ושאותם ארכילים שוקדים על התורה עליהם נשען ועומד כל קיום היהדות אותן מקומות.

בשאנו מגיעים להלך זה, הרב שפירא אין בור ראת מילותיו, הדרים קולחים במישרין, הלא הבול גלי וידוע, שום דבר כאן אין בו נבדך חסיפה מרועישה, גם אם עובדה כזו או אחרת עוד לא סופרה לדור, אך הדבר שעומד מאכזרותה, סגן בדור ובדור גלען.

בכל מקום ולכל אברך

הרב שפידא: "ניתן לומר בצורה ברורה, שמרן זצוק' מסר נפשו כפסחון על הוספת מקומות תורה, ובמיוחד בכל הנוגע להרבות قولלים לאברכים, כדי שיוכלו להישאר בתלמודם, וגם כשהירה באפיקת הכוורות ממש ומיתר חוליו, לא חסר בכלל פעולה ישכלה הייתה להוציא בנוasa

לאחר שכך נפתחה ביזמותו ובעדותו המילא רשות כוללים בבל רחבי הארץ, שלמורב האלפי ארכיטים, מרו לא אמר לכך ד'. ממן לא הסתפק בכך שיש כולם המודעים לבני עלייה ברוכי כישרונות, וכשהוא שאברכירם רגילים עדין מהפשים מסוגות לימודים ומתקנים בכך, הורה והואיוו פיתוח עוד רשותות כוללים, ועוד ועוד פיתחת כוללים בכל מקום ומקומם.

מן זוקן' וראג לך שככל עיר ועיר שיש בה קהילה חרדיות, שלא היה אברך של לא יכול למצוא עצמו מוגרת של כלל, ולא נח ולא שקט עד שככל מקום ומיקום היה מספיק כוללים שככל אברך יכול למצואבו את מקומו. ברא בברם מן זוקן' הורה והונחה ופעל בעופעל דיין, שככל ישוב ובכל מקום בו יש קהילה חרדיות, שהיה במקומות ישיבות קתנות לצערירים וישיבות גורלות למוגרים יותר. והתבטא על כב, שכשם שהוא לדור בעיר שאין בה רופא, כך אסור שתהייה עיר ומקום יישוב לא יישוב בה ייושב.

את הרגמות הבולטות לכד היהת הנוגע ליישוב עפלה, שהעליו בפניו את הדעתן לייסד בה קהילה חרודית בשל האופשרות של מציאות מקום מוגנים בויל. מזמן צוק'ל הרה שלפני שיזאים לדרך להבא את אברכים לנורם במקומות צידר להקים בה ישיבה, ורק לאחר מכן אפשר להקים בה קהילה, וכך ליווה את התפתחות הקהילה, מהותה היה אכן שואבת לבני עלייה, שבהמשך גם קיימים מכוחו מספר כלילי אברכים".

"בלא ישיבה אין זה שם של עיר חרדי"

לאחר שהוקמה העיר אלעד, הורה לשוחהך רדכון הרב יעקב אשר, שכיהן באותה תקופה בסגנון וראשות העיר, שעליו לדאוג להבטחת ישיבה למקומם, ואמר על כך כי "לפנינו שישיבה מ מקום, אין לה שם של עיר ודורות". וביקש מירידנו הבלתי נשכח נאמן ביתו הרה"ג רבי יצחק לויינשטיין זצ"ל, שיפעל לזרוך כך, ואכן הוא החל מראש ישיבה לראש ישיבה להציג את העתקת הישיבה לעיר אלעד, כדי שתשפיע על התפתחותה העיר. לאחר שנים רבות וכמה העיר שמרן הקים בה בערוב ימי איט ישיבתו הקדושה "תורה בתפארה" המהווה מגדלור של תורה לא רק לעיר אלא אחד ממקומות התורה הנודעים והנחשים ביותר.

כך גם משהתברגרה מעט האוכלוסייה במקום, והגיעו בחורים לגיל של ישיבה קפנה, ונוכח בכך שרבים שלוחים את בניםיהם ללימוד בעידן בירק, הורה לנאמנו ושאר רוחו ירידנו הרב יעקב וירוב'ינסקי, להקים במקום את היישבה הקטנה שאוთה קרא "תורת חסיד". על שם הישיבה בבריסק

ברכות הלו' ושהחיינו ביום העצמאות

מאთ
הרבי עובדיה יוסף

הקדמה

בפתח דברי בבואה לזמן בשאלת ברכת ההלל ביום העצמאות של מדינת ישראל, וכן בשאלת ברכת שהחיינו על עצם היום הזה, הוא ים ה' באיר מדי שנה בשנות ברצוני להציג תחילה כי מדינת ישראל ועצמאות שלטונו עם ישראל בארץ הקדושה, הנם בעלי חשיבות היסטורית ודתית מדרגה ראשונה.

לאחר פאלפים שנות גלות לעמנו הנדכה והנרדף בארץ הנכר, זכינו לשוב לארצנו הקדושה תחת שלטונו עצמאי במדינת ישראל, שלטון ישראלי והוא שאיפשר ונאפשר בעזה"י לאחינו הפוזרים בכל קצו' חבל, לעלות לארצנו הקדושה לבנות ולהבנות בה, ללא כל תגבלת, מז אלה כעב תועפינה וכיענים אל ארובותיהם, בניד מרוחק יימאו ובנותיר על צד תאמנה. והארץ מתפתחת בקצב מהיר ומsegנת מבחינה כלכלית, יושרשו מדבר וציה ותגל הארץ ותפרח כחכלה.

שלש פעמים זכינו בעזה"י לניצחות נפלאים על אויבינו האוימים להכחידנו, במלחמה הkomמיות, מבצע קdash ובמלחמה שששת הימים, ראו כל אפסי ארץ את ישעת אלהינו. ובתלתא הווי חזקה. לא עבד רחמנא ניסא במדוי, ולז חפץ ה' להמיתנו לא הראנן את כל אלה. וסימנא מילתא היא, גם לקריאת הבאות, שעוד יוסף ה' ידו להראותינו את ידו וורעו הגטויות, אז יאמרו בגוים הגדייל ה' לעשות עם אלה. הינו *ש machim*.

שאמר, וזה בטוב ירושלים: מדינת ישראל כיום היא מרכזו התורה בעולם כולו, מתוך רבבות אלפי ישראלי תושבי המדינה, בן ירכו וכן ירצה, בצלת של המדינה יחסין כעשרים ושניים אלף בחורים יקרים מטובי בניינו העסקיים בתורה יומם לילה בישיבות הקדושים, בכל רחבי הארץ, דבר זה מוכיר לנו מאמר חז"ל (*יבמות סד א*), ובנחיה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל, מלמד שאין שכינה שורה על ישראל בפותח משני רבעות ישני אלפיים. ומהם יתד ומהם פנה, שעתידים הם להיות גזרלי ישראלי רועיו ומנהיינו. הם חסימות אפרים והם אלפי מנשה. ובמקביל לפמליה של מעלה שנאמר: רכב אלף רבותים אלפי שנאן. וזאת מתוך שי"ב ישיבות, אשר בכל רחבי הארץ, רמו לדבר: עלית למזרם שבית "שי", שנדרש על מתן תורה.

וכל זאת מלבד עשרות רבבות משלומי אמוני ישראלי שמחכים את בניםם בחינוך תורני דתי ברמה גבוהה. זאת בוגותיהם על טוהר הקדש בצדקה ובקדשה האופיינית להם ישראל, כל רוחאיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'. ובהתאם להבטחת תורהינו הקדושה, כי לא תשכח מפני זרע. כי יתן ה' ומה יוסיף לעמו ותחולנו.

ואף אצל דלת העם והמנצץ אנו מוצאים אוזן קשבת ונפשם שזקקה וכמאתה לשימוש תורה מפני גזרלי ישראל. ומתגשים לעיגנו החזון וצפלא: הנה ימים בהם נאם ה' והשליחתי רעב הארץ לא רעב לחם ולא צנאה למשם כי אם לשמע את דבר ה'.

אמנם אין לכך כי ישנים לדאבורנו צללים ובים המיעים על שמחתיינו, אולם מעט אחר דזחה הרפה מן החושך. עד שיטוח היום בביאת משיח צדקו ננסו הצללים, ועלינו יוחה ה' וכבבוז עליינו ייראה. מרצני לדzon איפוא רק מבחינת ההלכה של קביעת ברכות ביום העצמאות, היינו ברכות הallel, ובברכת שהחינו, שהיא בעיה הלכתית טהורת.

בדין ברכת הallel ביום העצמאות

עד תי' ואתבונן אם יש לומר הallel בברכה ביום ה' באיר, שהוקבע ליום חג העצמאות של מדינת ישראל בארץ ישראל, או לא?

א) בפסחים (קי' א) חנו ריבנן, הallel זה מי אמרו, נבאים תקנו להם לישראל שייהיו אמורים אותו על כל פרק ופרק, וכן על כל צרה שלא תברא עליהם, ולכשנוגאים ממנה יהיו אמורים אותו על גורלם. וכותב בהלכות גוזלות (הלו' לולב לה סע"א): „הא דאמרין (עדכין י' א) שמנה עשר יום בשנה יחיד גומר את הallel, לאו יחיד ממש, אלא כל היכא דלא כניפין כלוזו ישראל, יחיד קרי להונ, והוא דקא מפיק להונ בלשונו יחיד, משום דcad כניפין כלהון ישראל ובמי' למימר הallel כל יומא על כל צרה שנגאלין ממנה אמרוי“. ולמדנו מהבריך קדשו שתיקנת הנבאים הייתה זוaea באfon שהצורה באה על כל ישראל, וכשנוגאים ממנה יהיו אמורים הallel על גורלם ועל פדות נפשם. וכ"ע החותם סוכה (מד ב): „זה דנקט י"ח יום שיחיד גומר בהונ את הallel וט", דאפילו ציבור שאין שם כל ישראל קרי להו, משום דאמרין בערבי פסחים (קי' א) נבאים אמרתו ותקנו להם לישראל שהו אמורים אותו וכי על כל צרה וצירה שלא TABא עלייהן, וכשנוגאים אמורים אותו על גורלהן, ולכך נקט יחיד, דכי ליכא כל ישראל, אין גומrin אותו אלא באלו הימים, אבל לגאולת כל ישראל אמורים אותו לעולם. והא דתגניה הtmp בתעניית (כח ב) יחיד לא יתחיל ולא תחיל גומר, כי ליכא כל ישראל קרי ליה יחיד, אםיל' צבור אם נגאלן מן הצורה ותחלו הי' גומrin אותו. ור"ת טריש לא יתחל בברכה". וכ"כ תלמיד ר' יונה (ברכות יד א) בשם ר"ת, „שביקר הallel נתקון על כל צרה וצירה שלא TABא וכו' שבעה שהיה לכל ישראל צרה היתה הקב"ה עושה עמהם נס, היו עושים יו"ט והוא אמורים הלו, וחיבין לברך על קרייאתו, אע"פ שלא היו גומרים אותו, ועiker התקינה לא היה אלא בסב שבעה לכל ישראל וכו', אבל בסב שנעשה לייחיד לא התקינו לומר הallel, ומה שאמרו יחיד לא יתחל, ר"ל כשנעשה נס שלא בכנופיא דכל ישראל לא יתחל לברך על הallel וכרי דאפי' צבור נקראין יחיד, דכל היכא דלא היו בכנופיא דכל ישראל יחיד מקרו, וכן נמצא כתוב בה"ג". וכ"כ הר"ץ בן גיאת במאה שעריהם ח"ב (הלו' הallel עמ' ד), דהא דאמר יחיד גומר את הallel, לא יחיד ממש הוא, אלא כל היכא דלא כניפין כל הלו' ישראל יחיד קרי ליה, והיכא דכניפין כל הלו' ישראל עיגן למימר הallel כל יומא על כל צרה שנגאלין ממנה. ע"ש. וכ"כ הסמ"ג (בריש הלו' חנוכה); והמניג (הלו' הallel את לו); ומהזוהר ויטרי (עמ' קצד) ע"ש.

מכל הגי אשלי רבבי ילפינן שלא קבוע חז"ל לומר הallel על גורלם של ישראל אלא אם כן היו כל ישראל באותה צרה ונושאו ממנה, אבל צבור או אפילו מדינת שולמה של ישראל שנגאלן מצרותם, אינם רשאים לקבוע הallel ברכות, אבל נכוון לומר הallel בלבד ברכות. וכמי"ש רביינו המכאיי (פסחים קי' א): „שכל יחיד שבאה עליו צרה ונגאל ממנה, אכן צבור שנעשה להם נס ונגאלן מצרה שבאה עליהם, רשאים לקבוע

היל לעצם בכל שנה ושנה, אלא שאין מברכים עליו, אך היה יסוד נבאים לאומרו על כל צורה כשנוגאלים ממנה". ונראה דס"ל בדברי הראשונים הנ"ל, וכן כתוב שאין מברכים עליו ממשום דברינו שבעשה נס לכל ישראל, כדי לקובע חובה. ומכל מקום רשאים לומר היל בלבד ברכה, ואין בו מה שאמרו (שבט קיח ב) האומר היל בכל יום הרי זה כמחרף ומגדת, כיון שאמרו על נס, תעמש"כ בשווית יביע אומר ח"ה (חאו"ח ס"י לה), ע"ש.

ב) איברא, דלא כaura קשה מנגש תנווכת, שלא געשה הנס אלא לתושבי ארץ ישראל בלבד, רעל"ז קבעו חז"ל לנמר היל בברכה כל שמנת ימי חנוכה, מדי שנה בשנה. וראיתי להגאון רבי יונה נבון בס' גט מקשור (קלד ג) שעמד בזה ע"ז הרא"ם בתוספותיו על הפסמ"ג היל' חנוכה, וחירץ, שמכיוון שהיו רוצחים האיברים להחריב את בית המקדש צרת כל ישראל מקרי, וכשנזכרו את אימ賓יהם היוגנים והחויריו עטה להונאה בטහרת היכל והמקדש הצלת כל ישראל מקרי, עיין תקנות הנבאים, וכן תקנו לגמר הילל בברכת עכת"ד. ולכאורה נראה כי סידר לדבריו ממש רב נטרונאי גאון, וחובב בת' דאשכול (אלבך, עמ' קמב) „הא אמרינן בערכין (י) א"י י"ח ימים שהיחיד אומר בהם את הילל, האי צמוד ייחיד נזא, ורקרי ליה ייחיד ממשום שכיוון שהרב בית המקדש ובטלו ذקרבות, ועייר שירה על קרבנות נתקנה (פסחים סה א), קרי לצבוד ייחיד, והו לזו צבוד ייחיד שוין לעניין היל של י"ח יומ". ומש"ה בנס חנוכה שהיה ביהמ"ק קיים ראוי היה לומר שירה על הקרבנות, דהו"ל צמוד שאמרים שירה על גואליהם, משא"כ לאחר חורבן בהמ"ק בעינן שייהו כל ישראל בכנופיא. והוא אמרת שמ"ט בן זורה בת' צדה לדרכ (היל' חנוכה קללה ד) כתוב, ואחד בגמרא שבטלת מגלת תענית, והניזוח חנוכה ופורים לפ"י שהיו בהם הניטים לכל ישראל או רובם, וקבעו בחנוכה היל גמור וכו'. ובפורים מקרה מגילת ע"ש. ומיהו בכתומות (כח ב) אמרינן כי אסקינהו עוזרא לא כולהו סלוק, ופירש רשי": „רובן נשארו בבבל, דכתיב כל הקהל כאחד ארבע רבו". ע"ש. ולפי זה מה שפירש רשי" (פסחים שם) אמרים אותו על גואליהם, כגון חנוכה, על כרחך שרוצה לומר דברי מדור"י נבון שכיוון שהיה ביהמ"ק קיים ועיini כל ישראלי נשואות אלו נחשב כאלו געשה לכל ישראל (וכ"כ מרן החיד"א בשווית חיים שאל ח"ב ס"י יא, שכונת רשי" בזה למעט היכא שלא געשה הנס לכל ישראל).

אולם אפשר לישב חביר הצדה בדרך ע"פ מ"ש התוס' (גיטין לו ב, סוף ד"ז) בעומן) שאע"פ שלא עלו הכל בימי בית שני כיון שהיו שם מכל היב' שבטים שפיד קרינון כל ישביה עליה. ולכן נdag היבל בימי בית שני. ע"ש. וכ"כ דרא"ש בתוס' לנדה (מו א) ע"ש. וחויב שפיד כאילו רוב ישראל שם. וע"ע לוגאנן מדור"י רוזין בשווית צפנת פענה ח"ב (ט"י ח) שכ', שהטעם שלא אמר חזקיהו שירה במפלחת שנחריב וצbero, מפני שכבר גלו עשרה השבטים ורוב ישראל לא היו בא"י (וכמ"ש ג"כ התוס') סנהדרין לו א, ד"ה זהה חזקיהו) ומכוון שלא הייתה התשועה לכל ישראל, לכן פטר עצמו מלזר הילל, וכמ"ש התוס' (סוכה מד ב) שוגבאים תקנו היל כשהיה שם כל ישראל, ע"ש. ונראה דה"ט שלא הסכימו עמו (כמובואר בסנהדרין צד א), מפני שעדיין היה ביהמ"ק קיים, אשר לאוירו חולכים כל בית ישראל, וחוויב שפир נס שנעשה לכל ישראל, כההיא דחטכת. ועיי' בשיר השירים הרבה (פ"ד ס"י ג): „ראו היה חזקיהו לומר שירה על מפלחת שנחריב, דכתיב (דברי הימים ב לב כה) ולא כגמאל עלי' השיב

יותוקיהו כי גבה למג', את חמיה חוקיתו מלך צדיק ואת אמרת כי גבה לבו? אלא גבה לבו מלומר שיריה, אמר לו ישעיהו, זמרו ה' כי גאות עשה, אמר לו כבר מודעת ואת בכל הארץ". ע"ש. ועיי' בס' דברי אמת (דרושה דיא ב). ומעתה נראה שאם כי נעשה לנו נסים במלחמה הקוממיות שהצילנו השיעית מידי אויבינו ושונאינו שזמנו להכחידנו, וה' הופיע עצמן, כי גבר עלינו חסדו, אך כיוון שלא היה הנס לכל ישראל, אפשר שנכוון לומר היל, אבל בליך ברכה. כמו"ש המאירי וכל הרשונים דבנ"ל.

ג) ועיינא דשפир חי למן החיד"א בשוו"ת חיים שאל ח"ב (ס"י יא), שנשאל בעיר שנעשה לישראל נס שניצולו מצרתם, אם יש להם לומר היל, והביא הסוגיא דפסחים התנייל, והעיר שהרי"ף, הרבמ"ס והרא"ש השמייטו דין זה, ולא כתבו שכادر הצבוד נושאים מצרתם צרייכים לומר היל, ולכון כתוב שנ"ל דס"ל להרי"ף והרבמ"ס והרא"ש שתקנת הנביים הייתה לכל ישראל דוקא, וזה דיקי דברי רש"י שכ' שאומרים אותו על גואלם כגון חנוכה, ומאי קמ"ל במ"ש,,כגון חנוכה", היל הדברים פשוטים שאם באה עליהם צרה ונושאו ממנה יאמרו היל, ומה היה חסר לנו להבין עד שהוזכר לשיסים,,כגון חנוכה", אלא ודאי נראה שכונתו לומר שלא ותקנו אלא כגון חנוכה שהיה או תשועת כל ישראל, אבל עתה שאין עם ישראל מפhor ומפורד ואתרחיש ניסא לקהיל ישראל בעיר אחת או במדינה אחת בזה לא תקנו הנביים לומר היל, וזהי ג"כ דעת הרי"ף, והרבמ"ס, והרא"ש, שלא הביאו. ובזה ניזא לנו מה שמצוין לכמה עיירות ומדינות שנעשו להם נסים שניצולו מצרתם, ולא קבעו לומר היל. אמנם המאירי (פסחים שם) כתוב שיאמרו היל בליך ברכה. וכן שמענו שהר"ג מהור"י פיאמיתה ז"ל תיקן בקהל עדתו לומר היל שניצולו מצרתם. ונראה שס"ל כהמאירי הגמרא דפסחים. אבל לדעתינו נראה שלא מוכח כו' מהפוסקים ז"ל, ולא ס"ל כהמאירי ז"ל, והכי נקט רבני ישראל מדורות ראשונים ואחרונים שלא תקנו היל בתשועת נפשם מיד שונה. וכ"כ התוס' (סוכה מד ב) והסמ"ג בהיל' חנוכה, שלא תיקנו היל אלא בתשועת כל ישראל, ע"ש. ובס' חרדים הביא מ"ש הרmb"ס שכשר ניצול מצרה כשהיתה סעה גדולה בים, קיבל על עצמו תענית באותו יום, ולמחרת שמחה ויזם טוב. לו ולזרעו אחרים. ודבריו הראת לדעת שלא תיקן לומר היל אף' ללא ברכה ובידלוג, אלא דס"ל כמש"כ, עכת"ד.

והנה מה שדייך ממן החיד"א מדברי רש"י (פסחים שם) כגון חנוכה, על כרחך שכונתו כמו"ש רבו מהר"י נבון היל, שאע"פ שלא היו שם כל ישראל או רובן, כיון שבהמ"ק היה קיים אשר עיני כל ישראל נשואות אלין, נחשב כאילוץ היו שם כל ישראל. ובמגילת (יד א) ת"ר מ"ח נביאים עמדו לישראל ולא הותירו על מה שכותב בתורה אלא מקרא מגילה ונר חנוכה, מי דרוש, קל וחומר, מעבדות לחיזות אמרינו שירה, ממות לחיים לא כ"ש (ובטורי ابن שם כ' דשירה היינו היל ביום א' של פסח, שהוא זמן יציאת מצרים, וס"ל כההיא דפסחים (קיון א) נבאים שבתם תיקנו לישראל שהיו אמורים אותו על כל צרה שלא תבוא עליהם, ושיהיו נגאלים יהיו אמורים אותו על נגאליהם). וכ' הריטב"א בחידושים: ,,ורובנן דתוקן בתר הכי נר חנוכה ייל דסמכו נמי אהאי טעמא". וקשה דהיא בחנוכה לא היו נס לכל ישראל, ועייל דס"ל נמי כמ"ש האחرونים היל דנס חנוכה חשיב לכל ישראל מפני שהיא בהמ"ק קיים. ולפאותה יד הדוחה נטוית, דהיא אמרינו בהוריות (ג א) א"ר אשי ובחוראה הילך אחר רוב יושבי א", שנא' ויעש שלמה את הרג וכל ישראל עמו, קהיל גדול מלבוא חמת עד נחל

מצרים, לפני ה' אלתינו, שבעת ימים ושבעת ימים, מכדי כתיב וכל ישראל עמו, קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים למה לי, ש"מ הגי הוא דאקרי קהל, אבל הנך דחו"ל לא אקרי קהל (ופי' הגאון הרוגזיבי בצתנות פענח שם היהת הוראת הספהדרין לאכול ביום הכהנים לרجل חנכת בהמ"ק, כדאמר'י במ"ק ט א), וא"כ י"ל שנס החינה שנעשה לירושבי אי', השיב באילו נעשה לכל ישראל, שלא משג Hindן כלל ביושבי חוויל. ברם בקושטא נראה שלא נאמר כן אלא לעניין הוראה, דכתיב ונעלם דבר מעניין הקהלה. משא"כ בשאר עניינים.

וכן מתבאר מהברី מרן החיד"א בס' שער יוסף (מט ע"ד), שהביא קושית הרב באර שבע (הוריות ג א) אהא דרב אשי הנ"ל,-DDILMA קרא אתה לעניין עשיית פשת בטומאה שהיא מצחה, וכתיב החט ושהטו אותו כל קהל עדת ישראל, ותולוי הדבר ברוח הקהלה, ואמאי אמר'ו בירושלמי, לטומאה הלך אחר רוב הנכסים לעורה. ותירץ השער יוסף, דשאני הוראה דחייב בה קהל בעצם הדין שאנו דנים עליון, דהינו שחתאו צבור בהוראה ב"ד, אבל גבי פסק הנעשה בטומאה לא כתיב קהל, דכי כתיב קהל לגבי שחיטת הפסח בכלל כתיב, ולא לגבי הפרט שאנו דנים עליון כשהציבור טמאים מש"ה אולענו בתר רוב הנכסים לעורה. ע"ש. ולפ"ז כ"ש היכא דלא שירך טעם זה כלל, שלא נאמר קהל בעניין אמרית הלל, שאו בודאי דלא שנא בין יושבי אי' לירושבי חוויל. ע"י בירושלמי ברכות (ר"פ הראה) מהו שיברך שעשה נסائم על נסי שבטים, למ"ד כל שבט ושבט אקרי קהל צריך לברך ולמ"ד כל השבטים קרואים קהל א"צ לברך. וחב"ה (טי' ריח) הקשה מכאן על רבינו יונה שכטב שאין לברך אלא על נס שנעשה לכל ישראל או רובם, והוא קי"ל בהוראה דשבט אחד אקרי קהל. ותירץ הרבה יד אהרון שם דס"ל דהש"ס DIDON פליג על הירושלמי בהא, דילפינו להאי מילתא מההיא דיתרו דזאי נס של כל ישראל, אלא תלי בקהלה. ע"ש. וע"ע במראה הפנים (ר"פ הראה) ובשער יוסף שם. ובישועות יעקב (טי' ריח סק"ג). ואכם"ל.

ד) ויש להוסיף עוד טעם שאין לברך על ההלל ביום העצמאות, הגם שזכינו בעזה"י להתגבר על אויבינו ושונאינו שהיו רבים ועצומים, ומצוידים במיון הגשך והתחמושת ולמחרות הכלימה כרעו ונפלו, כי הנה בהגחות מהר"ץ חיות לשבת (כא ב) העיר במ"ש בגמרא שם, מיי חנוכה (ופרש"י, על איזה נס קבעה), ומיתתי הנס של פר השמן שלא היה בו להדליק אלא يوم אחד ונעשה בו נס והדליק שמגה ימים. ולכון קבועים ימים טובים בהלל ובהודאה, ולמה לא אמרו שהוא ממשום נס הנצחון של המעתים כנגד המורדים במלתמה, כמו שאנו אומרים בתפלה, מטרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעתים וכו', אלא הטעם ממשום שנס זה אינו יוצא מגדר הטבע, שאין אומרים הילל על נסים נסתורים אשר הקב"ה עשו עמנו בכל עת, משא"כ נס פך השמן שהוא יוצא מגדר הטבע, ולכון תקנו הילל בימי חנוכה (וכ"כ בכתבי מהר"ץ חיות בקונטרס דרכי משה חט ב). ולפ"ז הוא הדין בגין נס שוכינו בחסדי הש"י לתנצח את אויבינו הרבים והעצומים, כיון שלא יצא דבר זה מגדר הטבע, וכמ"ש ג"כ הר"ן בחידושיו לחולין (צחה ב) שכן מנהגו של עולם שנים או שלשה אבירי לב יניסו הרבה מן המופתדים וכו' (והובא ג"כ בכסה משנה בהל' ע"ז פ"י א ה"ד). לפיכך אין מקום לתקן לומר הילל במראות מדי שנה בשנה על נס כותה.

וכיו"ב כתוב רבינו חז' אבודהיהם (בähl' ברכות שע"ד) בשם רבינו אשר

מלואיל, שאין לברכ שעה לי נס במקום זה, אלא בנס שיצא ממנג העולם, אבל אם חונפלו עליו שודדים ובא לידי סכנה וניצול, וכל כיוצא בו, א"צ לברכ שעה ל' נס במקום זהה. ואם תאמר דורי פורים שזה נס כמנהג העולם וمبرכים שעה נסים, י"ל החטם גמי חшиб יוצא ממנג העולם, שהרי בטל כתוב מלך הייפך דת מס ומיד, ועוד שהוא קרוב לשמנים אלף מבני אומתו בעבור אהבת אשה אחת, ואין זה מנג העולם וטבעו. ובתגובה שאנו מברכים שעה נסים אנו אלא משום פר השמן שנעשה בו נס שהدلיק שמנה ימים כמעשה אליזא ואליישע (וכן היא בלחם המודות ר' ר' תרואה, וכ"פ בש"ע ס"ס ריח). והיה שי"ל כן לעניין אמרת היל' בנס כוח שאינו יצא מגדר הטבע. וכן אמרת שחוזל אמרו לאגבי נס פורים (בחולין קלט ב), אסתור מן התורה מנין, ואני הסתר אסתור פני (וכתב הרמב"ן דברים לא י"ח, דתנית הסתרת פני הנגולה וע"ע בישושות יעקב ס"ס חרצת). מכל מקום ודאי שלא היה בדרך הטבע, וכמ"ש הרא"ש מלוניל הנ"ל, וכ"כ בארכות חיים (היל' פורים אות ז), שבשעה שנקללו ועמדו על נפשם להרוג בשונאים חמשה ושביעים אלף, ואיש לא עמד בתניהם, וזה היה בלי ספק נס ופלא גדול אין כמוו, שלא העינו שום איש לפגע בהם, ולא נפקד ממנו איש, ע"ש.

גם בס' מטה משה (ס"י תתקעוו) כתוב זו"ל: „ואית למה קבעו חנוכה על נס השמן ולא על שאר נסים שנעושו שניתנו ובים ביד מעטים וכו', י"ל שאוותם נסים יש פתחון מה למשעים לזרם שמקורה הוא ולא ה' פועל כל זאת חיז', כי לפעמים יקרה צנין כוח שיפלו רטם ביד מעטים לאיזו סבה, אבל נס השמן אין שום צד לזרם שמקורה הוא, וכולם ידו ויאמרו כי מאית ה' הייתה ואת היא גפלאת בעינינו, ולכון קבועם ימים טובים בהיל ובהגדאה". וע"ע הצד לדרכ (קללה ג"ד). ע"ש (ועי' בדורי רבינו הרמב"ן בסוף פרשת בא). וכ"כ הפרי מגדים (ס"י חרע' משbezות ותב סק"ג) שברכת שעה נסים בחנוכה היא משום נס השמן בלבד ולא על המלחמה, כי נס לא נקרא אלא כשהוא ניכר שיווץ חוץ להיקש וטבע העולם, אבל במגילה היה נס מפורסם ע"י כמה נסים שנעושו בליל ההורא וכו', ולא היה כלל על צד הטבע בשם עניין. ע"ש (אך הפטמא עצמו במשbezות זהב ס"י תרפב סק"א לא כתוב כן, ע"ש).

ומעתה במלחמות הקאמיות שהנס היה דרך הטבע, כי כזו וכזה אכללה החרב, וכי נסחות יקרות נפלו במערכות ישראל, אם כי בסוטו של דבר תhalbוט לא ליתברך כי לא יטרוש את עמו בעבור שמו הגדל, ובגר ישראלי, מ"מ אין הדבר חורג מדרך הטבע, ולכן אין לקבוע ע"ז היל בברכה. ואמנם לכארה יש לסתור דבר זה מפרש"י דפסחים (ק"ז א) „אמרים אותו על גואלם בגון חנוכה", ברם הא לא תברא, שע"י הנס של פר השמן סופו מוכיח על תחלתו שהכל בהשגה נפלהה של השיז'ת. ועוד י"ל שכונות ריש"י על אותה שעה שניצולו מהצורה ונגלו ממנה, אבל לקבוע היל לדוחות מדי שנה בשנה צרייך להיות נס היוצא מגדר הטבע. אך לא משמע לנו מפירוש רש"י (תענית כ ב, ד"ה מנג אבותיהם בידיהם) „אבל היל דחטכה ודאי דודי מעדת", שכןון שנביאים תקנו שהיו אמורים אותו ענ' כל צורה שלא תבא עליהם לשנוגאים ממנה יהיו אמורים אותו על גואלם, כדאוריתא דמי". ומוכחת שגם התקנה לאומרו בכל שנה חי מתקנת הנביאים. והחטם סופר (חאו"ח ר"ס רח ובחו"ד ס"ס רלאג), ס"ל שימי חנוכה וטורים הם מן התורה מכח הק"ו שאמרו (מגילה יד א) מעבדות להירות אמורים שירה, ממות לחיות לא כ"ש, ומוכחה שם דהינו בכל שנה ושנה.

אולם הגאון חנץ"ב בס' העמק שאלת (וישלח ר"ס כו) כתוב, דהך ק"ז דאמרינו מגילה (שם), היינו זיקא באותה שעה שנגאלו, אבל לומר בכל שנה ושנה והוא רק מדרבנן, ודלא כהחת"ס, ע"ש. וכ"כ הגרי פרלא בס' המצוות לרביינו סעדיה גאון ח"א (רנ"ט ב'), ושכו מוכח מדברי תסמא"ק (ס"י קמו) שהלל על הגט אינו מהתורה אלא באותה שעה, אבל לדורות הוא רק מדרבנן. ע"ש.

ה) ומלביד כל זה יש לומר כי הן אמנים רבים ועצומים מגדולי ישראל ורואים בהקמת המדינה, אתחלתא דגאולה", וכעין מ"ש הירושלמי (ריש ברכות), "ר' חייא ור"ש בן חלפטא הו מהלכין וראו אילית השחר שהיה בוקע אורה, א"ל ר"ח לר"ש בן חלפטא, ברבי לך היא גאותך של ישראל בחלה קימעה כל מה שהיה הולכת היא רבה והולכת, מ"ט כי אשב בחשך זה אור לי". והגר"ם כאשר שליט"א בספزو התקופה הגדולה (עמ' שעד—שעה) הביא כרוזו בשם, "דעת תורה", שהחותמים עליו כמעט כל גודלי הדור, וקוראים את הקמת מדינת ישראל כמיוער אל דמנוחה ואל הנחלה, זו מכל מקום הואריל וудין רבה הדרך לפניו כדי להגיע אל דמנוחה ואל הנחלה, זו מבחינה מדינית וצבאית, וזה מבחינה מוסרית ורוחנית, לפיכך אין חייב לגמור ההלל בברכת. וכמ"ש בירושלמי (פ"י דפסחים ה"ז), בפרוע פרעות בישראל בהתגדר עם מלכו ה', התנדבו ראשי עם, כשהקב"ה עושה להם נסائم, תהיה אומרם שירות התיבנו והרי גאות מצרים (יש לא אמרו שירה תיקף כשיצאו ממצרים אלא על הדם, קרנו העדה), שנייה היא שהיא תחלת גאותך (שהיא היתה רק תחלת גאותך ולא גמלה הנגולה עד שייצאו מן הים. קה"ע). ואף כאן מנהגי צבאות ערבים למרות התבוסות והכשלות שנחלו, עודם מאימים השכם והערב לצאת למלחמה נגדינו, וממנגנים בחרבותיהם ובקשתותיהם, חרבם תבוא בלבם וקשתותם תשבRNAה. אני שלום וכי דבר מה למלחמה. וכמה מדינות נאוות שהוא נחשבות כידיזיות לישראל, פנו עורף ולא פנים במלחמות שערכו علينا, מלחמת הקוממיות, מבצע קדש, מלחמת ששת הימים, מלחמת ההתשה, לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגן. וחוזינו תכלינה עינינו אל ישועת ישראל האמתית ע"י צור ישראל וגואלו שם נפשנו בחירות ולא נתן למות רגליינו, לו לא ה' שודיה לנו אווי חיים בלעונו. ו מבחינה רוחנית, אשר יריד ירידנו אלף מעלות אחורינית, זעדים אנו להתקדרות מוסרית מדינית, המתירנות גוברת וההתקדרות משתוללה בראש כל חוות, חסר צניעות, בגדי פריצות, ספרי פורנוגרפיה, וסרטי קולנוע מבישים, חילולי שבת בפרהסיא, פתיחת איטלייז טריפה בממדים מבהילים, ועוד כהנה וכחגט, על הכל שמאות אלף ישראל מתחנכים במוסדות אלה לא יכילה המים, ונתקיימה נבואה ישעיהו (ג ה). ירhabו הנער בוקן והנקלה אשר לא יכילה המים, וכדרשת חז"ל בחגיגת (יד א), ובעקבות משיחא חוצפה ישגאג, עמא דארעא בנכבד, וכדרשת חז"ל בחגיגת (יד א), ובעקבות משיחא חוצפה ישגאג, עמא דארעא אולא ומדלדא, נערים טני זקנים ילבינו וכו' (סוטה מ"ט ב). וכי לזה צפינו במשך אלפיים שנות גלותינו, והרי כתוב זרמב"ם (פ"ט מהל' תשובה ה"ב): "לא מתאו ישראל לימות המשיח אלא כדי שיתחו מלכויות שאין מניהות להם לעסוק בתורה ובמצוות כראוי, ובימי המשיח תרבה האמונה והדעת והחכמה וודאות, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכשים. כי כולם ידעו אותו למקטע ועד גדולם". ומשמעות אלה הרבה משלומי אמاني ישראל אשר רואים שעדיין שכינטא בגלותא, נחגים שלא

לומר היל בכלל ביטם העצמאות, וטעם ונימוקם עטם לרוב יגונם וצערם על מצבינו הרוחני אשר אנו נתנו בו כיום, ואין לה כל דמיון לנס חנוכה שכל העם הכירנו יידעו בהשגת השית' עליהם, וכולם היו עובדי ה' באמת ובתמים.

וכי"ב ראייתי בשוא"ת ישכיל עבדי ח"ו (חאו"ח סי' י' אות ז) שג"כ העלה שאין למגור ההל בתוכה תפילה يوم העצמאות אפי' ללא ברכה, מפני שעדיין אויבינו קמים علينا לכלותינו, וזה לדור יום שאין קלתו מרחבה מתחביז, ועוטותינו הטו אלה, כי הזכיר הצורך בעורינו להסתית את ישראל מדורci ה' וכו', ומכיון שאין כאן אלא אתחלתא דגואלה, לאינה גואלה שלמה לכל עם ישראל, לכן אין לתקן לומר היל גמור בחוץ התפלה אפי' בלי ברכה, ורק אפשר לו מודמי ההל לאחר סיום התפלה, בלי ברכה, כי פשוט שאין לנו להכנס בטפק ברכה לבטלה. עת"ד. ולא אכחיד כי מאמת עם כל הצללים הנ"ל, ישם אוורות גדולים שאין לנו להתעלם מהם, כי מדעת ישראל ביום היא מרכז החוויה בעולם כולו, ורבותה בחורי חמד מטווי בינוו היקרים עוסקים בתורה יומם ולילה בישיבות הקדשות, והחוויה מחוורת על אכסניה שלה, שאין לך תורה כתורת ארץ ישראל, ובירושלמי (פ"ו דנדרים טוח ה"ח), אמר הקב"ה, חביבה עלי כת קטנה שעוסקת בתורה בא"י, מסנהדרין גוזלה שבחווץ לארץ. ורבותה משלומי אמוני ישראל מהנים את בניהם ובנותיהם ע"פ תורהינו הקדושה, כל חואיהם יכירום כי הם ורע ברך ה', וכאמור: כי לא תשכח מפני זרעו. ואף אצל האמון העם אנו מוצאים און קשבה שוקקה וכמהה לשמעו חורה ודעת מפני גдолוי ישראל, כחונו הנפלא של עמוס (ח יא): הנה ימים בהם נאם ה' והשלחת רעב בארץ, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמעו את דברי ה' (ועי' שבת קלח ב). ואנו תפלה שהשיות יערת علينا רוח אמרות, ידעו תועי רוח בינה, ונשוב כולנו בתשובה שלמת ועכ"פ הויאל וכן נמצא וכך היה רק התחלת טובת, מש"ה אין חייב לומר היל בברכת, וכי"ב כתוב העטרת זקנים או"ח (ס"י ריט) לעניין ארבעה שטריכים להודות בברכת הנוגמל, חוליה שנתרפה, וכי שהייה חמוש בבית האסורים ויצא, וויזי הים כשבלו מז האנאה, והולכי מדברות שהגיעו ליישבו. ונראה שאין לבך עד שיצא מן הצהה לאמרי, וכן חוליה עד שיחזור לבוריו לגמרי, וכמ"ש במקילתא (משפטים), הואה בפרש"י שם על הפסוק: אם יקום התהלך בחוץ על משענתו (שמות כא יט), הרי כל זמן שאנו הולך על בוריו עדין הוא בספק סכנת, ולכן אין לו לבך נוגמל כל זמן שעדיין לא נגמרה הטובה בשלמותה. וכן פסק האליה רבה (שם סק"א). ובס' קול יעקב שאל בתשובה (ס"י ג), כתוב שהחולכים ממקום למקום ודרך הילודם עומדים חדוד עיזות גדולות, מ"מ לא יברכו האIMAL עד שיגיעו למחוז חפצם. ובשוח"ת אהל יוסף (חאו"ח ס"י א) כתוב שהחוליה בחולי קדחת לא יברך הנוגמל, עד שיצא מהחוליה לגמרי. וכן הנושא מקום למקום, ובדרכו שובת בעיר גדולות, לא יברך הנוגמל עד שיגיעו למחוז חפצו. ושכן נהג הגאון ר' משה אמריליז (מחבר שו"ת דבר משה). ע"ש. וכי"כ הרה"ג ר' אליהו חזן בס' נוה שלום (ס"י ריט). רעי' בשוח'ת יביע אומר ח"א (חאו"ח סי' ג ומילואים). ע"ש. לכן גם בעניין ים העצמאות כיוון שלא יצאנו מהצורה לגמרי אין לקבוע היל בברכת.

ו) לכוארה י"ל עד לפמ"ש מרן היב"י בא"ח (ס"י תצ), שכתוב השבילי הלקט בשם החדש הרינוו,,שהטעם שאין אומרים היל בשבעי של פשת, לפי שאנו נטבע המצריים בים, וכתייבט מטול אויבך אל תשמה". וכי"ת בפטיקתא דרב מנגנא (פסקא כת).

ולפע"ז בנו"ד שע"י המלחמות גורגו רבים מבני ברית ומושגים בני ברית, אין לומד שירת וזהל שאמריהם בימי חנוכה, היינו על נס פר השמן (וכמש"כ לעיל אות ד'). וכן מוכח ממ"ש בפסיקתא רבתיה (פ"ב), ולמה מדליקין נרות בחנוכה, אלא בשעה שנצחאו בניו של חמונאי כ"ג את מלכות יון, נמנטו לבהמ"ק ומצאו שם שמנה שפודין של ברזל וקבועים והדריכו בתוכם נרות. ולמה קורין את הלל, מפני שכותוב: אל ה' ויאר לנו. ע"ש. נמצא שאמרית ההלל אינה על הנצחון אלא על נס פר השמן שהארציהם להם כל שמנתה איברא דהמזרש"א מה"א (ברשות ט ב) הקשה על "מי"ש האחרונות בשם המדרש שאין אומרים היל בשבייע של פסח משום שאמר הקב"ה מעשה ידי טובעים ביום ואתם אמרים שירת, והרי הכא אמרינן להיפך שלא אמר דוד היל אלא עד שראה במפלתו של רשיים. וכט"ב דערכין (י א) אמרינן טעם אחר דליך אין אומרים היל בפסח אלא ביום ראשון, משום שאין חולוקים בקרבותיהם. ויש להוסיף ממ"ש במגילה (טו א) דהא דכתיב בנפול איביך אל תשmeta, ה"מ בישראל, אבל בעכו"ם לא. ע"ש. ועי' מרן החיד"א בס' ראש דוד (בשלוח גד ג) שכותב דהא דאמרינן (סנהדרין לט ב) מעשה ידי טובעים ביום ואתם אמרים שירת, ה"מ בעידנא דרייתה באotta שעה שהם נידונים, אבל אחר שנגמר הדין ונתגלה הגט שרי לומד שירת, וגם דוד לא אמר שירת אלא לאחר מפלתו של רשיים. ע"ש. ולפע"ז אכתי י"ל שירת מדי שנה בשנה. ומהו מכיוון שכמה אלף מאהינו בית ישראל נהרגו במערכות ישראל ה' ינקיים דםם אין לנו לקבוע אמרות היל בברכה. מכל שכן שהתאריך ה' אייר שהוטרו על מדינת ישראל כמדינה ריבונית עצמאית, אינו יום שנגלו מצרתם, כי דבר המלחמה נמשכה אח"כ ביתר שאת ורבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה, והכרות שביתה והشك היהת ביום אחר, גם לאחר מכן נפלו חללים אח"כ לקלות עולמים ולקבץ גלויותינו לאוגניה. ואף שע"י הכרות המדינה יכולנו אח"כ לקלות עולמים ולקבץ גלויותינו מארצות ערב וממדינות אירופה שרידיו חרב פליטי השואה, מ"מ אין השמחה שלימה. והגמ' שאמרו בברכות (נט ב) אמרו לו מות אביו ויש לו נכדים לישרין, מברך ברוך דין האמת על מיתה אביו, ושהחינו על הנכסים שבאו לו בירושה, מ"מ אין לקבוע לחוראות היל בברכה מכיוון שהשמה מהולה בתוגה. מי הוא זה אשר יתריב עוז בנסיבות הכנס בחשש איסור ברכות לבטלה שאיסורו חמור מאד, ואפי' במקומות ספק ספיקא כתבו האחוננים שאין לעשות מעשה לבך. כמו בואר בשא"ת מכתם לדוד פארדי (חאו"ח סי' ג). וכך מרן החיד"א במחזק ברכה או"ה (סי' ז). ובס' יער און (מע' ס' אות לג). וכ"כ הפרי מגדים יו"ד (סי' כח משbezחות זהב ס"ק טז). והפתה תחברת ח"א (סי' יז) ועוד אחוננים. העמש"כ באורך בשוו"ת יביע אומר ח"ג (חאו"ח סי' טז אות ז), שאפי' שני אחוננים בלבד אומרים שלא לבך, ומאה אחוננים אומרים אחוננים ז"ל, ע"ש. ולכן מכל הגי טעמי תריציז ג"ל נראה שהמברך על היל בחת אחוננים ז"ל. ע"ש. העצמאות הרי זה אברך ברכה שאינה צריכה, ואסור לעגנות אחורי אמן. ואע"פ שיש אחוני דוריינו שסבירים שיש לבך, וכמ"ש בשוו"ת קול מבשר (סי' כא), ובשו"ת נצר מטעי (סי' לו) ועוד. מ"מ הר"ל ספק אמן דאולין לקובא. וכממש"כ בשוו"ת יביע אומר ח"א (חאו"ח סי' קט אות יד), ע"ש. ועי' היטב בדברי הגאון מהר"ח בן עטר בס' פרי תאר יו"ד (ס"ס לט), בד"ה ונראה, דሞכח שאף באופן שקוראים היל על הגט צריך לדלג. י"ל ע"ד (ועמש"כ בשוו"ת יביע אומר ח"ה סי' לה). ותגאנן מופת הדור

והדרו מרון החזון איש באגראותיו (ס"י צו) כתוב: „ענני ההלכה קביעים הם על פי תח"ק, אף נביא אינו רשאי לחישך דבר, וכשם שתגרעון הוא בכלל גלויה מהתורה, כך ההוספה על מצות התורה היא גלויה מהתורה, ולכך הצעה לקביעו ולקיים ולגוזר (יום תענית ביום השואה) היא כהקלת ראש ח"ו ביסוחות ותלאמת, ורואוי להסרה מעלה הפרק בטרם הועלתה וככז, וזאת נעין פניו בדור זה שטובה לו השתקה לדור אחר כזו שהיא לפחות דבר לדורות. ותרי הצעה כזו מתכחשים בכל שפלוותינו וחטאינו בזמננו שאנו מלוכדים בעונתוינו ופשעינו, דלים וריקים מתחורה ומצות, ואל נא נעבור לגודלות ונפלאות מעמו“. ועאכ"ו לקבע בריכה ולגמר ההלל מדי שנה בשנה, ולהגנס בחשש ברכות לבטלה. אלא ייל מזמור ההלל דרך קריאה בעלמא ותו לא. וכמ"ש כי"ב בב"ב (פב א) מכך פסוקי נינחו ליקרי. ופירש רשב"ם, דהוי נקורה בתורתן וכי"ב כתוב התורות המתו (ס"י ח), ע"ש.

ומיידו מבואר בדברי מרון החז"א בשוו"ת חיים שאל ח"ב (ס"י יא), שיש ליזהר שלא לומר מזמור ההלל אחר תפלה י"ח במקום שתקנו חז"ל לומר היל ביו"ט ובר"ח, כי נדע שככל ענני התפלות בניוים ומיסודים על אדני רוי עולם, כמ"ש בזוהר ובכתבי הארשי ז"ל שהכל מתוקן ומסודר בכוונות עליונות ונשגבות, חז"ל תיקנו ביו"ט ור"ח אמרית היל אחר תפלה י"ח לסוד כמוס,ongan הדיוותות אנן, ואנחנא לא נדע אם אמרית היל מישך שייכא במקום זהה, ולכן לא יאמרחו אלא לאחר סיום התפלה כולה, ע"ש. וכי"ב בשוו"ת ישכיל עבדי ח"ז (ס"י י) הג"ל, ע"ש. ומ"מ נלע"ד שאם הקול רוצים לומר היל ולא ברכה אחר תפלה י"ח אין למאות בידם, שהרי היל דר"ח هي מנהג בעלמא, כמו בואר בתענית (סח ב), דרב סבר לאפסוקיןעו עד דחزا דמלגי דלוני אמר ש"מ מנגג אבותיהם בדיהם, ולא הקפיטיז כלל על אמרית היל דר"ח אחר תפלה י"ח. ואף שנראה שדעת מרון החז"א לחلك בזה בין מנגג שנוסף עוד בזמנ רשותינו חכמי ה תלמיד, ובין אמרית היל ע"פ חקנה בזמנ הזה, מ"מ עניינים כאלה שאין עליהם קפidea אלא ע"פ הסוד לא צאמדו אלא למצניעיהם, זכמ"ש מרון החז"א בכיו"ב בברבי יוסוף או"ח (ס"י רצה סק"א). ובספריו כרך לאדון. והש"ית יחש לגלנו גאולה שלמה, ישראל נושא בה' חשורת עולמים, ונודה לו שיר חדש על גאולתינו ועל פדות נפשינו במדהה בימינו Amen.

בדין ברכת שהחיינו ביום העצמאות

א) ולענין ברכת שהחיינו על עצם היום הזה, דגña בעירובין (מ ב) : ואמר הרבה כי הילנא כי רב הונא איבעייא לנו, מהו לומר זמן בראש השנה יהוכ"פ, בזין דמזון לזמן ATI אמרינן, או דילמא כיון דלא אקרו رجالים לא אמרינן, לא היה בידיה, כי אתזי כי רב יהודה אמר אני אקרו חדתא נמי אמרינה זמן, איל' רשות לא קא מבαιיא לי, כי קא מבעל' חובה, מאי, איל' רב ושמואל אמרי תרויהו אין אומר זמן אלא בשלש رجالים. ומסיק הגمرا, מאי הו עלה, ומיתתי עובדא דרב חסדא אמר זמן בקידוש של ד"ה. ומסקין, והלכה אמר זמן בר"ה יהוכ"פ, והלכה זמן אמרו אפלו בשוק". ובירושלמי (פ"י דפסחים ה"ה) : „תנייא, אין אמרים זמן אלא בשלש رجالים בלבד, א"ר מנא מתניתא אמרה כן, מהג מצות ובחג השבעות ובחג הסוכות. תני, כל שכחוב בו מקרא קדר שציריך להזכיר בו זמן (ור"ה יהוכ"פ בכלל זה. קה"ע ופ"מ). א"ר תנחומה, ייאות, מי שראת תהאנה ביכורה שמא אינו ציריך להזכיר זמן?“. דגña לפ"י הבריתא

שכל שכתוב בו מקרא קדש צ"ל בו וממן, הדבר ברור שבתנוכה ובפוזרים שאין בכלל מקרים קדש אין לברך וממן על עיצומו של יום, שלא תיקנו זמן אלא על מצות הדרקת נרות חנוכה, או בשעת ראיית הנרות (כמבואר בשחתת כג א), וכן בשעת מקרא מגילה בטוחים (מגילה כא ב), אבל מי שאינו מדליק, ואינו רואה נר חנוכה, וכן מי שאין לו מגילה כשרה במפורים, ואינו שומע מקרא מגילה כדת, אין מברך שהחינו על עצם ימי חנוכה ופזרים. וזאת פ"ש שלדברי ר' תנחותמא, שסימן: ויאוות מי שרואה חאניה ביכורה שמא א"צ לומר זמן? הרי כבר השיבו ע"ז בש"ס שלנו (עדובין מ ב הנ"ל), רשות לא קא מבעל, כי מבעל חובת, ולעולם אימא לך דמ"ש וממן אומרו אפילו בשוק, אין זה אלא למועדים מהם מן התורה, אבל חנוכה ופזרים שהם מדרבנן לא קבעו ברכת שהחינו אלא על המצות שלהם הבאות משנה לשנה, אבל לא על עצם היום.

והנה בשו"ת מהר"י הלוイ בן מיגאש (ס"י רג), איתא בשם תשנת רב נסים גאון, שיש לברך שהחינו על השופר ולא על הלולב, וה"ט לפי שכבר בירך שהחינו בليل חג הסוכות בקידוש, וחג הסוכות הוא מן הרגלים שראיין לומר בהם שהחינו מדאוריתא, והלולב ג"כ הוא מדאוריתא, וכבר נכלל בברכת זמן של הלילה, אבל ברכת שהחינו בקידוש של ליל ר"ה וכן בליל יהocab' אינה אלא מדרבנן, דלאו רגלים נינחא, וברכת השופר היא מדאוריתא, ואין ברכת שהחינו של הלילה שהוא רק מדרבנן פוטרת ברכת שהחינו שעיל השופר שהוא מדאוריתא. וכ"ה בראבייה ח"ב (ס"י תקל"ד עמ' רית). ובאוור וחורע ח"ב (הלי' עירובין ס"י קמ' אות ד), ובב' המנוגג (הלי' סוכה ס"י ז), ובב' התשב"ץ (ס"י קנא), ובב' הדרבות (הלי' לולב פז ג), ובב' האגדה ראהו ב"ד, אומר זמן על הכות בר"ה מדברי סופרים, ובשפער מדברי תורה". וכ"ה בס' התניא (ס"ס עג), וכ"כ הראבייה ח"א (ס"י שפוג עמ' תיב) בשם היירושלמי סוף ר"ע, והשדי חמד מע' ברכות (ס"י אאות ייח סק"ה) בד"ה אך, הביא דבריו ברכת דב"ל, והעיר בזה"ל: „זהרי לנ' יקר סתודתא מחד מקאמיא דהכי אתמר בירוש' שברכת זמן על הכות בר"ה מד"ס, ואם כי חפשתי בירוש' בפרק ראותו ב"ד, בקשתיו ולא מצאתהו, אין לא ראיינו ראייה, ואין ספק שבש"ס ירושלמי שלפניהם היה כתוב כן“. וכן בביבורי מדור"ש האוריינט על ס' התניא דג"ל העיר כן. ע"ש. ומעתה כיון שאפי' ר"ה יהocab' פ' שהם בכלל מקראי קדש, אמרת זמן עליהם הו רק מדרבנן, ייל דבחנוכת ופזרים לא תקינו רבנן לומר זמן על עצם היום, כיון שאictם בכלל מקראי קדש, ואינם אלא מדרבנן.

(ב) ועיינא דשפир חי לרבני הדמאיי במגילה (ד א) בד"ה חייב אדם לברות את המגילה בלילה, שכתב: „גדויל' המחברים (התמב"ט) כתוב שאין אומרים זמן אלא בלילה, ואין הדברים נראים, כיון שעיקר הדריה ביום וכו'. יש שמגלgal היוב זמן ביום מצד אחר, והוא מפני יום טוב, שלא נאמר זמן בלילה אלא על המגילה וכו', וause' שבתג הסוכות יש זמן על הסוכה ועל הימים טוב, ואעפ"כ זמן של לילה עולה לכל, שט הדין עותן כן, מאחר שגט הלילה יום טוב הוא, משא"כ בשמחת פורים, שתרי סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובהו (מגילה ז ב). ומכל מקום אין דבריהם כלום, מכל שאין שם כוס לקידוש אין בו זמן, ואל תשיבני מיום הכהנים, שקחשתו תורה ולא נפקע כוסו אלא מצד איסור שתיה שבו, והרי אין זה דומה אלא להנאה שיש

זמנן על החדקה ולא על היום". הוא סמן שהמאירי ממכים הולך למש"כ שלא קבעו חוויל זמן על עצם הימים של תנווה וטורים, אלא רק על המצוות הבאות משנה לשנתן ואמנם המאירי עצמו בשבת (cg א) כתוב: „מי שאין לו להדריך ואינו במקום שאפשר לו לראות נ"ח, יש אומרים שمبرך לעצמו שעשה נסائم ושהחינו בלילה הראשון, ושעשה נסائم בשאר לילות. הדברים נראים“. אולם נראה להלכה שדבריו (במגילה ד א) שעיקר, דספק מרכות להקל, וממה גם שכנו מוכחה מהפוסקים שכתבו שאם איןנו מדליק מברך ז'נ"ח, כיון דזמן אפי' אמרו בשוק יצא, לא גרע מי שבירך על הדאית ממי שבירך בשוק שאינו חור ואמרו על הפטוס ביז"ט. ולכארה היה נראה דס"ל דאי בחנווה אמרינו ז'נ"ח אומו אפי' בשוק". אולם י"ל דהמי קאמר, שਮכיון דבעלמא ביז"ט אם בידך זמן אומו אפי' בחנווה ואמרו על זכוס, גם בחנווה שבירך על הראית מתקנת חז"ל אינו חור ומברך שנית על החדקה. וממן הב"י (ס"י טרעו) הבא תשובה מהר"ם הניל בשם תשובה אשכנזית, בקיצור, ויש לפירוש דבריו כאמור. וכן פריש דבריו הגאון מהר"ם בן חביב בשו"ת קול גדול (ס"י מה), ושכנן דעתו השלטי הגנובים שאין לבירך שהחינו אלא על החדקה או על הראית. ולכן העלה כי מי שאין לו מגילה כשרה בפתחים, אין מברך לא שעשה נסائم ולא שהחינו. ע"ש. וכן כתוב הפיי חדש (ס"י טרעו ס"א): „וכרכת שהחינו לא נתקנה בחנווה אלא על הדריקת נ"ח או על הנראי, הלא"ה לא יברך, וזה אמריןן (בעירובין מ ב) זמן אומו אפי' בשוק, והוא בזמנן דרגלים". וב"כ הפיי מגדים (משבצות זהב ס"י טרעו סק"ב). וכן דעת הגאון רעך"א בתשרי מה"ת (ס"י יג). ע"ש. וכן מוכח ממ"ש המג"א (ס"י תרצב סק"א): „ז"ל דמי שאין לו מגילה לא יברך שהחינו על המשלוות מנות וסעודיה שוויה דבר ונוהוג בכל יום ובשבת זיז"ט". וב"כ דאליה רבבה (שם סק"ב). ומוכח להדייא שאינו מברך שהחינו על עצם היום. ובברכי יוסף (ס"י תרצב סק"א) כתוב שהרב החסיד מהר"ץ מולכו בתשובה כת"י כתוב, שאם אין לו מגילה יברך שהחינו אך לא יברך שעשה נסائم. וכותב ע"ז, אבל האחזרנים כתבו שgom שהחינו לא יברך. ונתקוו למג"א והא"ר דב"ל. והן אמת שמצאתי תבאו דמסיע ליה למחרי מולכו, שמספר המאורות (מגילת כא ב) בהערת דזה"ג המו"ל אותן ג, בשם זגmockי: „וכתווב במאורות, מי שאין לו בפתחים מגילה לקרות מברך שהחינו כמו שמברכים ביוחכ"פ". וכן מצאתי עוד בשו"ת הרשב"ץ ח"ב (ס"י רד) שכותב שאם לא בירך שהחינו לפגוי קריית המגילת, אין קפזא בדבר, יוכל לברך זמן אחר קריית המגילת, כיון דקי"ל זמן אומו אפי' בשוק. ע"ש. והגאון יуб"ץ בס' מורה וקציעה (ס"י תרצב) כתוב להעיר ע"ד המג"א הניל, שהרי בלאייה ראוי לברך זמן על היום, וכיון דזמן קאיית גרי הוא לעניין זה ככל מודעיה, דקי"ל זמן אומו אפי' בשוק. וכן פסק בטידורו (בתלוי ברימות המגילת אותן ה). ע"ש. והסני יחשע (מגילת ד א) דעה חייב, כתוב שברכת זמן שלليلת לאו משום קריית המגילת בליחס הו, אלא משום חובת היום, שעשאהו כרגל ממש, דכתיב משותה ושמחה, ודברי קבלת כדורי תורה, ושפיר יש לברך זמן כמו כרגל, ובאים מברכים זמן על קריית המגילת. ע"ש (זה היפך דברי דמאירי מגילה הניל). ומכל מקום י"ל חזקא

לענין פורים שהוא מדברי קבלה כתבו כן, דברי קבלה כד"ת, אבל בחונטה לא אמרינו זמן אומרו אפי' בשוק. והמשנה ברוזה בגין הלכה (ס"י תרצב) הביא דברי הרבה מורה וקצישת, וסייעו לדברי המאייר (שבת כג א) גבי חנוכה. ואשתਮתייה דברי המאייר עצמו (במגילת ד א) שפסק להיפר אף בפורים. והמשנה ברוזה בגין הלכה הנ"ל הביא בסוף דבריו דברי הברכי יוסי בשם ואחרונים שאין לברך. ההנחה הבהיר בצעע (ומה שדרתה ראיית הברכי מהמנג"א וא"ר שי"ל שהוינה לו מגילה בלילה ובירך זמן, זהה"כ אבדה לו, הלא"ה מברך זמן על היום, הוא דוחל לפרש כן בדבוריים), גם בשער הציון (ס"י תרעעו סק"ג) הביא דברי המאייר (שבת שם), וסיים בצע"ע. ויפה עשה שלא סמך ע"ז, שהרי המאייר גופית החדר תבריה לגוייה (במגילת דנ"ל) וכאמור, והכי נקטינו למעשה שלא לברך זמן על עצם היום לא בחנוכה ולא בפורים, דספתק ברכות להקל. ובפרט שכן מוכח בירושלמי פרק ערבי פסחים תנ"ל, שככל הכתוב בו מקרה קודש אומר עלייו זמן, זאת חנוכה ופורים לא. וב"כ בגאון הגצי"ב בהעמק שאלת (ס"י כו אות י), הדוקא ברגל אומר זמן אפילו בשוק, משום שציצרת בו קדושת הימים שאסור במלאה וכדומה, משא"כ בחנוכה שאין לומר שהחינו אלא בהדלקת נ"ח או כשרואה. ע"ש. וכ"כ הגר"ש דכהן מילנא בתשובה שהובאה בשדי חמד (מע' חנוכה סי' ט אות ג), דבתנוכה ובפורים לא תיקנו שהחינו על היום, אלא על הדלקת ראיית נ"ח או מקרה מגילה, וה"ט מפנוי שמורות בעשיית מלאכה זיין בהם קדושה כלל. ע"ש. וכן פסק בשווית פני מבין (חאו"ח סי' רלא), שלא אומרו זמן אומרו אפי' בשוק אלא ברגלים ור"ה וייחכ"פ שחוותמים בתפללה בא"י מקדש ישראל והזמנים, או יום הוכרז ייחכ"פ, ומשום קדושתם תיקנו חו"ל זמן, משא"כ בתנוכה שאין לברך אלא על הדלקת נ"ח או ראייתה וכן העלתה בשווית אגרות משה (חאו"ח סי' קצ). ע"ש. ולא פוקי מהגאון ר' משולם ראתה זיל בשווית קול מבשר (ס"י כא) שהוכיח מתחשו אשכוגיות שבבב"י (ס"י תרעעו) שזמן אומרו אפי' בשוק שיר גם בחנוכה, ונעלם מגנו מיש המור"ם בן חביב בשווית קול גדול (ס"י מה) הנ"ל שהוכיחה מתחשובה זו כל בתר איפכא. יע"ש. ובתחשו קול מבשר שם הוסיף להוכיח בן מתשרי מהר"י מולכו שהובאה בברכי יוסי (ס"י תרצב), והשミニיט סיום דברי מרן החיד"א בברכי יוסי שכתב ע"ז: „אבל ואחרונים כתבו גם שהחינו לא יברך“. וכך הבאנו אחרונים רבים שפסקו כן להלמה. וספק ברכות להקל.

ג) והנה בעיקר הדיין אם גם בברכת שהחינו שיר הכלל דספתק ברכות להקל, תליה באשלוי רבբוי, כי הטור או"ח (ס"י תלב) כתב בשם בעל העיטור, איסא מאן דمبرך שהחינו — אבידיקת תמצ — דהא זמן קאתי, ואייכא מאן דאמר דלא ברייך דזה לא קביע ליה זימנא, זהא מפרש בים ויוצא בשירה ודעתו לחזור אפי' מראש השנה צרייך לבדוק, ומסתברא רשות הו, ומאן דבעי מברך". וכתב ע"ז מרן היב"י, "תימה מפני שהוא רשות היה לנו להאטמר ולומר מספתק לא יברך. וכן יש לתמוה על מיש בעירובין (מ ב) שהחינו אקרא חדתא הו רשות. ומיצא בתהייא איסא למימר דקים להו לרבענו דהכי תיקנו מעיקרא לברך זמן אקרא חדתא אם ירצה". וגב"ח תירץ „דס"ל להעיטור לחלק דלענינו ברכת שהחינו שבא על שמחת לבו של האדם שוכה בזמן זהה לקיים המצוות, בתא ודאי שיש לו רשות לברך, וכגד אמרינו בעירובין לגבי קרא חדתא, אבל לענין שאר ברכות כל היכא דaicא פלוגתא דרבנותא אין לברך". וע"ע בדרישה שם (סק"ג). והנה ברכות (ס א) בדיון בנה בית חדש וקנעה

כלים חדשים מביך שהחינו, "ור' יוחנן אמר אפילו קנה וחור וקנה צריך לברך (וכל שכן אם יש לו כיווץ בהם וקנה), מיתיבי בנה בית חדש וכו', קנה כלים חדשים וכו', יש לו כיווץ בהם א"צ לברך, דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר בין כד ובין כד צריך לברך וכו', אלא רבוי יוחנן דאמר כמאן וכו' ופירש"י אבל בקנה וחור וקנה לא". ומ שני, "הוא הודיע דלא' יהודה קנה וחור וקנה נמי צריך לברך, והא דעת מיפלגי ביש לו וקנה, להודיע כהו דר"ע דאפי' קנה ויש לו א"צ לברך וכו'. וליפלגו בקנה וחור וקנה א"צ לברך להודיע כהו דר' יהודה, כה הדיטה עדיף ליה". וקשה דהא פריש"י (ביצה ב ב) "כהה הדיטה עדיף, טוב לו להשミニו כת המתייר שהוא סומך על שמוותו ואינו ירא להתייר, אבל כת האוסר אינה ראה שהכל יכולם להחמיר ואיפלו בדבר המותר". ואם איתא לדברי מרן הבי' שגמ' בברכת שהחינו יש להחמיר ולומר שמספק לא יברך, אדרבה ליפלגו ר' ימ' ור' י בקנה וחור וקנה לאשミニון כהו דר' שאפי' וכי צריך לברך, ולא חישין לברכה שאינה צריכה, אבל כת דר' שאמור שא"צ לברך, לאו רבותא הוא, דהא מספק ג"כ אין לברך. אלא ודאי כמו'ש הבי' אליבא הדיעיטר דברכת שהחינו שהכל תלוי בשמחת הלב אם ירצה לברך רשאי, ואין בזה חשש ברכה לבטלה. וכן הוכיח במישור האליה רבה (ס"י כב). ע"ש.

ברם אכתי לא אפרק מחולשא, לפמ"ש הצל"ח (ביצה שם) דזאת דבחא הדיטה עדיף היינו דוקא באיסור דאוריתא, שאין רבותא בדברי האוסר, שאף אילו היינו מסופיקים, סד"א לחומרא, ולהכי רבותא הוא להודיע כת המתייר, אבל באיסור דרבנו אדרבה כהא דאיסורא עדיף, דמספיקה תיינו מקילים, דספק דרבנן לקולא. ע"ש. ותנא דמסיעו ליה הוא האור זרוע ח"א בתשובה (ס"י תשמה, קו ג) שכתב: ,,ונראה בעניין דריש"ל שרי לכתחלת, והא דעתני הפקר, בעבור ר' יוחנן שאוסר אף בדיעיה, ואע"ג דבחא הדיטה עדיף, בדרבנן כהא דאיסורא ניחא ליה לאשミニון". ולפ"ז כאן בברכת שהחינו שכל עיקרה מדרבנן היה לו להשミニו כהו דר' יהודה צריך לברך, אבל כהו דר' מ בזה לאו רבותא הוא, דהא מספיקה נמי ספיקה דרבנן לקולא וא"צ לברך. ועוד הרי ברכת שהחינו בכח"ג הויל רשות, כדאיתא בעירובין (מ ב), ואע"פ שיש ראשונים שמספרים אינה חייבת חור אחר פרי חדש, אבל כמשמעותו ונחתה נימנו חייב לברך, וכמ"ש מרן החיד"א בשינוי ברכה (ס"ס רכח). ע"ש. מ"מ שאר ראשונים פירשו שעצם ברכת שהחינו על פרי חדש רשות, וכמבואר בב"י (ס"ס רכח), ושכ"ב הרשב"א. ע"ש. ע"י בשות"ת יוסף אומץ (ס"י גו). ע"ש. וא"כ בחדאי דלאו רבותא הוא כהו דר' דאמר שא"צ לברך שהחינו, Dai נמי מספיקה ליה, יכול שלא לברך, כיון שאין ברכה זו אלא רשות. כי מון האמור תשובה מוצאת גם להפרי חדש (בסי' סז) שכתב להוכיח מהסוגיא דברכות הנ"ל בדברי התוס' וסייעתם ברכה שאינה צריכה אסורה רק מדרבנן, ומ"ה לייא רבותא טפי אצל ר' יהודה דאמר צריך לברך, כיון ברכה שאינה צריכה הוי רק מדרבנן, אבל לדברי הרמב"ם ברכות שא"צ אסורה כדאורייתא, אדרבה כהו דר' עדיף דאמר צריך לברך, ולא חייב לאיסור תורה ברכות שאינה צריכה. ע"ש. ואכארה תקשת גם להתוס', שהרי גם לסתוריהם חייב ברכת שהחינו מירבנן, ושקלים הם לעזין דרבנן, וליפא רבותא טפי לר' מ דהא שב ואל תעשה עדיף. ומכ"ש אי ס"ל להתוס' ברכות שהחינו רשות כמשמעו, בודאי דaicא רבותא טפי לר' דאמר צריך לברך (עי' בת' מהרש"ל ומהרש"א טהרים קב א ובקרגי ראם שם). ומהו לזה י"ל בקנה בית חדש וכליים חדשים אייכא הנאה טפי, ועדיף מפרי חדש בעלמא

דהו"ל רשות. וכ"כ הגאון מליבאויטש בשוויית צמח צדק (חאו"ח סי' ג אות ט). ע"ש. ועי' בס' קהילת יעקב מקרלין בח"י לברכות (ס' א) שהביא מגמרא זו ראה להזוט' (ברכות יב א) דספק ברכות להחמיר ולברך. אבל אין כן דעת הפסוקים. ועי' בשוו"ת כתוב סופר (חאו"ח סי' סג) שהביא מ"ש הצל"ח הנ"ל דבררבנןucha דאסורה עדיף, וכותב שנעלם ממנו מ"ש בברכות (ס' א)acha דהיתרא עדיף גם לגבי ברכה דרבנן, אלא דעתמא דמיילא לא ידענא. ע"ש. ולא ראה שהאור זרען כתוב בדברי הצל"ח, ולא עליו תלונתizo. וגם בלא"ה תקשה לייה גופה דשעתה וכנ"ל. וממן הכסף משנה (פ"י מהל' ברכות ה"א) דיקיך מדברי הרמב"ם, דס"ל שלא קלישנא בתרא דרי' יוחנו הנ"ל, אלא בקונה וחור וקנה א"צ לבך, וה"ט משום דהאי שינוי דקה משניacha דהיתרא עדיף שינוי דחיקא הוא, קלישנא דהיתרא לא שיקך שפיר בא"צ לבך, ולישנא קמא שלא איתותב עדיף טפי. ולפ"ד הפר"ח (סי' סז) עדיפה מיניה הו"ל למימר, דאליבא דהרבנן דס"ל ברכה שאינה צריכה אסורה מה"ת, אדרבהacha דרי' הו"ל לאשמעין דאמר צרייך לבך, ולא חייש לאיסורה דאוריתא ברכה שאינה צריכה אולם בס' אדרת אליהו (בעל משנה חסידים) פ"י בזה: „כחא דהיתרא עדיף, שאף אם איטה בעבר פלוגתיה ולמיימר החיכא דקנה וחור וקנה לדידיה א"צ לבך, אני טועה לאסור לבך את המותר לבך, אבל אי מיפלגי בקונה וחור וקנה לאשמעין כהו דרי' שאפי" בזה צרייך לבך, אני טועה בדר"מ ביש לו כיוצא בהם שלא היה נוצר בדבריו וכו', והו"יא דדוקא כי קנה וחור וקנה ס"ל דא"צ לבך שאין הקניין השני קניין חדש וכו'. וזהו הנקרה כחא דהיתרא עדיף, כי הנמנע מלברך על מה שצרייך לבך, לגבי המברך על מה שא"צ לבך, הוא כהיתר לגבי איסור". ולפ"ז נחה שקטה כל הארץ. ועי' בצל"ח (ברכות ס' א) ובשו"ת תורה חסיד מלובלין (חאו"ח סי' ז אות ג). ע"ש. ועי' בבל"ח (סי' קט) ובמגן גבוריים שם.

(ז) ובאמת שבשו"ת הריב"ש (סי' תקה) כתוב: „ומ"ש עד (בדין ברכות שהחינו בלילה שני של ר"ה), שכל שהוא ספק שוה אומר לבך וזה אומר שלא לבך, טוב שלא לבך כדי שלא יעבור משום ברכה שאינה צריכה, אינה טעונה, שכיוון שיש ראיות מספיקות להכריע בדברי האומר לבך אין זה ספק, ועוד דהא בעירובין (מ' ב) כי בעינן אם אמרים זמן בר"ה וויחכ"פ, אמר רב יהודה أنا אקרא חadata נמי אמינו זמן, וא"ל רבה רשות לא קא מביעא לי, כי מבעל' חובה וכו', אלמא דאפי' אי אמרינן דלאו חובה הוא רשות הוא כיון דזמן קאתי דומיא דקרה חadata דלי'א משום ברכה שאינה צריכה, א"כ גם בזה היום השני דזמן קאתי אף אם לא היה חובה לומר בו זמן הנה הוא רשות ואין בו משום ברכה שאינה צריכה". ומבואר בדבריו בדברכת שהחינו לא חישנן לברכה שאינה צריכה דהו"ל עכ"פ רשות. אלא שיש מקום לדחות שעיקר סמכותו של הריב"ש על טumo הראשון שכיוון שיש ראיות מספיקות להכריע שצרייך לבך אין זה ספק, ומ"ש אח"כ אינו אלא לטגיף בעלה, וכמ"ש הכהנה"ג בשוו"ת בעי חyi (חו"מ סי' כד), ותובא בשדי חמד (כללי הפסוקים סימן טז אות ט), שפסק שכותב שנים או שלשה טעמי בדין אחד, אין לסמוד על טעם אחד בלבד, דשמא לא כתוב הטעם דאחר אלא לטגיף בעלה. ושכ"כ הרבה אחרונים. ע"ש. וא"כ עדיין י"ל כמו"ש מרן הב"י (סי' תלב) דחייבין לברכה שאינה צריכה בברכת שהחינו ג"כ. וכן מתבאר בדברי מהרי"י קולון (שרש מט) שכותב: „ואשר שאלת אם יש לבך שהחינו על פדיון בנו לאחר שמת הولد, עלע"ד כיון שר"י מסתפק בדבר

פשיטה שאין לנו לבירך, שיש לחוש משום ברכה שאינה צריכה, דאמירינו בברכות (לג א) דעבר משום לא תsha". וכן כתוב בתשובה הרשב"א (ס"י רמה) בדיון ברכת זמן בשעת מילת בנו, דספק ברמות להקל. וכן דעת מרן הוש"ע (ס"י רכה ס"ה) בדיון עגבים ותירוש אם חזר וմברך וממן, שהתרומות החדשן ס"ל שיש לבירך, והטగור חולק וס"ל שאין לבירך, ופסק מרן שלא יברך, ומשום דספק ברכות להקל, וכמ"ש למיטה יהודה והמאמר מרדכי שם.

וע"ע בשווית הגדב"ז ח"א (ס"י שיט) שם אכל פרי חדש ולא בירך עליו שהחינו בפעם הראשונה שוב איינו חזר וմברך עליו שהחינו, כי"ש שברכת שהחינו אינה חובה אלא רשות, ואין לנו להגנש בספק ברכה לבטלה משום ברכה של רשות. כתוב בשינויו כנה"ג הגביי (ס"י רכה סק"א): „שנאעפ' שמחרי מלין פסק לבירך באכילה שנייה, וכ"כ חרמ"א בס' המפה, דעת מרן המתברר שלא לבירך, וכיון דהוי ספק ברכות נקטינו להקל, וכן נ"ל עיקרי". וכן פסק בשווית הלק"ט ח"א (ס"י רל). ע"ש. וע"ע בס' בירך את אבותיהם (ס"י סה אות יא). ע"ש. זע"י למREN דחיד"א בשווית יוסף אומץ (ס"י כד), בדיון גרעיני הסירות אם מברכים עליהם שהחינו, שהביא דברי התוס' והרא"ש (ברכות לו ריע"ב) שעל גרעיני פירות מברכים בפה"ע, והרשב"א וטעתו חולקים וס"ל שיש לבירך שהכל, וכן הסכימו הדוחנים, כתוב ולפ"ז כיון דמספיק לא מבריכינו בפה"ע על גרעיני הסירות לחוש לסבירה הרשב"א הדוחנים דPsi דלאו פרי נעהו, ושאנו גבי ערלה דארבו מדכתיב „את" פרי פריון, ה"יה בנ"ד דחישינן לסבירם ואין לבירך עליהם שהחינו כיון דלאו פרי מיקרא. ע"ש. ומוכח שגם בברכת שהחינו אמרינו ספק ברכות להקל. וכן דעת הפרי חדש ביו"ד (ס"י כה סק"ח) בדיון מי שעושה מצות כסוי הדם וכיו"ב בפעם הראשונה, שלפ"ד רשי' הרוקח ציריך לבירך שהחינו, ולדעת התוס' והרשב"א א"צ לבירך, ונקטינו להלכה שאין לבירך, דספק ברכות להקל. ע"ש. וכן הסכימו הפטמ"ג והמסגרת השלחן שם, ובשו"ת בניין עולם (חו"ד ס"י ט), דספק ברכות להקל. וכן פסק וגאון מהר"י גבוז בשוו"ת נחפה בכף ח"ב (ל ד). ע"ש. זע"י למREN החיד"א בשינויו ברכה יז"ד (ס"י ר), אוחזת כלות שנחגגו לבירך שהחינו בטבילה תן הראשונה, ופסק שציריך למחות בדיון שלא לבירך, דהוא"ל ספק ברכה לבטלה, וכן נ"ל. ע"ש. ולשטייה אויל בשוו"ת יוסף אומץ הנ"ל, שגם בברכת זמן נקטינו דספק ברכות להקל (וכ"כ עוד בברכי יוסף) (ס"י תרגמ סק"א) במתלוקת הראשונים בדיון מי שבירך שהחינו בעת עשיית הסוכה אם חזר וմברך שהחינו על תמוס בליל התג, שלדעת התוס' והרא"ש והר"ן וטיעתם אין לבירך, ולדעת גרב"ם והרמ"ן והריטב"א וסיעתם ציריך לבירך, ונקטינו שלא לבירך, כיון שלדעת התוס' והרא"ש והר"ן וטיעתם הי ברכה לבטלה. ופסק ברכות להקל. ע"ש). וכן פסק גרב"ש קלגור בשוו"ת טוב טעם ודעת תליתה (ס"י צח לח א) שיש לבטל מנגג כלות שمبرכות שהחינו בטבילה תן הראשונות, זמ"ש הרבה השאלה דברכת שהחינו לא שייך ספק ברכות להקל, וראייה מהצל"ח (ברכות ס א), לפ"ד ליחא, אין לחلك בין ברכת שהחינו לשאר ברכות, וראייה מוגम' בעירובין (מ ב) וכו'. ע"ש. וכן פסק הפטח הדברי (ס"י רסג) לעניין כלות שמדליקות גנות בע"ש בביהם בפעם הראשונה שלא יברכו שהחינו דספק ברכות להקל. ע"ש. וכן הגה"ם שיק (חו"ד ס"י שע"ד) כיו"ב וכן העלה בשוו"ת מכורו שלמה רוצפא (חאו"ח ס"י מה אות ב) ודלא כהא"ר והצל"ח בזוג ע"ש. וכייה בתשובתו שבס' מעשה איש (חאו"ח ס"י ה). ע"ש. ומכ"ש

לפ"ד הרמב"ם ומрон דברכה שאינה צריכה דאוריתא מסתירה ודאי שאין להכנס באיסור ברכה שאינה צריכה מדאוריתא לברך שהחינו מספק. וכ"כ בקובץ על יד (פ"י מהל' ברכות ה"א). ע"ש. ע"י בשו"ת ויען משה (ס"י טו וכ"א), ובענדי אש (ס"י ב סוף אות ב) וייל ע"ד. ע"ש.

המורים מכל האמור דנקטינן להלכה כמ"ד הכללא דספיק ברכות להקל שייך גם בברכת שהחינו, וכ"כ עוד אחראנים רבים, וכאשר עיני המעיין תחזינה מישרים. ולכון מה שפטמר בשו"ת קול מבשר (ס"י כא) סמיכה בכלacho ע"ד הריב"ש וסיעתו שבדין ברכת שהחינו לא שייך הכללא דספיק ברכות להקל. וע"פ זה הרשה לברך שהחינו ביום העצמאות, וסמכו עליו קצת מהחמי זמגינן, לפי הנמואר מפני להקת הפסוקים ראשונים ואחרונים דע"ל חבל גבאים דס"ל שגם בברכת שהחינו שייך הכללא דספיק ברכות להקל, דראי שאין לסמור ע"ד תקל מבשר לברך ברכה לבטלה ח"ז. ועוד ע"פ חומר איסור ברכה לבטלה, שאפילו במקום שمرا דאיתרא פוסק לברך, לא קבלנו הוראותיו בעניין ברכות, וכמ"ש מרון החיד"א בחימש שאל ח"ב (ס"י טז) בשם רבותינו שאע"פ שבכל הדינים קיבלנו הוראות מרזן בין להקל בין להחמיר, מ"מ בעניין ברכות נקטינן דספיק ברכות להקל אפי' נגד דברי מרזן. וכ"כ בברכי יוסף (ס"י ז סק"ג). ע"ש. וכ"כ הנגאון ר' יצחק עטיה בס' רוב דגן (בקונטרס אות לטובה ס"י כא). והגאון ר' יצחק בן ואליד בשו"ת ויאמר יצחק (חאו"ח ס"י א). והגרי"ח בשו"ת רב פעלים ח"ב (חאו"ח ס"י ז). והשדי חמץ בשו"ת אור לי (ס"י לו). ועוד. ומאן ספין לחלוקת כל כל גאוני ישראל שפסקו שאין לברך על הallel ביום העצמאות, ומთוכם כל נשאי הרבנות הראשית לישראל וחבריהם, קדושים אשר בארץ הארץ, רב"ץ מ"ח עוזיאל, וריא"ה הרצוג, רצ"פ פראנק, ור' ראובן כץ, ר' עובדיה הדאית, ור' יעקב עדס, וסיעתם. ויבדלן לחיים אשר הם חיים עדנה שליט"א. ואף דגר"מ ראתה בקהל מבשר לא החלט כו' למעשה אלא אם כן יסתכו עמו כל גזלי הדור, ואנו יודעים שלא הסכימו, מהה כיוננו להלפתם, וככما שביירנו לעיל בס"ד. וזה לילה להכنس בעונן החמור של ברכה לבטלה, בין בברכת הallel ובין בברכת שהחינו, נגד כל הפסוקים אשר לאורים נלק. ושותינו לנו ישפון בטח. ושאנן מפחד רעת. ותגלו ע"ד כתבתαι.